

ทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์

ปริญญาานิพนธ์
ของ
พรรณธิดา สายตา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
พฤษภาคม 2553

ทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์

ปริญญาานิพนธ์

ของ

พรรณธิดา สายตา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

พฤษภาคม 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์

บทคัดย่อ
ของ
พรรณธิดา สายตา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
พฤษภาคม 2553

พรรณธิดา สายตา (2553). ทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์. ปริญญาโท กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: อาจารย์ ดร.พัฒนา ชัชพงศ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์และที่ได้รับการกิจกรรมเสริมประสบการณ์แบบปกติกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุ 4 - 5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนราชบพิธ สำนักงานเขตพระนคร สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Muti-Stage Random Sampling) เพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 20 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 20 คน โดยกลุ่มทดลองได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ และกลุ่มควบคุมได้รับการกิจกรรมเสริมประสบการณ์แบบปกติ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองด้วยตนเอง โดยทำการทดลอง สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 20 นาที รวมระยะเวลาในการทดลอง 5 สัปดาห์ รวมทั้งสิ้น 25 ครั้ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบทดสอบทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น .81 แผนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยฝึกสมาธิก่อนเข้ากิจกรรม และแผนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์แบบปกติ แบบแผนการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบ Randomized Control Group Pretest - Posttest Design สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ t - test แบบ Dependent samples และ t - test แบบ Independent samples

ผลการวิจัยพบว่า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์มีทักษะการรับรู้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการกิจกรรมเสริมประสบการณ์แบบปกติมีทักษะการรับรู้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์กับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการกิจกรรมเสริมประสบการณ์แบบปกติมีทักษะการรับรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

PERCEPTION SKILLS OF YOUNG CHILDREN MEDITATED BEFORE
GROUP ACTIVITIES.

AN ABSTRACT
BY
PANTIDA SAITA

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University

May 2010

Pantida Saita. (2010). *Perception Skills of Young Children Meditated Before Group Activities*. Master thesis, M.Ed. (Early Childhood Education). Bangkok: Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr. Patana Chutpong Asst.Prof. Jiraporn Boonsong.

The purpose of this research was to compare the perception skills of young children meditated before group activities. The samples were preschool boys and girls, with 4–5 years old, at Rajbophrtra School, second semester of the 2009 academic year, Pranakon District, Under the Department of Education, Bangkok Metropolitan Administration. The Muti-Stage random sampling was used to selected 20 children in each group. Experimental group through meditated before group activities while control group through regular group activities. Both groups were carried for 25 times in the period of 5 weeks 5 days per week and 20 minutes per day.

The instruments used in the study were The Test of Perception Skills of Young Children which has a reliavbility .81. The Lesson Plans for Meditated before group activities and regular group activities. The research followed Randomized Control group pretest-posttest design and the data were statistically analyzed by using t-test for dependent samples and t-test for and Independent samples.

The results shown that

1. Perception skills of young children through meditated before group activities was significantly higher than before at .01 level.
2. Perception skills of young children through regular group activities was significantly higher than before at .01 level.
3. Perception skills of young children through meditated before group activities and regular group activities were significant difference at .01 level.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาโทฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาเป็นอย่างสูงในการให้คำปรึกษา คำแนะนำ ข้อคิด และการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เป็นอย่างดีจากอาจารย์ ดร.พัฒนา ชัชพงศ์ ประธานควบคุมปริญญาโท และผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง กรรมการควบคุมปริญญาโทที่ได้ให้การปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับข้อมูลทางสถิติ ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เตชะคุปต์ และ ศาสตราจารย์ศรียา นิยมธรรม กรรมการสอบปริญญาโท ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ทำให้ปริญญาโทฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์ ท่านพระมหาจตุรงค์ อาจารย์ธีรพร ภัคดี อาจารย์นภัส วรรณพันธ์ อาจารย์ลำไย อัครเศรษฐ์ อาจารย์สมศรี เมฆไพบุลย์วัฒนา อาจารย์วรารัตนา เพื่อนทอง ที่ได้กรุณาตรวจแก้ไขและให้คำแนะนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอขอบพระคุณผู้บริหาร คณะครู และนักเรียนชั้นอนุบาล 1 โรงเรียนราชพิศ สำนักงานเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ที่ได้ให้ความร่วมมือเอื้อเฟื้อสถานที่ และอำนวยความสะดวกในการวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอนให้ความรู้ขอขอบคุณพี่น้อง เพื่อนนิสิตปริญญาโทสาขาการศึกษาปฐมวัยที่คอยแนะนำ ช่วยเหลือและให้กำลังใจตลอดมา และขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีได้กล่าวนาม ไว้ ณ ที่นี้ ซึ่งมีส่วนช่วยในการทำปริญญาโทฉบับนี้จนสำเร็จสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คุณค่าและคุณประโยชน์ของปริญญาโทฉบับนี้ ขอมอบไว้เป็นเครื่องบูชาพระคุณของคุณพ่อบุญ สายตา ผู้ล่วงลับไปแล้ว คุณแม่อำไพ สายตา ผู้ให้ชีวิต การอบรมเลี้ยงดู คุณอาบัวเพชร กฤษสันเทียะ ผู้สนับสนุนทุนการศึกษา และครอบครัวพี่น้องรังค์ชัย สายตา ที่เป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมา อีกทั้งพระคุณของครูอาจารย์ทุกท่านในอดีตและปัจจุบันที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แก่ผู้วิจัย

พรรณธิดา สายตา

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	2
ความสำคัญของการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
สมมุติฐานในการวิจัย	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัย	7
ความหมายของการรับรู้	7
ความสำคัญของการรับรู้	8
กระบวนการของการรับรู้	11
การสร้างการรับรู้	14
พัฒนาการของการรับรู้	16
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้	18
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย	20
ความหมายของการจัดประสบการณ์	20
ความสำคัญของการจัดประสบการณ์	21
แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์เด็กปฐมวัย	21
หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย	23
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์	28
ความหมายของสมาธิ	28
ประเภทของสมาธิ	30
ประโยชน์ของสมาธิ	30
วิธีการฝึกสมาธิ	32
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำสมาธิ	33

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย	36
การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง	36
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	36
การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย	37
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	40
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	44
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	44
การวิเคราะห์ข้อมูล	44
5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ	48
ความมุ่งหมายของการวิจัย	48
สมมุติฐานในการวิจัย	48
ขอบเขตของการวิจัย	48
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	49
วิธีดำเนินการวิจัย	49
สรุปผลการวิจัย	49
อภิปรายผลการวิจัย	50
ข้อสังเกตที่ได้รับจากการวิจัย	53
ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้	53
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	54
บรรณานุกรม	55
ภาคผนวก	60
ภาคผนวก ก	61
ภาคผนวก ข	74
ภาคผนวก ค	86
ภาคผนวก ง	88
ประวัติย่อผู้วิจัย	90

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แบบแผนการทดลอง	39
2 กำหนดการจัดกิจกรรมฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์	40
3 การเปรียบเทียบทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยในกลุ่มทดลองก่อนและ หลังการทำสมาธิ	45
4 การเปรียบเทียบทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยในกลุ่มควบคุมก่อนและ หลังการทำสมาธิ	45
5 การเปรียบเทียบผลต่างทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยในกลุ่มทดลองที่ทำสมาธิ ก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ และกลุ่มควบคุมที่ทำกิจกรรมเสริมประสบการณ์ แบบปกติ	46
6 การเปลี่ยนแปลงทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทำสมาธิก่อนกิจกรรม เสริมประสบการณ์	46
7 ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทำสมาธิก่อน กิจกรรมเสริมประสบการณ์จำแนกเป็นรายบุคคล	47

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	1
2 ตัวอย่างภาพการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์	1

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การจัดการศึกษาในปัจจุบันมีพระราชบัญญัติการศึกษาพุทธศักราช 2542 ที่ระบุว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด และต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติอย่างเต็มตามศักยภาพ ใน พรบ.นี้ เป็นกฎหมายแม่บทว่าด้วยการศึกษาระดับชาติซึ่งได้บัญญัติสาระตามแนวการปฏิรูปการศึกษา ว่าด้วยปรัชญาการศึกษา และความมุ่งหมายนั้นต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สิริมา ภิญญอนันตพงษ์. 2545: 1) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี เป็นวัยแห่งการเจริญเติบโตทั้งปริมาณและคุณภาพ เด็กต้องการทั้งความรัก การเอาใจใส่ การดูแลอย่างใกล้ชิด ต้องการโอกาสเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นจากการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า เพื่อสำรวจ ทดลอง ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง พัฒนาสมองด้วยการคิดแก้ปัญหา และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กควรให้การส่งเสริมเพื่อให้เด็กได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ โดยฝึกให้เด็กเป็นคนช่างคิด ช่างสังเกต ชอบสำรวจ และกระตุ้นให้เกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ เด็กวัยนี้เป็นระยะของการสร้างรากฐานความพร้อมในการเรียนรู้เพื่อชีวิต และอนาคตต่อไป

โดยธรรมชาติพัฒนาการของเด็กจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ประสบการณ์ที่เด็กได้รับจะเป็นองค์ความรู้ที่สะสมเพิ่มขึ้น จากประสบการณ์ในการเล่น หรือการทำกิจกรรมทั้งที่บ้าน และในห้องเรียนที่ครูจัดขึ้นทำให้เด็กเรียนรู้ด้วยการซึมซับประสบการณ์จากการพูด การฟัง การสังเกต และการใช้ความคิดขณะทำกิจกรรม และได้สัมผัส กิจกรรมที่เด็กได้รับนั้นต้องสอดคล้องกับระดับพัฒนาการของเด็กด้วย (กุลยา ตันติผลະชะวะ. 2547: 13) จากลักษณะธรรมชาติของเด็กปฐมวัย ดังที่กล่าวได้มาแล้วนี้ ทำให้เด็กมีกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ตลอดเวลา ต้องการสำรวจและทดลองด้วยตนเองในทุก ๆ กิจกรรม จนไม่สามารถอดทนที่จะรอคอย หรือไม่สามารถควบคุมตนเองได้ จึงไม่สามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้โดยละเอียดถี่ถ้วน ทั้งนี้เป็นเพราะการขาดขั้นตอนของการเตรียมการก่อนการเรียนรู้ อันได้แก่ การขาดสมาธินั่นเอง

กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมหนึ่งซึ่งอยู่ในกิจกรรมหลักสำหรับการจัดประสบการณ์เด็กปฐมวัย เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการรับรู้ กิจกรรมที่จัดมุ่งฝึกให้เด็กได้มีโอกาสฟัง พูด สังเกต คิดแก้ปัญหา ใช้เหตุผล และฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยจัดกิจกรรมด้วยวิธีต่างๆ เช่น ร้องเพลง สนทนา เล่านิทาน ทดลองปฏิบัติการ ศึกษาสถานนอกสถานที่ เล่นบทบาทสมมุติ เป็นต้น (สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร.

2548: 20 - 21) กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้โดยตรง ซึ่งในกิจกรรมนี้ หากเด็กขาดสมาธิ จำทำให้เด็กขาดความสนใจ ขาดความอดทนในการรอคอย มีความสนใจในระยะสั้น และไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ทำให้เด็กขาดรับรู้จากประสบการณ์สำคัญที่ครูได้จัดเตรียมมาเป็นอย่างดี จึงเป็นความสูญเสียทางการศึกษาทั้งระบบ ดังนั้นเพื่อการรับรู้ของเด็กปฐมวัยดำเนินไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิธีการฝึกเด็กปฐมวัยให้สนใจสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยเฉพาะ เพื่อให้เด็กปฐมวัยเกิดสมาธิและพัฒนาให้เป็นไปตามจุดประสงค์ที่ต้องการ จากเอกสารและงานวิจัยพบว่าการฝึกสมาธิ ด้วยการเชิญเทียนแห่งปัญญา การนั่งสมาธิโดยฟังเพลงบรรเลง การเดินถือแก้วปริ่มน้ำ การถือไม้บล็อกที่วางซ้อนกัน และการถือลูกบอลวางบนท่อพลาสติก กิจกรรมเหล่านี้เป็นการฝึกให้เด็กสนใจในสิ่งเดียวกัน ทำให้มีความอดทนในการรอคอย มีความสนใจยาวนานขึ้น และสามารถควบคุมความสมดุลในการเคลื่อนไหวประกอบอุปกรณ์ได้เป็นอย่างดี กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่เอื้อต่อการเสริมสร้างสมาธิในเด็กปฐมวัย ก่อให้เกิดสติและปัญญาตามมา อีกทั้งกิจกรรมนี้มีความเหมาะสมกับความสนใจของเด็กปฐมวัยเป็นอย่างดี

การมีสมาธิทำให้เกิดการรับรู้ที่ดีและเปลี่ยนแปลงศักยภาพของพฤติกรรมอย่างถาวร อันเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่ได้รับการฝึก และสามารถนำมาใช้ในการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ การมีสมาธิเป็นการสร้างเสริมการรับรู้ให้กับเด็กปฐมวัยได้ดียิ่งขึ้น จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่า การให้เด็กปฐมวัยได้ทำสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์จะส่งผลต่อทักษะการรับรู้ได้ดีขึ้นหรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยได้นำผลการศึกษาในครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการสร้างสมาธิและพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยก่อน และหลังการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ และกิจกรรมเสริมประสบการณ์แบบปกติ

ความสำคัญของการค้นคว้า

การศึกษาในครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงผลการทำสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ และ การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์แบบปกติ ว่ามีผลต่อทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาสติปัญญา อารมณ์-จิตใจของเด็กปฐมวัยต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย - หญิง ชั้นอนุบาลปีที่ 1 อายุระหว่าง 4 - 5 ปี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนราชบพิธ สำนักงานเขตพระนคร สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 2 ห้องเรียน รวม 83 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย - หญิง ชั้นอนุบาลปีที่ 1 อายุระหว่าง 4 - 5 ปี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนราชบพิธ สำนักงานเขตพระนคร สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งมีนักเรียน จำนวน 40 คน แล้วแบ่งนักเรียนเป็น 2 กลุ่มๆละ 20 คน เพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม (Random Treatment) ดังนี้

1. กลุ่มทดลอง เป็นกลุ่มที่ได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์
2. กลุ่มควบคุม เป็นกลุ่มที่ได้รับการกิจกรรมเสริมประสบการณ์แบบปกติ

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ประกอบด้วย

1. การฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์
2. การทำกิจกรรมเสริมประสบการณ์แบบปกติ

ตัวแปรตาม คือ ทักษะการรับรู้

ระยะเวลาในการทดลอง

ในการวิจัยครั้งนี้ ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ระยะเวลาในการทดลอง สัปดาห์ละ 5 วันจำนวน 5 สัปดาห์ โดยทำ วันละ 20-30 นาที รวมทั้งสิ้น 25 วัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กปฐมวัยชาย - หญิง อายุระหว่าง 4 - 5 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนราชบพิธ สำนักงานเขตพระนคร สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

2. การทำสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ หมายถึง การที่ครูดึงความสนใจของเด็กปฐมวัยให้มาจดจ่อกับสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยใช้สื่อประกอบก่อนร่วมกิจกรรมการเสริมประสบการณ์ (ในวงกลม) การวิจัยครั้งนี้สื่อที่ใช้ในการฝึกสมาธิ คือ การเชิญเทียนแห่งปัญญา

การนั่งสมาธิโดยฟังเพลงบรรเลง การเดินถือแก้วปริ่มน้ำ การถือไม้บล็อกที่วางซ้อนกัน และการถือลูกบอลวางบนท่อพลาสติก

3. การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์แบบปกติ หมายถึง การจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ให้สอดคล้องกับพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา โดยผ่านสื่อ อุปกรณ์ ที่พัฒนาขึ้นอย่างเหมาะสมกับกิจกรรม

4. ทักษะการรับรู้ หมายถึง การที่เด็กได้เรียนรู้ประสบการณ์ต่างๆ ผ่านประสาทสัมผัส และสามารถแสดงออกได้อย่างคล่องแคล่วในด้านต่างๆ ดังนี้

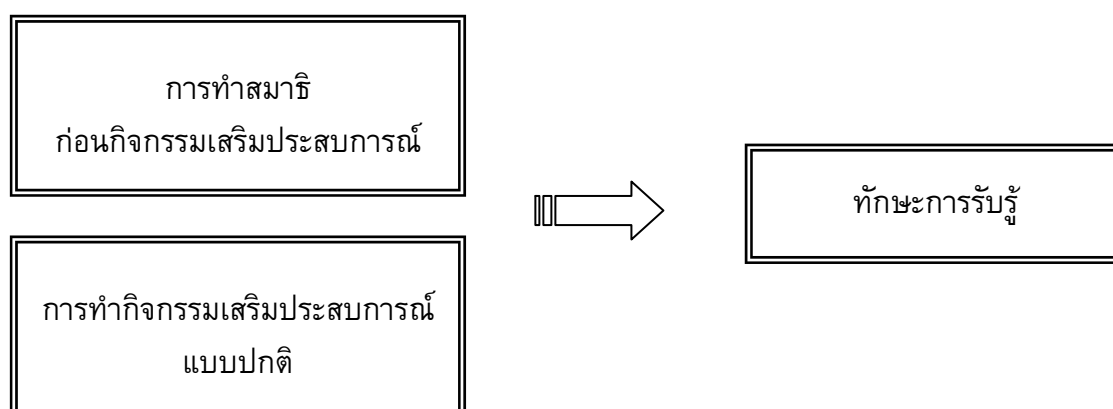
4.1 ด้านการสังเกต หมายถึง ความสามารถในด้านรู้คิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของคน สัตว์ สิ่งของ ขนาด รูปทรง วัดได้จากการทำแบบทดสอบทักษะการรับรู้ด้านการสังเกต

4.2 ด้านการฟัง หมายถึง ความสามารถทางด้านการได้ยิน และจำเสียงจากสิ่งที่ได้ยินเกี่ยวกับ คน สัตว์ สิ่งของ วัดได้จากการทำแบบทดสอบทักษะการรับรู้ด้านการฟัง

4.3 ด้านทิศทาง หมายถึง ความสามารถทางด้านรู้คิดเกี่ยวกับทิศทาง บน - ล่าง หน้า - หลัง วัดได้จากการทำแบบทดสอบทักษะการรับรู้ด้านทิศทาง

5. เครื่องมือที่ใช้วัดทักษะการรับรู้ หมายถึง เกณฑ์ที่ให้คะแนนความสามารถด้านทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย



ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์มีทักษะการรับรู้สูงขึ้น
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเสริมประสบการณ์แบบปกติมีทักษะการรับรู้สูงขึ้น
3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์กับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเสริมประสบการณ์แบบปกติมีทักษะการรับรู้แตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอเป็น 2 ข้อดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะรับรู้ของเด็กปฐมวัย
 - 1.1 ความหมายของการรับรู้
 - 1.2 ลักษณะสำคัญของการรับรู้
 - 1.3 กระบวนการของการรับรู้
 - 1.4 การสร้างการรับรู้
 - 1.5 พัฒนาการของการรับรู้
 - 1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้
2. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย และการปฏิบัติสมาธิ
 - 2.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.2 ความสำคัญของการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.3 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.4 หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเสริมประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.6 ความหมายและความสำคัญของการปฏิบัติสมาธิ
 - 2.7 ประเภทของการปฏิบัติสมาธิ
 - 2.8 ประโยชน์ของการปฏิบัติสมาธิ
 - 2.9 วิธีการฝึกปฏิบัติสมาธิ
 - 2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกปฏิบัติสมาธิ

1. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวข้องกับการรับรู้ในของเด็กปฐมวัย

1.1 ความหมายของการรับรู้

การรับรู้ หมายถึง ความคิด ความเห็น หรือความรู้สึกที่เรามีต่อตนเองหรือต่อผู้อื่นโดยผ่านโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า คือ ด้วยการมองเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การได้รับรู้รสชาติ และการสัมผัส แต่ต้อง หลังจากนั้นก็เกิดประสบการณ์ที่เป็นความพึงพอใจ หรือความไม่พึงพอใจก็ได้ (พรพรรณราย ทรรศัยประภา. 2531: 20)

การรับรู้ หมายถึง อากาสสัมผัสที่มีความหมายและการรับรู้เป็นการแปลความหมายหรือการตีความแห่งการสัมผัสที่ได้รับ ออกมาเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีความหมายอันเป็นสิ่งที่รู้จักกันหรือเข้าใจกัน (ลักษณะ สรวิวัฒน์. 2539: 63)

การรับรู้ หมายถึง ขบวนการที่คนเรามีประสบการณ์กับวัตถุหรือเหตุการณ์ต่างๆ โดยอาศัยอวัยวะรับสัมผัส (สุชา จันท์ธรม. 2539: 119)

การรับรู้ หมายถึง ขบวนการประมวลและตีความข้อมูลที่ถูกรอบๆ ตัวเราผ่านอวัยวะรับความรู้สึก (จีจี นพเกตุ. 2540: 1)

การรับรู้ หรือสัญชาตญาณ(Perception) หมายถึง กระบวนการแปลความหมายจากการสัมผัสต่อสิ่งเร้า ซึ่งต้องอาศัยประสบการณ์เดิมด้วย (มาลินี จุฑะรพ. 2541: 143)

การรับรู้ หมายถึง การรับรู้ เป็นกระบวนการความเข้าใจ (การเปิดรับ) ของบุคคลที่มีต่อโลกที่เขาอาศัยอยู่ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์. 2541: 139)

การรับรู้ หมายถึง การที่มนุษย์นำข้อมูลที่ได้จากความรู้สึกสัมผัส ซึ่งเป็นข้อมูลดิบจากประสาทสัมผัสทั้งห้า อันประกอบด้วย ตา หู จมูก ลิ้น และกายสัมผัส มาจำแนก แยกแยะคัดเลือกวิเคราะห์ ด้วยกระบวนการทำงานของสมอง แล้วแปลสิ่งที่ได้ออก (แสงเดือน ทวีสิน. 2545: 113)

การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่เกิดแทรก ระหว่าง สิ่งเร้า และการตอบสนองโดยคนเราได้รับสิ่งเร้าจนเกิดการรับรู้ต่อสิ่งเร้านั้นก็จะเป็นการตอบสนองต่อผู้อื่น (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2545: 147)

การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่เด็กได้นำเอาสิ่งที่ตนได้ยิน ได้เห็น ได้สัมผัส ได้ชิม ได้กลิ่น จากสิ่งเร้าภายนอกรอบตัว เข้ามาจัดระเบียบและให้ความหมายเกิดเป็นความรู้ความเข้าใจขึ้น (พัชรี สอนแก้ว. 2545: 40)

การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลมีการตีความของสิ่งเร้าที่มากระทบประสาทสัมผัสโดยการได้ยินได้ฟังเรื่องหรือประสบการณ์โดยตรงที่เกิดขึ้นกับบุคคลนั้น โดยมีการเลือกสรรเฉพาะข้อมูลที่ต้องการเท่านั้น (นิชรา ชนะพาล. 2549: 40)

การรับรู้ หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้จากการสัมผัสจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 ประกอบด้วย ตา หู จมูก ลิ้น และกายสัมผัส มาแปลความหมายหรือตีความด้วยกระบวนการทำงานของสมอง ให้เป็นความรู้เพื่อนำไปใช้ในการเรียนรู้ต่อไป (นภัส วรรณพันธ์. 2552: 25)

การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลแต่ละคนมีการเลือก การประมวลและการตีความเกี่ยวกับกระตุ้นออกมาให้ความหมายและได้ภาพของโลกที่มีเนื้อหา (Sehittman; & much. 1991: 147)

ชิฟแมน; และคานุก (Schiffman; & Kanuk. 1994: 162) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการรับรู้ เป็นกระบวนการซึ่งแต่ละบุคคลได้รับการเลือกสรร จัดระเบียบ และตีความหมายข้อมูลเพื่อที่จะสร้างภาพที่มีความหมายเป็นภาพรวมขึ้น

สรุปได้ว่าการรับรู้ นั้น หมายถึง การที่มนุษย์ได้รับข้อมูลต่างๆ โดยผ่านกระบวนการสังเกตด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในลักษณะของรูปธรรม แล้วนำข้อมูลจากการสังเกตเหล่านั้นส่งต่อเข้าไปยังสมองทำให้เด็กเกิดการเชื่อมโยงความรู้ ความจำ และความเข้าใจ การรับรู้จากการสังเกตสิ่งต่าง ๆ เป็นประสบการณ์สำคัญสำหรับเด็กวัยนี้ เพราะจะเป็นข้อมูลพื้นฐานทางกายภาพสำหรับเด็กในการเรียนรู้และนำไปสู่การเรียนรู้แบบนามธรรมต่อไป

1.2 ลักษณะสำคัญของการรับรู้

ลักษณะที่สำคัญของการรับรู้มี 6 ประการคือ (ถวิล ธาราโกชน. 2547: 75 - 77)

1.2.1 ต้องมีพื้นฐานข้อมูลหรือความรู้ในเรื่องนั้นมาก่อน (Knowledge Based) หรือถ้าไม่มีความรู้ อย่างน้อยต้องมีประสบการณ์เดิมในเรื่องนั้นอยู่บ้าง

1.2.2 จะต้องประกอบด้วยข้อวิจิจฉัย (Inferential) ในขั้นตอนของกระบวนการรับรู้ ทั้งนี้เพราะในการรับรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง มนุษย์ไม่สามารถรับข้อมูลทุกชนิดในเรื่องนั้นพร้อมกันได้ ดังนั้นจึงต้องอาศัยวิธีการวิจิจฉัย โดยการตั้งสมมติฐานหรือปะติดปะต่อเรื่องต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้การรับรู้ในสิ่งนั้นเกิดความสมบูรณ์มากที่สุด

1.2.3 จะต้องมีความสามารถในการแยกแยะ (Categorical) ลักษณะหรือคุณสมบัติที่สำคัญของข้อมูลนั้นได้อย่างถูกต้อง ซึ่งในลักษณะนี้จะต้องอาศัยความจำจากประสบการณ์เดิมมาใช้

1.2.4 ลักษณะของการรับรู้จะต้องมีความสัมพันธ์เชื่อมโยง (Relational) ของข้อมูลต่างๆ หลายประการ

1.2.5 กระบวนการของการรับรู้จะต้องอาศัยการดัดแปลง (Adaptive) ข้อมูลจากประสบการณ์เดิมมาใช้ให้เหมาะกับแต่ละเรื่องที่กำลังรับรู้อยู่ในขณะนั้น

1.2.6 กระบวนการของการรับรู้มักจะเป็นไปโดยอัตโนมัติ ซึ่งจะเป็นการทำงานของสมองในการรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ

นอกจากนี้ ดารณี ศักดิ์ศิริผล (2549) ยังได้กล่าวถึงทักษะการเรียนรู้ เป็น ความสามารถในการรับรู้และการแสดงออกได้อย่างคล่องแคล่ว และแบ่งประเภทของทักษะการเรียนรู้ด้านต่างๆ ดังนี้

1. ความสามารถด้านทิศทาง
2. ความสามารถด้านการจำจากการฟัง

3. ความสามารถด้านการจำจากการเห็น
4. ความสามารถด้านการเขียน
5. ความสามารถด้านการเคลื่อนไหว
6. ความสามารถด้านการจัดกลุ่มสัมพันธ์อื่น ๆ

อเดลแมนและเทย์เลอร์ (Adelman; & Taylor. 1992) ได้กล่าวถึงทักษะเบื้องต้นในการเรียนรู้ของเด็ก ประกอบด้วย 3 ทักษะหลัก ดังนี้

1. ทักษะทางภาษา เป็นความสามารถเบื้องต้นทางด้านภาษาซึ่งประกอบด้วย
 - 1.1 การแสดงออกเป็นความสามารถในด้านการใช้คำและพูดที่ชัดเจนเพียงพอต่อความเข้าใจ
 - 1.2 การรับรู้ ความสามารถในการเข้าใจในสิ่งที่พูด
 - 1.3 การใช้ สามารถใช้คำหรือประโยคง่าย ๆ ในการแสดงความคิดความรู้สึก เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษาพูดและภาษาเขียน
2. ทักษะทางกระบวนการรับรู้ ซึ่งจำแนกได้ 2 ประเภท คือ
 - 2.1 การรับรู้ทางด้านสายตา เป็นความสามารถในการจำ การจำแนกทางด้านสายตาทางด้านคำ จำนวน สี และเห็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนรวมกับส่วนย่อย
 - 2.2 การรับรู้ทางการฟัง เป็นความสามารถในการจำ การจำแนกเสียงที่ได้ยิน
3. ทักษะทางด้านความรู้ความเข้าใจ และแรงจูงใจ (ทักษะดังกล่าวรวมไปถึงความสนใจ ความจำ และทักษะทางด้านความคิดรวบยอด) เช่น
 - 3.1 สนใจในระหว่างการเรียนการสอน
 - 3.2 ความสามารถในการปฏิบัติตามคำสั่ง ทิศทางง่าย ๆ ได้
 - 3.3 ความสามารถในการนั่งทำงานในที่นั่งตามเวลาที่กำหนด
 - 3.4 จำสิ่งที่เป็นจริงง่าย ๆ ได้
 - 3.5 ตอบคำถามจากเรื่องง่าย ๆ ได้
 - 3.6 เล่าเรื่องราวจากภาพได้

วาเล็ทต์ (1970) อธิบายว่า การที่เด็กจะเรียนรู้ได้ดี จะต้องมีการพัฒนาการตามลำดับขั้น ซึ่งมี 6 ขั้น ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 พัฒนาการด้านกล้ามเนื้อใหญ่ (Gross Motor Development)

1. พลิกตัวได้ เช่น การพลิกตัวจากนอนหงายเป็นนอนคว่ำ
2. นั่งได้ โดยลำตัวตรง
3. คลานได้
4. เดินได้
5. วิ่งได้
6. ขว้างปาสิ่งของใช้

7. กระโดดได้ โดยใช้เท้าแตะพื้นพร้อมกันทั้งสองข้าง
8. กระโดดเท้าเดียวได้ หรือกระโดดโดยสลับเท้า
9. เต็มเป็นจังหวะตามเสียงดนตรีได้
10. บอกชื่อตนเองได้
11. บอกชื่อส่วนต่างๆ ของร่างกายได้
12. มีกล้ามเนื้อที่แข็งแรง สามารถยกแขนขึ้นเหนือศีรษะได้ ยกเท้าขึ้นสูงได้ โนม

ตัวได้

ขั้นที่ 2 การทำงานประสานกันระหว่างกล้ามเนื้อเกี่ยวกับการรับรู้ (Sensory Motor

Integration)

1. รักษาสมดุลได้ เช่น เดิน หรือ วิ่งโดยไม่ชวนเซหรือหกล้มบ่อยๆ
2. เปรียบเทียบขนาดของส่วนต่าง ๆ ในร่างกายได้
3. เคลื่อนไหวได้คล่องแคล่ว สามารถกระโดดตามวงกลมหลายวงที่ขีดเรียงกันไว้

บนพื้นได้

3. มีความสามารถในการจำแนกสิ่งของโดยสังเกตจากพื้นผิว เช่น วัตถุที่มีผิว

หยาบ วัตถุที่มีผิวเรียบ

4. รู้จักความแตกต่างระหว่างซ้ายกับขวา
5. สายตากับมือและสายตากับเท้าทำงานประสานกันได้ดี
6. มีความเข้าใจเกี่ยวกับเวลา

ขั้นที่ 3 ทักษะในการรับรู้ (Perception Skill)

1. สามารถได้ยินเสียง
2. สามารถฟังและปฏิบัติตามคำสั่งได้
3. สามารถเลียนเสียงพูดได้
4. สามารถฟังและจำสิ่งที่ได้ยินได้
5. สามารถฟังและจัดลำดับสิ่งที่ได้ยินได้
6. สามารถมองเห็น
7. สามารถมองตามสิ่งของที่เคลื่อนไหวได้
8. สามารถจำแนกสิ่งของโดยใช้สายตาได้
9. สามารถจำแนกภาพจากพื้นได้
10. สามารถจำสิ่งที่มองเห็นได้
11. สามารถขีดเขียนได้
12. สามารถประสานสายตากับการทำงานของกล้ามเนื้อมือได้
13. สามารถเรียงไม้บล็อกได้
14. สามารถใช้การรับรู้หลายด้านรวมกันได้

ขั้นที่ 4 ทักษะทางภาษา (Language Skill)

1. มีความสามารถในการจำคำศัพท์ได้ รู้ความหมายของคำ
2. สามารถเปล่งเสียงได้ ทั้งพยัญชนะต้น ตัวสะกด และพยัญชนะควบกล้ำ
3. สามารถจำแนกเสียงพูดได้
4. สามารถอ่านหนังสือได้ และเข้าใจสิ่งที่อ่าน
5. สามารถเขียนประโยคได้
6. สามารถสะกดคำได้ด้วยทั้งปากเปล่าและการเขียน

ขั้นที่ 5 ทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skill)

1. สามารถนับเลขได้
2. สามารถบวก ลบ คูณ และหารเลขได้
3. สามารถทำเลขที่เป็นโจทย์ปัญหาได้
4. มีความรู้รอบตัวดีสามารถจัดหมวดหมู่สิ่งต่าง ๆ ได้
5. สามารถให้เหตุผลง่าย ๆ ได้

ขั้นที่ 6 ทักษะทางสังคม (Social Skill)

1. มีเพื่อนเล่น
2. รู้จักคาดการณ์
3. มีความรับผิดชอบ

สมิทซ์ (Corinne Roth Smith. 1994: 142) กล่าวว่าการเรียนรู้ของเด็ก มี 5 ทักษะ

ดังนี้

1. ทักษะทางด้านการรับรู้ทางการเห็น (Visual-perceptual Skill)
2. ทักษะทางด้านการได้ยิน (Auditory Processing)
3. ทักษะทางด้านภาษา (Language Skill)
4. ความตั้งใจ (Attention)
5. ทักษะในการเคลื่อนไหว (Motor Skill)

ดังนั้นลักษณะของการรับรู้จึงเป็นพฤติกรรมทุกพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการรับรู้ซึ่งผู้รับรู้จะต้องใช้ประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ของแต่ละบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องและให้ความหมายต่อสิ่งที่รับรู้ใหม่ ซึ่งจะต้องอาศัยการประสานกันระหว่างประสบการณ์เดิม และประสบการณ์ใหม่

1.3 กระบวนการของการรับรู้

จำเนียร ช่วงโชติ (2523: 3) กล่าวว่ากระบวนการของการรับรู้จะเกิดขึ้นต้องประกอบด้วย

1. การสัมผัสหรืออาการสัมผัส
2. ชนิดและธรรมชาติของสิ่งเร้าที่มาเร้า

3. การแปลความหมายจากอาการสัมผัส

4. การใช้ความรู้เดิม หรือประสบการณ์เดิมเพื่อแปลความหมาย

วารินทร์ สายโอบเอื้อ (2522: 37) กล่าวว่ากระบวนการของการรับรู้จะต้องมีองค์ประกอบดังนี้

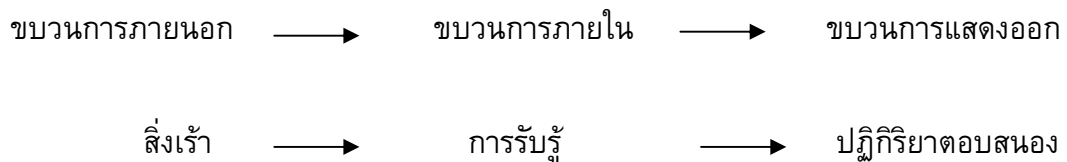
1. มีสิ่งเร้ามาสัมผัสตัวเราทางอวัยวะสัมผัสต่าง ๆ ในระดับที่เหมาะสม

2. ประสาทสัมผัสสมบูรณ์พอที่จะรับสัมผัสสิ่งเหล่านั้นแล้วส่งไปยังสมอง เพื่อให้สมองแปลความหมายออกมา

3. มีประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ

4. อาศัยประสบการณ์เดิมนั้นแปลความหมายออกมา

กัญญา สุวรรณแสง (2536: 128 - 131) กล่าวว่ากระบวนการของการรับรู้เป็นกระบวนการที่คาบเกี่ยวระหว่างความเข้าใจ การคิด การรู้สึก ความจำ การเรียนรู้ การตัดสินใจ ดังนี้



นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2536: 176) กล่าวว่า กระบวนการรับรู้ เป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการแปลความหมายของสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่เกิดกับร่างกายตลอดเวลา สิ่งเร้าเหล่านี้บางชนิดก็เป็นสิ่งเร้าที่มาจากสิ่งแวดล้อมภายนอก แต่สิ่งเร้าบางประเภทก็มาจากภายในตัวของเราเอง

วรางคณา เผื่อนทอง (2541: 24) ได้กล่าวว่า กระบวนการของการรับรู้ คือ การที่อวัยวะสัมผัสรับสิ่งเร้าที่มาสัมผัสไว้ เปลี่ยนสิ่งที่รับไว้เป็นกระแสประสาทแล้วส่งต่อไปที่สมอง สมองจะทำหน้าที่ตีความสิ่งที่ส่งเข้ามาจากกระบวนการของการรู้สึกให้เป็นสิ่งที่มีความหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง

เพราพรรณ เปลียนภู (2542: 113 - 115) กล่าวว่า การรับรู้เกิดขึ้นจะต้องประกอบด้วยอวัยวะสัมผัส หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เครื่องรับ ได้แก่

1. อวัยวะรับการสัมผัสภายนอก ประกอบด้วย

- ตา สำหรับการมองเห็น
- หู สำหรับการได้ยิน
- จมูก สำหรับการได้กลิ่น
- ลิ้น สำหรับการชิมรส
- กาย สำหรับการสัมผัสทางกาย

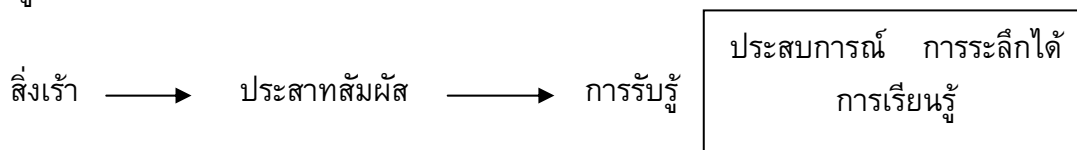
2. อวัยวะสัมผัสภายในประกอบด้วย

- สัมผัสเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว ทำให้ทราบการเคลื่อนไหวของอวัยวะต่างๆ ภายในร่างกาย มนุษย์สามารถรับรู้ได้โดยประสาทสัมผัสในกล้ามเนื้อ เอ็นข้อต่อกระดูก
- สัมผัสการทรงตัว ทำให้รับรู้เกี่ยวกับการทรงตัว โดยมนุษย์สามารถรับรู้การสัมผัสนี้ ด้วยอวัยวะสัมผัสในช่องหูด้านใน

เมื่ออวัยวะสัมผัสกระทบกับสิ่งเร้า จากสิ่งแวดล้อม ก็จะส่งความรู้สึกไปยังสมอง ซึ่งสมองจะทำหน้าที่แปลสัมผัส และส่งต่อไปยังระบบประสาท จากนั้นจะเกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น กระบวนการไฟฟ้าและเคมี เพื่อให้สมองรับทั้งพฤติกรรม การรับรู้ หรือเกิดจิตวิญญาณ ตัวอย่างเช่น เด็กเล็กๆ มองเห็นเปลวเทียนมีแสงสว่างไสว แสงเทียนที่เด็กเห็นจะเป็นสิ่งเร้า เด็กจะคลานเข้าไปหา และเอื้อมมือจับเปลวเทียน มือ(กายสัมผัส) ที่สัมผัสไฟ และตา(จักขุสัมผัส) ที่มองเห็นเปลวเทียน จะส่งความรู้สึกไปยังสมองและระบบประสาท ซึ่งจะทำให้เด็กนั้นสามารถรู้ได้ว่า เปลวไฟนั้นมีความร้อนและแสงสว่าง สรุปได้ว่า กระบวนการรับรู้ซึ่งเกิดขึ้นในมนุษย์นั้น มีขั้นตอนได้ดังต่อไปนี้



หลังจากนั้นจึงเกิดการเรียนรู้ ที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการรับรู้ เมื่อประสาทสัมผัสกระทบกับสิ่งเร้า และเกิดการเรียนรู้ ถ้าการรับรู้หรือความรู้สึกนั้นผ่านไปโดยที่มิได้บันทึกความจำ การรับรู้นั้นจะถือว่ายังไม่ก่อให้เกิดประสบการณ์ แต่ถ้าหากสมองได้บันทึกการรับรู้นั้นไว้เป็นประสบการณ์ เมื่อประสาทสัมผัสกระทบต่อสิ่งเร้าเดิมอีก จะทำให้เกิดความระลึกได้ทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น



ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546: 148 - 149) กล่าวว่า การรับรู้เกิดขึ้นจากส่วนประกอบ ดังนี้

1. อาการสัมผัส หมายถึง สิ่งเร้าที่ผ่านเข้ามากระทบกับอวัยวะรับสัมผัสเพื่อให้คนรับรู้ภาวะแวดล้อมรอบตัว ปกติคนเราเมื่อได้รับสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว มักจดจำแนวอาการสัมผัสนั้นๆ ตามประสบการณ์ที่ตนมีอยู่เกือบทุกครั้ง และคนเราก็มักเคยชินกับสิ่งที่สัมผัสมากกว่าที่จะรู้สึกในอาการที่สัมผัส การแปลความหมายจากอาการสัมผัส ซึ่งต้องอาศัย

ก. เซวาร์ปัญญา เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่เป็นสิ่งเกื้อหนุนรับรู้สิ่งเร้าต่างๆ ของบุคคลได้เป็นอย่างดี เพราะช่วยให้บุคคลเข้าใจสิ่งต่างๆ สถานการณ์ต่างๆ หรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่

เขาสัมผัส หรือพบเห็นมาอย่างรวดเร็ว ผู้มีเชี่ยวชาญสูงย่อมได้เปรียบในด้านการรับรู้ได้รวดเร็วและดีกว่าผู้เชี่ยวชาญต่ำ

ข. สังเกตพิจารณา จะช่วยให้คนรับรู้ได้อย่างแม่นยำขึ้นบางครั้งอาจต้องอาศัยเวลา แต่บางครั้งต้องอาศัยความชำนาญ

ค. ความสนใจและความตั้งใจ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการแปลความหมายของอาการสัมผัส ทำให้มีสมาธิ ทำให้ละเอียดถี่ถ้วน ทำให้การแปลความหมายถูกต้อง

ง. คุณภาพของจิตใจในขณะนั้น เมื่อเหนื่อยขึ้นมักไม่สติสาก็จะกระทบต่อสติปัญญา ทำให้เกิดความเฉื่อยชาเมื่อจิตใจแจ่มใสก็ทำให้ช่วยแปลสัมผัสดีขึ้น

2. การแปลความหมายจากอาการสัมผัส การแปลความหมายนี้ขึ้นอยู่กับความชัดเจนในการดำรงชีวิต ก็จะสามารถได้จากอาการสัมผัสโดยดูจากกิริยาท่าทาง ลักษณะคำพูดนั้นได้

3. ความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิม ซึ่งได้แก่ความคิดความรู้และการกระทำที่เคยทำในอดีต มีความสำคัญมากสำหรับการตีความหมายหรือแปลความหมายของอาการสัมผัสได้โดยแจ่มชัด ความรู้เดิมและประสบการณ์เดิมที่ได้จะสะสมไว้สำหรับช่วยในการแปลความหมายได้ดีต้องมีคุณสมบัติดังนี้

ก. เป็นความรู้ที่แน่นอน ถูกต้องและชัดเจน

ข. มีปริมาณมาก รู้หลายอย่างจึงจะช่วยแปลความหมายต่างๆ ได้สะดวกและถูกต้อง

นภัส วรรณพันธ์ (2552: 27) กล่าวว่ากระบวนการการรับรู้เป็นการที่บุคคลได้สัมผัสกับสิ่งเร้าภายนอก จากสิ่งแวดล้อมสิ่งเร้านั้นก็จะส่งความรู้สึกไปยังสมอง ซึ่งสมองจะทำหน้าที่แปลสัมผัสและส่งต่อไปยังระบบประสาทจากนั้นจะเกิดการเปลี่ยนแปลง ถ้าการรับรู้หรือความรู้สึกนั้นผ่านไปโดยที่มิได้บันทึกความจำ การรับรู้นั้นก็ถือว่ายังไม่ก่อให้เกิดประสบการณ์ แต่ถ้าหากสมองได้บันทึกการรับรู้ไว้เป็นประสบการณ์ เมื่อประสาทสัมผัสกระทบต่อสิ่งเร้าเดิมอีก จะทำให้เกิดความระลึกได้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า กระบวนการของการรับรู้ คือ การแปลความหมายของสิ่งเร้าต่างๆ ที่เกิดจากการสัมผัสจากสิ่งเร้านั้น แล้วส่งไปยังสมองให้ตีความหมายออกมา โดยใช้ประสบการณ์เดิมเป็นองค์ประกอบร่วมในการตีความหมายนั้นด้วย

1.4 การสร้างการรับรู้

เดมส์คัตต์ คทวณิช (2546: 128 - 130) บุคคลแต่ละคนจะเกิดการรับรู้สิ่งเร้าได้แตกต่างกันไป แต่การจะรับรู้สิ่งเร้าใดก่อนหลัง มากหรือน้อย ถูกต้องหรือผิดพลาด ชัดเจนหรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 2 ประการ ได้แก่

1.4.1 ตัวบุคคล หมายถึงลักษณะคุณสมบัติบางประการของผู้ที่จะรับรู้ ซึ่งจะมีผลต่อการรับรู้ เช่น

1.4.1.1 ความสมบูรณ์หรือความบกพร่องของอวัยวะรับสัมผัสที่สมบูรณ์ย่อมเกิดการรับรู้ได้ถูกต้องหรือผิดพลาดน้อยกว่าบุคคลที่อวัยวะรับสัมผัสผิดปกติหรือเสื่อมสมรรถภาพเช่น คนที่หูตึงย่อมรับรู้เสียงต่างๆ ได้ไม่ชัดเจน จึงมีผลทำให้การแปลความหมายผิดพลาดได้

1.4.1.2 ประสบการณ์เดิม (Previous Experience) เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคลอย่างมาก เนื่องจากการรับรู้ของบุคคลจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมที่สะสมไว้ในสมองเป็นเครื่องช่วยในการแปล ดังนั้นการรับรู้จะถูกต้อง ผิดพลาดหรือชัดเจนมากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคลมีอยู่

1.4.1.3 ความต้องการที่จะรับรู้ (Need) ตามปกติแล้วบุคคลจะเกิดการรับรู้สิ่งเร้าใด ๆ ขึ้นก็ตาม บุคคลนั้นมักจะเกิดความต้องการที่จะรับรู้ขึ้นเสียก่อน ทั้งนี้เนื่องจากความต้องการจะสร้างแรงขับหรือแรงจูงใจที่จะรับรู้สิ่งเร้าเหล่านั้นๆ เช่น คนสองคนไปเดินห้างสรรพสินค้า คนหนึ่งต้องการจะรับประทานอาหารก็จะมองหาร้านอาหาร แต่อีกคนหนึ่งต้องการจะซื้อของเล่นก็จะมองหาร้านขายของเล่น เป็นต้น

1.4.1.4 ความใส่ใจ (Attention) และการเลือก (Selection) ที่จะรับรู้สิ่งเร้าความใส่ใจและการเลือกที่จะรับรู้สิ่งเร้าถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้กระบวนการรับรู้เกิดขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากรอบ ๆ ตัวบุคคลเต็มไปด้วยสิ่งเร้ามากมาย ไม่ว่าจะเป็นภาพ เสียง กลิ่น รส ฯลฯ สิ่งเร้าทั้งหลายเหล่านี้สามารถที่จะกระตุ้นให้เกิดกระบวนการการรับสัมผัสและการรับรู้ได้อยู่ตลอดเวลา แต่ในความเป็นจริงแล้วแต่ละบุคคลจะเลือกรับรู้สิ่งเร้าเฉพาะที่ตนให้ความสนใจหรือใส่ใจก่อนเป็นอันดับแรก ตัวอย่างเช่น คนที่นั่งคอยฟังประกาศเรียกชื่อตนให้เข้ารับสัมภาระจะเลือกและใส่ใจกับเสียงที่ประกาศจากเครื่องขยายเสียงว่าเรียกชื่อตนหรือยัง มากกว่าจะสนใจกับเสียงสนทนา เป็นต้น ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า ถ้าบุคคลให้ความใส่ใจและเลือกที่จะรับรู้สิ่งเร้าใด จะสามารถรับรู้สิ่งเร้า นั้นได้ก่อนเป็นอันดับแรก อย่างไรก็ตามปัจจัยสำคัญของการให้ความใส่ใจและเลือกที่จะรับรู้สิ่งเร้า นั้น จะขึ้นอยู่กับคุณสมบัติบางประการของสิ่งเร้านั้นว่าจะมีอิทธิพลในการจะดึงดูดใจให้เกิดการรับรู้ได้มากน้อยเพียงใด

1.4.1.5 สภาวะทางอารมณ์ (Emotion) ของบุคคลก่อนหรือขณะเกิดการรับรู้ สภาวะทางอารมณ์ของบุคคลในขณะนั้นจะมีอิทธิพลต่อการแปลความหมายถูกต้องหรือผิดพลาดได้เป็นอย่างมาก เช่น คนที่อารมณ์ไม่ดี ขุ่นมัว หงุดหงิด ย่อมจะเกิดการรับรู้สิ่งเร้าผิดพลาดหรือต่างไปจากขณะที่มีอารมณ์แจ่มใส ร่าเริง

1.4.1.6 ความคาดหวัง (Expectancy) ต่อสิ่งเร้า โดยทั่วไปแล้วบ่อยครั้งที่บุคคลมักจะมี ความคาดหวังต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งเอาไว้ล่วงหน้า ความคาดหวังนี้เองที่จะเป็นปัจจัยทำให้บุคคลเกิดความสนใจที่จะรับรู้ต่อสิ่งเร้าหรือสถานการณ์นั้น ๆ มากกว่าการไม่มีความคาดหวัง เช่น บุคคลคาดหวังว่าจะขายสินค้าได้และได้กำไรจากการขายสินค้านั้น ๆ ก็จะมีการรับรู้ต่อสิ่งเร้านั้น

1.4.1.7 สติปัญญา (Intelligence) เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้แต่ละคนรับรู้สิ่งเราได้แตกต่างกันไป โดยคนที่มีสติปัญญาสูงจะรับรู้อะไรได้อย่างลึกซึ้ง มีการใช้เหตุผลและวิจารณญาณในการวิเคราะห์สิ่งเร้าหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่รับรู้ได้ดีกว่าบุคคลที่มีสติปัญญาต่ำ

1.4.1.8 การให้คุณค่า (Value) ต่อสิ่งที่รับรู้ สิ่งเร้าใดที่บุคคลให้คุณค่าและความสำคัญ สิ่งเร้านั้นจะสามารถเพิ่มความสนใจและใส่ใจที่จะรับรู้ให้มากขึ้นได้

1.4.1.9 การชักจูง (Persuasion) บุคคล กลุ่ม หรือสังคมจะมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคล โดยบุคคลมักจะให้ความสนใจที่จะรับรู้กับสิ่งที่บุคคล กลุ่ม หรือสังคมชักจูงและนอกจากนี้กลุ่มหรือสังคมยังมีส่วนที่จะทำให้เกิดความคล้อยตามในการรับรู้อีกด้วย เช่น ถ้าคนส่วนใหญ่ตัดสินใจเรื่องใด คนส่วนน้อยก็จะมี การรับรู้ที่คล้อยตามความเห็นของคนส่วนใหญ่ด้วย

1.4.2 คุณลักษณะของสิ่งเร้า นอกจากปัจจัยจากตัวบุคคลจะมีอิทธิพลต่อการรับรู้แล้ว คุณลักษณะของสิ่งเร้ายังเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคลด้วย ทั้งนี้เนื่องจากสิ่งเร้าที่มีคุณสมบัติแตกต่างกันจะมีผลต่อการรับรู้ของบุคคลที่แตกต่างกันไปด้วย ซึ่งจำแนกคุณลักษณะของสิ่งเร้าได้ดังนี้

1.4.2.1 ขนาดของสิ่งเร้า (Size) สิ่งเร้าที่มีขนาดใหญ่จะสร้างความสนใจได้ดีกว่าสิ่งเร้าที่มีขนาดเล็ก

1.4.2.2 ความเข้มของสิ่งเร้า (Intensity) สิ่งเร้าที่มีความเข้ม จะดึงดูดความสนใจที่จะรับรู้ได้ดีกว่าสิ่งเร้าที่มีความเจือจาง

1.4.2.3 ความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ย่อมจะทำให้เกิดความน่าสนใจที่จะรับรู้มากกว่าสิ่งเร้าที่มีลักษณะเดิม ๆ

1.4.2.4 การเคลื่อนไหว (Movement) สิ่งเร้าที่มีการเคลื่อนไหวจะทำให้เป็นจุดสนใจที่จะรับรู้มากกว่าสิ่งเร้าที่อยู่นิ่ง ๆ

1.4.2.5 การกระทำซ้ำ ๆ (Repetition) บุคคลจะให้ความสนใจที่จะรับรู้หรือเกิดการรับรู้เร็วขึ้นถ้าสิ่งเร้านั้นเกิดขึ้นซ้ำกันบ่อย ๆ หรือมีความถี่ในการเกิดสูงมากกว่าสิ่งเร้าที่นาน ๆ เกิดครั้ง

1.4.2.6 สีสน (Color) สิ่งเร้าที่มีสีสนฉูดฉาด หรือมีการตัดกันของสีที่รุนแรงจะทำให้สิ่งเร้านั้นเป็นจุดเด่นและน่าสนใจทำให้เกิดการรับรู้มากกว่าสิ่งเร้าที่มีสีอ่อน

1.4.2.7 ความแตกต่าง (Different) สิ่งเร้าใดที่แตกต่างไปจากสิ่งเร้าทั้งหลายสิ่งเร้า นั้นจะเร้าความสนใจที่จะรับรู้ได้ดีกว่า

1.5 พัฒนาการของการรับรู้

เพียเจต์ กล่าวว่า เด็กเป็นผู้ที่พยายามศึกษา และสำรวจสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัวทั้งที่เป็นวัตถุ สิ่งของ เหตุการณ์และบุคคล จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม แล้วพัฒนาต่อไปเรื่อย ๆ จนสามารถจะเรียนรู้สิ่งที่

เป็นนามธรรมได้ เป้าหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กตามความคิดของเพียเจต์ คือ การที่สามารถคิดอย่างมีเหตุผลกับสิ่งที่เป็นนามธรรม การติดตั้งสมมติฐานอย่างมีเหตุผล และสามารถแก้ปัญหาได้ การเรียนรู้ของเด็กเกิดจาก กระบวนการใหญ่ ๆ ภายในตัวเด็ก 2 กระบวนการคือ การจัดโครงสร้างทางความคิดภายใน (Organization) และการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม (Adaptation) ซึ่งการปรับตัวประกอบด้วยกระบวนการ 2 กระบวนการ คือ การดูดซึม (Assimilation) และการปรับเปลี่ยน (Accommodation) ในการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งใด ๆ ในเบื้องต้นเด็กจะพยายามทำความเข้าใจประสบการณ์ใหม่ โดยใช้ความคิดเก่า หรือประสบการณ์เดิมด้วยกระบวนการดูดซึม (Assimilation) แต่เมื่อปรากฏว่า ไม่สามารถทำความเข้าใจได้สำเร็จ เด็กจะเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ เสียใหม่ ด้วยกระบวนการปรับเปลี่ยน (Accommodation) จนสามารถผสมผสานความคิดใหม่นั้นให้กลมกลืนเข้ากันได้กับความคิดเก่า สภาพการณ์เช่นนี้ ก่อให้เกิดความสมดุล (Equilibration) กระบวนการที่เด็กมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและทำให้เกิดสภาวะที่สมดุลนี้ จะนำไปสู่การพัฒนาการทางสติปัญญาจากชั้นหนึ่งไปสู่อีกชั้นหนึ่ง จนถึงขั้นสูงสุด คือ ชั้นใช้ความสามารถทางสมองในการแก้ปัญหา (Operation) ชั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ แบ่งออกเป็น 4 ชั้นใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ชั้นใช้ประสาทสัมผัส (Sensory - motor Stage) ช่วงอายุ 0 - 2 ปี เป็นช่วงวัยของการยึดตนเอง เป็นศูนย์กลางประกอบด้วย 6 ระยะ คือ
 - ระยะที่ 1 แรกเกิดถึง 1 เดือน เป็นการแสดงพฤติกรรมที่เป็นลักษณะตอบสนองทางด้านร่างกาย (reflex) เช่น การดูด การร้อง
 - ระยะที่ 2 อายุประมาณ 1-4 เดือน เด็กจะมีทั้งการดูดซึม (Assimilation) และปรับเปลี่ยน (Accommodation) เด็กจะเริ่มฟัง และเริ่มมอง
 - ระยะที่ 3 อายุประมาณ 4-6 เดือน เด็กเริ่มค้นพบกฎแห่งการกระทำ เช่น รู้ว่า เคาจะ แล้วจะมีเสียงเด็กจะเคาะซ้ำแล้วซ้ำอีก
 - ระยะที่ 4 อายุประมาณ 8-12 เดือน เด็กเริ่มเข้าใจเรื่องการคงอยู่ของวัตถุ (object permanent)
 - ระยะที่ 5 อายุประมาณ 12-18 เดือน เริ่มมีการทดลองและเริ่มเลียนแบบผู้ใหญ่
 - ระยะที่ 6 อายุประมาณ 18-24 เดือน เริ่มคิดเกี่ยวกับการกระทำสิ่งต่างๆ แทนการกระทำ

2. ชั้นความคิดก่อนปฏิบัติการ (Pre - operational Stage) ช่วงอายุ 2-7 ปี เด็กวัยนี้ยังไม่สามารถคิดย้อนกลับได้ เพียงแต่เริ่มที่จะเข้าใจเรื่องการคงตัวของสสารบ้าง และยังไม่สามารถใช้สติปัญญาแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ วัยนี้แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 อายุ 2-4 ปี เรียกว่าระยะ pre - concept เพราะเป็นวัยที่เด็กเริ่มมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ แต่ยังไม่สมบูรณ์ และยังไม่มีความเข้าใจขั้นอยู่กับการ รับรู้จากประสาทสัมผัส เป็นส่วนใหญ่ ยังไม่สามารถใช้เหตุผลได้

ระยะที่ 2 อายุ 4-7 ปี เรียกว่า ระยะ Intuitive การคิดของเด็กเริ่มมีเหตุผล ขึ้นบ้างแต่ก็ยังเป็นลักษณะการคิดจากการรับรู้มากกว่าความเข้าใจ เด็กจะเริ่มมีปฏิกิริยา กับ สิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น ในใจอยากรู้อยากซักถาม เริ่มเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ เริ่มใช้ ภาษาเป็นเครื่องมือในการคิด

3. ขั้นปฏิบัติการคิดแบบรูปธรรม (Concept Operational Stage) อายุ 7-11 ปี สามารถ ใช้สมองคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เป็นรูปธรรมได้ เข้าใจเรื่องการคงที่ของ สสาร สามารถคิดย้อนกลับได้

4. ขั้นปฏิบัติการคิดแบบนามธรรม (Operation Stage) อายุ 11-15 ปี สามารถคิด อย่างมีเหตุผลกับปัญหาทุกชนิด สามารถแก้ปัญหอย่างมีระบบระเบียบ สามารถนำหลักการไปใช้ กับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

นอกจากนี้เพียเจท์ (Piaget) ยังได้กล่าวไว้ว่าอัตราพัฒนาการทางสติปัญญาในตัวเด็กแต่ ละคนแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมที่ได้รับและสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการคิดของเด็ก เพราะเด็กจะเกิดการเรียนรู้สิ่งต่างๆ โดยอาศัยกระบวนการทำงานของโครงสร้างสติปัญญาคือ กระบวนการปรับเข้าสู่โครงสร้าง (Assimilation) เป็นกระบวนการที่พยายามจะนำข้อมูลที่ได้รับจาก สิ่งแวดล้อมมาปรับให้เข้ากับความรู้เดิมที่มีอยู่ตามระดับสติปัญญาที่บุคคลจะสามารถรับรู้ต่อสิ่งนั้นๆ ได้ และกระบวนการปรับขยายโครงสร้าง (Accommodation) เป็นกระบวนการที่บุคคลปรับโครงสร้าง ความคิดหรือโครงสร้างทางสติปัญญาของตนให้เหมาะสมกับประสบการณ์ที่รับเข้าไปเพื่อให้เข้ากับ สิ่งแวดล้อม กระบวนการทั้งสองนี้จะทำงานร่วมกันตลอดเวลาเพื่อช่วยรักษาความสมดุลและผลงาน ของกระบวนการดังกล่าวจะเกิดเป็นโครงสร้าง (Schema) ขึ้นในสมอง หมายถึงการสร้างการ วางแผนคร่าวๆ ในการลงมือกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งกับวัตถุและเหตุการณ์ต่างๆ (วรารคณา เผื่อนทอง. 2541: 25; อ้างอิงจาก นีรมล ชยุตสาหกิจ. 2524: 2 - 3)

1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้

สมฤดี วังจินดา (2540: บทคัดย่อ) ผลการเล่านิทานประกอบหุ่นมือต่อการรับรู้ความ เจ็บปวดพฤติกรรมความเจ็บปวดจากการฉีดยา และทัศนคติต่อการฉีดยาในเด็กก่อนวัยเรียนอายุ 3 - 6 ปี ซึ่งมารับการฉีดยาวัคซีน ณ ดิกรผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลศิริราช จำนวน 48 คน พบว่าเด็กที่ ได้รับการเล่านิทานประกอบหุ่นมือแต่ละกลุ่มมีการรับรู้และพฤติกรรมความเจ็บปวดน้อยกว่าและมี ทัศนคติต่อการฉีดยาในทางบวกมากกว่าเด็กที่ไม่ได้รับการเล่านิทานประกอบหุ่นมือ และเด็กที่ได้รับการ เล่านิทานประกอบหุ่นมือที่ให้ตัวแบบหรือข้อมูลมีการรับรู้พฤติกรรม ความเจ็บปวดน้อยกว่าเด็ก ที่ได้รับการเล่านิทานประกอบหุ่นมือทั่วไป แต่เด็กที่รับการเล่านิทานประกอบหุ่นมือที่ให้ตัวแบบมี การรับรู้และพฤติกรรมความเจ็บปวดไม่แตกต่างกับเด็กที่ได้รับการเล่านิทานประกอบหุ่นมือที่ให้ตัว แบบและเด็กที่รับการเล่านิทานประกอบหุ่นมือที่ให้ตัวแบบมีทัศนคติการฉีดยาในทางบวกมากกว่า เด็กที่ได้รับการเล่านิทานประกอบหุ่นมือทั่วไปหรือที่ให้ข้อมูล แต่เด็กที่ได้รับการเล่านิทานประกอบ

หุ่นมือที่ให้ข้อมูลมีทัศนคติต่อการฉีดยาไม่แตกต่างกันกับเด็กที่ได้รับการเล่านิทานประกอบหุ่นมือทั่วไปหรือที่ให้ตัวแบบ และเด็กที่มีอายุมากกว่า 5 - 6 ปี มีการรับรู้และพฤติกรรมความเจ็บปวดน้อยกว่าและมีทัศนคติต่อการฉีดยาในทางบวกมากกว่าเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 3 - 4 ปี แต่เด็กที่มีอายุมากกว่า 3 - 5 ปี มีการรับรู้พฤติกรรมความเจ็บปวด และทัศนคติต่อการฉีดยาไม่แตกต่างกันกับเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 3 - 4 ปีหรือมากกว่า 5 - 6 ปี

วารจณา เพื่อนทอง (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาในเรื่องผลการจัดกิจกรรมเพาะปลูกแบบผสมผสานที่มีต่อพฤติกรรมและการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเพาะปลูกแบบผสมผสานและจัดกิจกรรมแบบผสมผสาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. การรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเพาะปลูกแบบผสมผสานและจัดกิจกรรมแบบผสมผสาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเพาะปลูกแบบผสมผสานก่อนและหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. การรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเพาะปลูกแบบผสมผสานก่อนและหลังการทดลอง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ลี (Lee. 1997) ได้ศึกษาการรับรู้ในเรื่องของเล่นของเด็ก โดยสำรวจความคิดเห็นของมารดาจำนวน 383 คนในประเทศเกาหลีที่มีต่อของเล่น พบว่า มารดาส่วนใหญ่เชื่อว่าของเล่นมีประโยชน์ ต่อพัฒนาการของเด็ก แต่ยังไม่พอใจในคุณภาพของของเล่น สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าเจตคติของ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ที่มีต่อของเล่นเป็นสิ่งที่ยังสำคัญอย่างยิ่งในการพิจารณาเลือกของเล่นให้กับเด็ก เจตคติที่ดีต่อของเล่น ทำให้มีแนวโน้มในการเลือกหาของเล่นที่มีประโยชน์ให้แก่บุตรของตน ตลอดจนแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับของเล่นขณะที่เจตคติที่ไม่ดีต่อของเล่น ก็จะปฏิเสธของเล่นและไม่สนับสนุนการเล่นของเล่นโดยมองว่าของเล่นไม่มีประโยชน์ แต่จะให้โทษกับเด็กทำให้เด็กก้าวร้าว

แร็คลิฟ; และแร็ค (Rack life; & Raag. 1998) ได้ศึกษาเรื่องการรับรู้ความคาดหวังทางสังคม (Social Expectation) ต่อเพศของเด็กก่อนวัยเรียนมีความสัมพันธ์กับการเลือกของเล่น โดยให้เด็กเล่นแบบไม่แบ่งเพศ (Cross - Gender Typed Play) และเล่นแบบแบ่งเพศ (Gender - Typed Play) พบว่า ความแตกต่างในการรับรู้ความคาดหวังทางสังคมต่อเพศของเด็กชายและเด็กหญิงมีความสัมพันธ์กับการเลือกของเล่น และเด็กชายมีแนวโน้มที่จะยึดติดกับกฎเกณฑ์การเล่นมากกว่าเด็กหญิง

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

2.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการจัดประสบการณ์ ดังนี้

พวงทอง ไสยวรรณ (2528: 160) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมหรือการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยควรเป็นการจัดแบบผสมผสานวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยไม่แยกสอนเป็นรายวิชา

พัฒนา ชัชพงศ์ (2530: 24) ได้กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัยเพื่อพัฒนาครบทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา มิได้มุ่งให้อ่านเขียนได้ ดังเช่นระดับประถมศึกษา แต่จะเป็นการปูพื้นฐานให้ โดยคำนึงถึงวัยและความสามารถของเด็กและจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาให้พร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับราศี ทองสวัสดิ์; และคนอื่นๆ (2529 : 2) ที่กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์ และการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในห้องเรียนให้กับเด็กปฐมวัย โดยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากการเล่น การลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดี และเพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้ครบทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

สิริมา ภิญญอนันตพงษ์ (2538: 56 - 57) กล่าวว่า แนวการจัดประสบการณ์ หมายถึง ทุกๆ อย่าง ที่เด็กหรือผู้เรียนได้รับจากโรงเรียนหรือสถานศึกษานั้นๆ ตามจุดประสงค์ทางโรงเรียนหรือสถานศึกษาได้ตั้งไว้

ภาณี คุรุรัตน์ (2540: 49) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดประสบการณ์ที่เด็กปฐมวัยควรได้รับ มีการกำหนดจุดประสงค์ การดำเนินกิจกรรม โดยเน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ และในการดำเนินกิจกรรม ผู้สอนควรคำนึงถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับเด็ก เด็กกับเด็ก การจัดหาสื่ออุปกรณ์ให้เด็กได้เรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับวัย และที่สำคัญมากอีกประการหนึ่งคือ การประเมินสิ่งที่เด็กเรียนรู้จากกิจกรรม โดยคำนึงถึงความสามารถของการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

นงเยาว์ คลินิกคลาย (2543: 19) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ในรูปแบบของการบูรณาการเนื้อหาวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ให้สอดคล้องกับพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา โดยผ่านสื่อ อุปกรณ์ ที่พัฒนาขึ้นอย่างเหมาะสมกับกิจกรรม

2.2 ความสำคัญของการจัดประสบการณ์

เนื่องจากเด็กปฐมวัยกำลังมีพัฒนาการอย่างรวดเร็วทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา การส่งเสริมการจัดประสบการณ์โดยให้เด็กลงมือปฏิบัติเองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ (Learning by Doing) โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง จึงมีความสำคัญมาก ดังที่จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) กล่าวว่า เด็กจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อการเรียนการสอนและประสบการณ์ที่จัดให้กับเด็กเป็นประสบการณ์ตรง เด็กเหล่านี้จะฝึกการคิด การแสดงออกอย่างอิสระ สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์นั้น ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาของตนเอง และส่วนรวมด้วย เนื่องจากเด็กปฐมวัยกำลังมีพัฒนาการอย่างรวดเร็วทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เด็กจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อการเรียนการสอนและประสบการณ์ที่จัดให้กับเด็กเป็นประสบการณ์ตรง เด็กลงมือปฏิบัติเอง การจัดประสบการณ์โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง (จักรสิน พิเศษสาธิต. 2521: 232; อ้างอิงจาก Dewey. n.d.)

อุทัย เพชรช่วย (2522: 24) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กนั้น เด็กยังมีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนๆ ฝึกการทำกิจกรรมตามลำพัง และการรวมกลุ่มเด็กจึงได้เรียนรู้จากกันและกัน ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะนี้น่าจะทำให้เกิดความเข้าใจได้ดีกว่าการเรียนรู้จากครูเสียอีก เพราะภาษาที่เด็กใช้พูดจาสื่อสารกันนั้น สามารถสื่อความหมายดีและเหมาะสมกว่าภาษาของครู ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเพียเจต์ (Piaget) ที่กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ตรง โดยให้เด็กมีอิสระในการคิด การแสดงออก และการสนทนาระหว่างเด็กด้วยกัน จะทำให้เด็กสามารถเข้าใจกันได้เร็วกว่าครูเป็นผู้อธิบายหรือเล่าให้ฟัง (ศรียา นิยมธรรม; และประภัสสร นิยมธรรม. 2518: 45; อ้างอิงจาก Piaget. n.d.)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า เด็กปฐมวัยเป็นวัยเป็นวัยที่กำลังพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กวัยนี้ควรจัดให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมโดยการเล่นให้อิสระในการเลือกทำกิจกรรม และลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตัวเอง

2.3 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย เป็นการจัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ให้เด็กได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง โดยการใช้ร่างกายและประสาทรับรู้ต่างๆ เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เกิดการเรียนรู้ตามจุดหมายที่กำหนดไว้ กล่าวคือ มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งแนวคิดของนักปรัชญาการศึกษา นักปฐมวัยศึกษา และนักทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ มีอิทธิพลต่อการจัดประสบการณ์และกิจกรรมในระดับปฐมวัยศึกษานั้นมีหลายบุคคลด้วยกัน (พัชรี ผลโยธิน 2537: 121 - 125) ได้แก่

ล็อก (Lock) มีความเห็นว่า เด็กทารกนั้นเปรียบเสมือนผ้าขาว ประสบการณ์ต่างๆ และสิ่งแวดล้อมจะมีความสำคัญอย่างมากต่อการเจริญเติบโตของเด็ก ทำให้เด็กมีพัฒนาการที่แตกต่างกัน

สกินเนอร์ (Skinner) เชื่อว่าพฤติกรรมของคนเรานั้นเกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้นด้วยตัวเสริมแรง ดังนั้นในการสอน ครูสามารถนำเด็กไปสู่พฤติกรรมหรือการเรียนรู้ที่ต้องการได้

รุสโซ (Rousseau) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส ซึ่งเชื่อในพื้นฐานความดีของสัญชาตญาณในมนุษย์เราเป็นนักทฤษฎีภาวะนิยมที่มีความเห็นว่า ถ้าเราให้โอกาสเด็กเจริญเติบโตตามวิถีทางธรรมชาติแล้ว เด็กจะพัฒนาได้เต็มศักยภาพ เพราะฉะนั้นพ่อ แม่ หรือครู ควรหลีกเลี่ยงที่จะขัดขวางการเจริญเติบโตตามธรรมชาติของเด็ก ไม่บังคับเด็ก

ฟรอยด์ (Freud) มีความเห็นว่า อิทธิพลสำคัญที่สุดของพัฒนาการนั้นมาจากภายในตัวเด็ก ทั้งทางด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา และทางกาย

กิเซล (Gesell) มีความเห็นว่า พัฒนาการของเด็กจะเป็นไปตามธรรมชาติ ตามอายุของเด็ก เมื่อถึงวันนั้นเด็กจะแสดงพฤติกรรมต่างๆ ได้โดยไม่ต้องเร่งหรือฝึกเด็ก นักการศึกษาหรือพ่อแม่ ควรให้อิสระเด็กในการทำกิจกรรมต่างๆ ตามความสนใจ

เปียเจต์ (Piaget) นักจิตวิทยาชาวฝรั่งเศสได้อธิบายถึงกระบวนการคิด และสร้างความรู้ ของเด็ก หลักทางทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเปียเจต์หลายประการที่ช่วยให้ครูกิดสร้างสรรค์ จัดกิจกรรม และประสบการณ์ที่เหมาะสมให้กับเด็ก กล่าวคือ

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่อาศัยความกระตือรือร้น ทั้งทางร่างกาย และจิตใจของผู้เรียน
2. พัฒนาการแต่ละขั้นจะดำเนินไปตามลำดับขั้นตอน จะข้ามขั้นไม่ได้ และด้วยอัตราที่แตกต่างกันแต่ละบุคคล
3. ภาษาไม่ใช่ปัจจัยที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้
4. พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กส่งเสริมได้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น ผู้ใหญ่ และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2540: 50) ได้กล่าวว่า การสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เน้นการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย การบูรณาการกิจกรรมที่สัมพันธ์กัน การปรับบทบาทครู การสร้างปฏิสัมพันธ์ เป็นการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กปฐมวัย โดยมีเป้าหมายพัฒนาเด็กในด้านทักษะทางภาษา ความคิดสร้างสรรค์ ความเชื่อมั่น และทักษะทางสังคม เป็นต้น

นงเยาว์ คลินิกคลาย (2543: 21) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ตั้งอยู่บนแนวคิดซึ่งใครจะจัดประสบการณ์แบบใดขึ้นอยู่กับความเชื่อของแต่ละบุคคล แต่การทำให้อารมณ์ประสบการณ์สำหรับเด็กบรรลุผลตามเป้าหมายได้นั้น สิ่งสำคัญคือบทบาทของครู ไม่ว่าจะ

จะเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรม ล้วนแต่เป็นหน้าที่ครูในการวางแผนให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน อันจะนำไปสู่เป้าหมายนั้น

กล่าวโดยสรุปว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยนั้น แนวคิดต่างๆ สามารถนำมาปรับเพื่อประยุกต์ใช้ในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กได้ เพื่อให้สอดคล้องกับความพร้อมของเด็ก และสภาพแวดล้อมของเด็กด้วย ทั้งนี้การจัดกิจกรรมนั้นก็มียุทธศาสตร์ที่จะพัฒนาเด็กในด้านทักษะทางภาษา ความคิดสร้างสรรค์ และทักษะทางสังคม

2.4 หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

พัฒนา ชัชพงศ์ (2531: 7) ได้ประมวลหลักการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมไว้ดังนี้

1. เป็นการปูพื้นฐานให้กับเด็ก โดยคำนึงถึงความสามารถและความเหมาะสมกับวัยของเด็กเป็นหลัก การจัดกิจกรรมปูพื้นฐาน ทักษะการเรียนรู้ เป็นการฝึกการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า เช่นการมอง การดม การฟัง การชิมรส และการสัมผัส

2. บูรณาการด้วยประสบการณ์เข้าด้วยกัน การจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กปฐมวัยไม่ได้แบ่งเป็นรายวิชา แต่จัดรวมกัน (บูรณาการ) เป็นหน่วยประสบการณ์

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2523: 76 - 81) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กปฐมวัยมีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นให้เด็กพัฒนาไปในรูปแบบที่พึงประสงค์ทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ครูหรือผู้ดูแลเด็ก ควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุที่มาของพฤติกรรม และลักษณะพัฒนาการโดยทั่วไป เพื่อเป็นพื้นฐานในการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมพัฒนาการดังกล่าว

กรมวิชาการ (2540ค: 34 - 35) ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง
2. จัดให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
3. ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และเปิดโอกาสให้เด็กริเริ่มกิจกรรมของตนเอง โดยครูเป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก
4. จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และมีบรรยากาศที่อบอุ่น เพื่อให้เด็กมีความสุข
5. จัดกิจกรรมในรูปแบบบูรณาการ โดยคำนึงถึงพัฒนาการทุกด้าน
6. จัดประสบการณ์ตรง ให้เด็กเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 มีโอกาสสังเกต สำรวจ เล่น ค้นคว้า ทดลอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง
7. จัดให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุสิ่งของ กับเด็ก และกับผู้ใหญ่
8. จัดให้มีความสมดุล มีทั้งกิจกรรมที่เด็กริเริ่มและครูริเริ่ม กิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหวและสงบ

9. จัดให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลาย ทั้งรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่
10. จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าผลผลิต
11. จัดให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมวัฒนธรรมท้องถิ่นและเอื้อต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
12. จัดกิจกรรมให้เด็กมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อส่วนรวม รักธรรมชาติ และรักท้องถิ่น
13. จัดให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผน ลงมือปฏิบัติ และบอกผลการปฏิบัติกิจกรรมของตนเองและผู้อื่นได้
14. จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์
15. เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

2.4.1 กิจกรรมเสริมประสบการณ์

กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมหนึ่งที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ฝึกการทำงานและการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่จัดมุ่งฝึกให้เด็กได้มีโอกาส ฟัง พูด สังเกต คิด แก้ปัญหา ใช้เหตุผล และฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยจัดกิจกรรมด้วยวิธีต่างๆ เช่น สนทนา อภิปราย สาธิต ทดลอง เล่านิทาน เล่นบทบาทสมมุติ ร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง ศึกษาออกสถานที่ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ (กรมวิชาการ. 2540ก: 36)

2.4.2 ความสำคัญของกิจกรรมเสริมประสบการณ์

กิจกรรมเสริมประสบการณ์ มีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัยมากเพราะเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กได้เข้าใจเนื้อหา กิจกรรมนี้ เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน กิจกรรมเสริมประสบการณ์ช่วยให้เด็กมีความคิดรวบยอดที่ชัดเจน ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะทางสติปัญญาให้เด็กเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเนื้อหา หน่วยการสอน ตลอดจนส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมฝึกการกล้าแสดงออก นอกจากนั้นยังช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่นมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับครู (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2535: 47)

ธีรภรณ์ ภักดี ได้กล่าวสรุปเกี่ยวกับความสำคัญของกิจกรรมเสริมประสบการณ์ว่าเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กเข้าใจเนื้อหาโดยคำนึงสิ่งที่อยู่ใกล้และไกลตัวเด็กเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กมีความคิดรวบยอดตลอดจนส่งเสริมการกล้าแสดงออก และพัฒนาการทุกด้านของเด็ก

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า กิจกรรมเสริมประสบการณ์มีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก ซึ่งกิจกรรมนี้จะช่วยพัฒนาส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก โดยเฉพาะทางด้านสติปัญญา ซึ่งเมื่อเด็กได้ร่วมกิจกรรมจนผ่านกระบวนการเรียนรู้แล้ว จะทำให้เกิดทักษะการเรียนรู้ขึ้นกับตัวเด็ก

2.4.3 รูปแบบของการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

ธีรภรณ์ ภักดี (อ้างอิงจากวันทนีย์ เหมาะผลุง. 2535: 22) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบบูรณาการ หมายถึง การจัดประสบการณ์ให้เนื้อหาวิชาการศึกษาต่างๆ หลายวิชา มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องเป็นเรื่องเดียวกัน ครูอาจใช้วิธีสอนหลายรูปแบบ เช่น การอภิปราย การเล่านิทาน การศึกษานอกสถานที่ การสาธิต การปฏิบัติการทดลอง การเล่นเกม เป็นต้น ดังนั้น กิจกรรมเสริมประสบการณ์ จึงสามารถใช้วิธีการสอนได้หลายรูปแบบดังนี้

1. รูปแบบการเล่าเรื่องข่าว เหตุการณ์

การเล่าเรื่องเป็นประสบการณ์ทางภาษาที่ควรจัดโดยเปิดโอกาสให้เด็กได้พูดแสดงความคิดเห็นเล่าเรื่องประกอบภาพ เล่าประสบการณ์ของตนเอง โดยฝึกอย่างสม่ำเสมอ เรื่องที่เล่าควรเป็นเรื่องที่เด็กสนใจหรือเกี่ยวข้องกับเด็ก เช่น เรื่องภายในครอบครัว โรงเรียน การท่องเที่ยว สัตว์เลี้ยง อาหารหรือของเล่น นอกจากนี้ครูอาจพาเด็กชมรอบๆ โรงเรียน สถานที่สำคัญ ดูการประกอบอาชีพของบุคคลในชุมชน เพื่อเด็กได้นำเรื่องราวที่ตนพบเห็นมาเล่าให้เพื่อนๆ ฟังตามความคิดเห็น

2. รูปแบบการแสดงบทบาทสมมุติ

การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกทั้งทางการพูด และการแสดงท่าทางตามความคิดของเด็กอย่างมีอิสระในสถานการณ์หนึ่งโดยไม่มีการชักซ้อมล่วงหน้า ใช้สื่ออุปกรณ์ เท่าที่มีอยู่ในขณะนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องที่เรียน

3. รูปแบบการเล่านิทาน

การเล่าเรื่องให้เด็กฟัง ครูอาจเล่าด้วยปากเปล่าหรือใช้สื่อประกอบ โดยมีการสนทนา อภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็น และแสดงท่าทางประกอบเรื่องราว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการเล่า

4. รูปแบบปฏิบัติการหรือทดลอง

การจัดกิจกรรมให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติและเกิดการค้นพบข้อเท็จจริงด้วยตัวเอง ภายใต้การดูแลแนะนำของครูเน้นให้เด็กใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ การมองเห็น การได้สัมผัส การชิมรส การดมกลิ่น และการฟัง นอกจากนี้ยังเน้นการพัฒนาด้านสังคม ความรับผิดชอบ การทำงาน ร่วมกัน ความเป็นระเบียบในการทำงาน

5. รูปแบบสารคดี

การทำให้เห็น การทำให้ดู การชี้แนะ ให้ทำตามเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ซึ่งเด็กจะเรียนรู้ได้ดีกว่าการบรรยาย อธิบาย หรือการบอกเล่าของครู

6. รูปแบบทักษะกระบวนการกลุ่ม

การจัดประสบการณ์ที่ครูกำหนดจัดเตรียมเนื้อหาต่างๆ ที่ต้องการให้เด็กได้เรียนรู้จากการให้เด็กรวมกลุ่มกันวางแผนร่วมปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ

7. รูปแบบอภิปราย / สนทนา / ระดมความคิดเห็น

การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ระหว่างครูกับเด็กหรือเด็กกับเด็ก ด้วยกันเอง โดยที่ครูเป็นผู้ประสานงาน ครูอย่าด่วนตอบปัญหาให้เด็กเร็วเกินไป ต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดตอบปัญหาด้วยตัวของเขาเองด้วยวิธีแนะแนวทางให้เด็กคิดไปตามลำดับ จนถึงจุดหมายปลายทางคือคำตอบในที่สุด ซึ่งเป็นวิธีสอนให้เด็ก รู้จักคิดเป็น

8. รูปแบบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

การส่งเสริมให้เด็กอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวในสิ่งที่เขาสงสัย เข้าใจโลกที่เขาอยู่และสามารถพัฒนาการคิด การรู้จักหาคำตอบแบบวิทยาศาสตร์ได้แก่ ทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท ทักษะการวัด ทักษะการสื่อความหมาย ทักษะการลงความเห็น ทักษะการหาเหตุผลสัมพันธ์

9. รูปแบบโดยใช้เกม

การสอนที่กำหนดกติกาการเล่น กำหนดกระบวนการกลุ่มเพื่อให้ผู้เล่นได้มีส่วนร่วมทางอารมณ์ มีความสนุกสนานมีทั้งการเล่นแบบเดี่ยว แบบคู่และเป็นกลุ่มการเล่นจะทำให้เกิดการเรียนรู้ การเล่นเกมจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาบุคลิกภาพตนเอง และช่วยให้ผู้สอนได้ทราบพฤติกรรมของผู้เรียน

10. รูปแบบการศึกษาสถานนอกสถานที่

การพาเด็กไปศึกษาสภาพความเป็นจริงของสิ่งที่ต้องการและเพิ่มพูนประสบการณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ นอกโรงเรียน ซึ่งอาจพาเด็กไปศึกษาสภาพบริเวณรอบๆ โรงเรียนไปจนถึงสถานที่ต่างๆ รอบโรงเรียน

11. รูปแบบวิธีการอื่นๆ ที่ใช้สอดแทรกการจัดประสบการณ์ต่างๆ ขณะสอนได้แก่

1) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็ก เพราะเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ทั้งวาจา และท่าทาง ถ้าครูแสดงพฤติกรรมไปในทางบวกก็จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก แต่ถ้าเป็นทางลบก็จะสกัดกั้นการเรียนรู้ของเด็ก มีพฤติกรรมตอบสนองครูไปในทางลบเช่นกัน

2) การเตรียมเด็กให้สงบ (การเก็บเด็ก) การดึงความสนใจของเด็กในขณะที่กำลังคุยหรือเล่นให้กลับมาสนใจในกิจกรรมที่ครูต้องการกิจกรรมที่ใช้เตรียมให้เด็กสงบ โดยการใช้ท่าทาง เพลงหรือคำคล้องจองที่สั้นๆ สนุกสนานเด็กจำได้ง่ายสามารถทำตามท่าทางประกอบได้

3) การชมเชยให้กำลังใจเด็กทำให้เด็กเกิดการกระตือรือร้นมีความภาคภูมิใจ เช่น การกล่าวชมเชย การใช้ท่าทาง พยักหน้า ยิ้ม โอบกอด อื่นๆ การแสดงผลงานที่เด็กทำไป แสดงโชว์

4) การร้องเพลง กิจกรรมที่จัดให้เด็กแสดงออกเพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และเรียนรู้เกี่ยวกับภาษา และจังหวะดนตรี

5) การใช้คำถาม คำถามมีบทบาทต่อการเรียนการสอน เพราะการสอนมีการใช้คำถามอยู่ตลอดเวลา การใช้คำถามจะช่วยส่งเสริมและกระตุ้นกระบวนการคิด การเรียนรู้ของเด็ก

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2540: 16 - 17) ได้กล่าวถึงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ไว้ว่ามีวิธีดำเนินกิจกรรม 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นการเตรียมเด็กให้พร้อมและกระตุ้นให้เด็กสนใจที่จะร่วมกิจกรรมต่อไป กิจกรรมที่ใช้ อาจจะเป็นการร้องเพลง คำคล้องจอง ปริศนาคำทาย ทำใบ้ ฯลฯ ซึ่งจะใช้เวลาสั้นๆ

2. ขั้นสอน เป็นการจัดกิจกรรมที่ต้องการให้เด็กได้รับความรู้และประสบการณ์ ด้วยกิจกรรมหลายรูปแบบ เช่น

2.1 การสนทนา ชักถาม อภิปราย เป็นการพูดคุย ชักถามระหว่างครูกับเด็ก หรือเด็กกับเด็ก ซึ่งสื่อที่ใช้ อาจเป็นของจริง ของจำลอง รูปภาพ สถานการณ์ จำลอง ฯลฯ

2.2 การเล่านิทาน ครูจะเล่านิทานที่เกี่ยวกับเรื่องราวที่ครูต้องการให้เด็กเข้าใจหรือให้ปฏิบัติตาม ส่วนมากจะเป็นการปลูกฝังหรือการสอนในเรื่องที่เป็นนามธรรม วิธีการนี้จะช่วยให้เด็กเข้าใจได้ดีขึ้น เพราะเด็กในวัยนี้จะชอบฟังนิทาน และชอบเลียนแบบตัวละครในนิทาน ในการเล่านิทานครูอาจใช้รูปภาพหุ่น หรือส่วนต่างๆ ของร่างกายประกอบ

2.3 การสาธิต การปฏิบัติการทดลองเป็นการสอนที่ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงเพราะได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ได้สังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ตนเองได้ทดลอง เป็นการฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา และส่งเสริมให้เด็กมีความอยากรู้อยากเห็น และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

2.4 การจัดทัศนศึกษา เป็นการสอนที่让孩子ได้รับประสบการณ์ตรงอีกรูปแบบหนึ่ง อาจเป็นการพาเด็กไปเรียนนอกห้องเรียน รอบบริเวณโรงเรียน นอกโรงเรียน แต่ครูต้องดูแลเอาใจใส่ในเรื่องความปลอดภัย

2.5 การประกอบอาหาร ในบางหน่วยที่สอนเกี่ยวกับผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ต่างๆ ครูอาจให้เด็กมีส่วนร่วมในการประกอบอาหาร ทั้งนี้เด็กจะได้รับประสบการณ์จากการสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงของอาหาร ดิบสุก รับประทานและกลิ่นของอาหาร เรียนรู้ด้วยการใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ และเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น

ในขณะที่เด็กทำกิจกรรมหรือหลังทำกิจกรรมเสร็จแล้วควรใช้คำถามปลายเปิด ในลักษณะต่างๆ ที่ชวนให้เด็กคิด ไม่ควรใช้คำถามที่มีคำตอบ “ใช่” “ไม่ใช่” หรือมีคำตอบให้เด็กเลือก ควรจําใจเฝ้าให้เวลาเด็กคิดตอบ ฯลฯ

3. ชั้นสรุปบทเรียน เป็นการสรุปสิ่งต่างๆ ที่เรียนไปทั้งหมด ให้เด็กได้เข้าใจดียิ่งขึ้น ซึ่งครูอาจใช้คำถาม เพลง คำคล้องจอง เกม ฯลฯ ในการสรุปเรื่องราว

2.5 งานวิจัยเกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

นงเยาว์ คลินิกคล้าย (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถด้านการพูดและการฟังของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยใช้เพลงประกอบและการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ตามปกติ ผลการวิจัยพบว่า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยใช้เพลงประกอบก่อนการทดลอง และหลังการทดลองมีความสามารถด้านการฟังและการพูดต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ตามปกติก่อนการทดลองและหลังการทดลองมีความสามารถด้านการฟังและการพูดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยหลังการทดลองมีความสามารถด้านการฟังและการพูดสูงกว่าการทดลอง

3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยใช้เพลงประกอบและเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ตามปกติมีความสามารถด้านการฟังและการพูดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยใช้เพลงประกอบมีความสามารถด้านการฟังและการพูดสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ตามปกติ

ธีรภรณ์ ภักดี (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เรื่องน้ำ ตามโครงการพระราชดำริก่อน และหลังการทดลอง โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุ 5-6 ปี ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ใดทำกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เรื่องน้ำ ตามโครงการพระราชดำริมีความสามารถในการแก้ปัญหาเหมาะสมมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.6 ความหมายของสมาธิ

พระราชวรมุนี (2529: 834) ได้กล่าวถึงความหมายของสมาธิไว้ว่า สมาธิ หมายถึง ความตั้งมั่นของจิต หรือสภาวะที่จิตแน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนดในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2530: 74) ได้กล่าวไว้ว่า การทำสมาธิ (Meditation) คือ เรียกเป็นภาษาสันสกฤตโบราณว่า “dhyana” ซึ่งแปลตามตัวอักษรได้ว่า การยกระดับของจิตใจไปสู่สภาวะของความเป็นพุทธะ (ระดับจิตใจส่วนลึกของเรา)

เจน ณะสิริ (2534: 39) ได้กล่าวถึงความหมายของสมาธิไว้ว่า สมาธิ แปลว่า ความตั้งมั่นแห่งจิต ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Meditation หรือ Intensive Thinking หรือ Condensed Thought ส่วนหลวงวิจิตรวาทการ แปลว่า “จ่อจิต” หรือ Focus ตามปกติมนุษย์หรือสัตว์นั้นมีสมาธิโดยธรรมชาติอยู่ในตัวอยู่แล้ว สมาธิดังกล่าวนี้จะดีมากขึ้นถ้าได้รับการฝึกฝนหรือซ้ำบ่อยๆ จนเกิดความคุ้นและเคยชิน เกิดความรู้สึกจนเป็นอัตโนมัติ

ชอทิพวรรณ พันธุ์แก้ว (2537: 65) ได้กล่าวว่า สมาธิ คือ การเอาใจใส่จดจ่อในสิ่งหนึ่งเพื่อให้สิ่งที่ทำนั้นบรรลุผล

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2538: 800) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สมาธิ หมายถึง ความตั้งมั่นแห่งจิต ความสำรวมใจให้แน่วแน่ เพื่อเพ่งเล็งในสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยพิจารณาอย่างเคร่งเครียด เพื่อให้เกิดปัญญาเห็นแจ้งในสิ่งนั้น

มยุรี หิรัญศรี (2538: 17) ได้กล่าวว่า สมาธิ คือ ความตั้งมั่นแห่งจิต เป็นภาวะที่จิตสงบนิ่งอยู่ที่อารมณ์เพียงอารมณ์เดียว

พระ แก้วไชเทียน (2539: 40) ได้กล่าวถึงความหมายของสมาธิไว้ว่า สมาธิ คือ ภาวะที่จิตมีความสงบนิ่ง ไม่หวั่นไหว มีความแน่วแน่ มีพลัง อยู่ในอารมณ์เดียว สามารถที่จะควบคุมตนเองได้ดี มีสติ และระลึกได้อยู่ตลอดเวลา

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2544: 2) ได้ให้ความหมายของสมาธิไว้ว่า สมาธิ (attention) ตามความหมายทางการแพทย์ ก็คือ ความสามารถที่จะเพ่งความสนใจไปยังสิ่งเร้าบางสิ่ง และเลือกเห็นว่าสิ่งเร้าใดบ้างที่ควรจะให้ให้ความสนใจ

พระมหาวุฒิ ใหม่คำ (2545: 9) ได้กล่าวถึงความหมายของสมาธิว่า สมาธิ หมายถึง ความตั้งมั่นของจิตใจ เป็นภาวะที่สงบ ไม่กระจ่ายฟุ้งซ่าน คิดถึงเรื่องราวทั้งในอดีตและอนาคต เป็นภาวะของจิตที่แน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนดเป็นจิตที่มั่นคง ไม่หวั่นไหว กำหนดต่อสิ่งที่ตนเองตั้งใจเท่านั้น

พระธรรมวิสุทธิกวี (2546: 21) ได้ให้ความหมายของสมาธิว่า สมาธิ ตามตัวอักษร แปลว่า ความตั้งมั่น หมายถึงความตั้งมั่นแห่งจิต ความที่จิตมั่นคงไม่หวั่นไหว เสาเรือนที่ปักลงม่น ย่อมรับน้ำหนักได้ดี ไม่โยกคลอนฉันใด จิตที่มั่นคงด้วยกำลังสมาธิก็ฉนั้นนั้น ย่อมไม่ออกแวก หวั่นไหว แม้มีอารมณ์ภายนอกมากระทบ ก็รักษาปกติภาพไว้ได้ ดวงจิตอย่างนี้มีคุณค่ามาก สมเด็จพระญาณสังวรฯ (2551: 6) ได้กล่าวถึงความหมายของสมาธิไว้ว่า สมาธิ คือ ความตั้งใจมั่น อยู่ในเรื่องที่ต้องการให้ใจตั้งไว้เพียงเรื่องเดียว ไม่ให้จิตใจคิดฟุ้งซ่านออกไปนอกจากเรื่องที่ต้องการจะให้ใจตั้งนั้น

จากความหมายของคำว่าสมาธิดังกล่าวพอจะสรุปได้ว่า สมาธิ คือ การที่มีจิตที่ตั้งมั่นสงบนิ่ง ใจจดจ่อ มีความแน่วแน่ ไม่หวั่นไหวและสามารถควบคุมตนเองได้ดี มีสติและตั้งมั่นอยู่ในเรื่องเดียว ตามธรรมชาตินั้นมนุษย์เราก็มีสมาธิอยู่แล้วเป็นปกติ จะมากหรือน้อยก็ต่างกันไปในแต่ละคน และถ้าหากได้รับการฝึกฝนบ่อยๆ ก็จะทำให้สมาธินั้นมากขึ้นกว่าเดิม สมาธินั้นแบ่งออกได้หลายประเภท ดังจะได้กล่าวต่อไป

2.7 ประเภทของสมาธิ

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2544: 3) ได้แบ่งสมาธิออกเป็นสองแบบใหญ่ๆ คือ

1. สมาธิแบบต่อเนื่อง สมาธิแบบนี้เรียกว่า sustain attention ซึ่ง หมายถึง การคงความสนใจในสิ่งหนึ่งๆ ได้เป็นระยะเวลาต่อเนื่อง เช่น การมีสมาธิในการอ่านหนังสือจนจบบท เป็นต้น ในคนที่มีสมาธิแบบนี้บกพร่อง จะทำงานได้เพียงประเดี๋ยวประด๋าวแล้วก็ถูกไปทำอย่างอื่น โดยงานแรกยังไม่เสร็จ หรืออดทนทำอะไรได้ไม่ค่อยนาน

2. สมาธิในการคัดเลือกสิ่งเรา สมาธิแบบนี้เรียกว่า selective attention หมายถึง ความสามารถในการตัดสิ่งเราที่ไม่สำคัญออกไป เพื่อให้ให้ความสนใจต่อสิ่งเราที่สำคัญ หรือตรงประเด็น ตัวอย่างเช่น ขณะที่นั่งฟังครูสอนในชั้นเรียน จะมีสิ่งเราหลายอย่างผ่านเข้ามาสู่ประสาทสัมผัส เช่น ภาพครูเข้ามาทางประสาทตา เสียงครู เสียงรถยนต์วิ่ง เสียงเพื่อนคุยกัน เข้ามาทางประสาทหู เป็นต้น เด็กจะต้องเลือกว่าจะสนใจสิ่งเราใด ถ้าเด็กมี selective attention ดี เด็กจะเลือกว่าจะสนใจเสียงครู และมีสมาธิจดจ่อในสิ่งที่ครูพูด และสามารถตัดเสียงรถยนต์วิ่ง และเสียงเพื่อน ออกจากความสนใจของตน ในคนที่มีสมาธิแบบนี้บกพร่องจะมีอาการใจลอย วอกแวกง่าย นอกจากนี้อาจจะทำงานที่อยู่ตรงหน้าไม่เสร็จ เพราะจะไปสนใจอย่างอื่นเปลี่ยนไปเรื่อยๆ คล้ายกับคนที่มีปัญหาในสมาธิแบบแรกก็ได้

พระธรรมวิสุทธิกวี (2546: 23 - 24) ได้แบ่งประเภทของสมาธิไว้ 2 ประเภท คือ

1. อุปจารสมาธิ สมาธิเฉียด ๆ
2. อัปปนาสมาธิ สมาธิแนบแน่น

อุปจารสมาธิ คือ สมาธิที่เฉียดๆ (อุปจาร) ใกล้จะได้ฌานเข้าไปแล้ว แต่ยังไม่แนบแน่น จิตในขณะแห่งอุปจารสมาธินี้ละนิวรณ์ 5 ได้แล้ว แต่องค์ฌานทั้ง 5 ยังไม่ปรากฏชัด โดยเฉพาะ เอกัคคตา คือ ความที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง ยังไม่รวมตัวกันสนิทแต่จิตในขณะอุปจารนี้ก็สงบและมีความสุขมาก แม้จะไม่ถึงขั้นฌานก็ตาม

อัปปนาสมาธิ คือ สมาธิที่แนบแน่น (อัปปนา) ไม่หวั่นไหวมีอารมณ์เป็นหนึ่ง (เอกัคคตา) สำเร็จเป็นองค์ฌานและละนิวรณ์ทั้ง 5 ได้ มีองค์ฌานทั้ง 5 คือ วิตก วิจาร์ ปิติ สุข และเอกัคคตา

ประโยชน์ของการฝึกสมาธิปรากฏชัด ผู้ได้อัปปนาสมาธิ ก็คือผู้สำเร็จถึงขั้นฌานนั่นเอง ซึ่งฌานนั้นมีถึง 8 ชั้น แล้วแต่ว่าผู้ปฏิบัติจะบรรลุถึงฌานชั้นใด ผู้ได้สมาธิประเภทนี้ ย่อมสามารถนั่งเสวยสุขอยู่โดยไม่วุ่นเป็นเวลาหลายชั่วโมง หรือเป็นวัน ๆ ก็ยังทำได้

2.8 ประโยชน์ของสมาธิ

ประโยชน์ของสมาธินั้นมีมากมาย ไม่ว่าจะเป็นในด้านของประโยชน์ที่มีต่อตัวผู้ฝึกสมาธิเอง คนรอบข้าง หรือสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้มีผู้กล่าวถึงประโยชน์ของการฝึกสมาธิไว้อย่างมากมายหลายประการดังนี้

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2530: 87) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการทำสมาธิไว้ว่า

1. ผู้ที่ทำสมาธิอยู่เสมอ ๆ มักจะมีคลื่นสมองที่มีความถี่ช้าเกิดขึ้นที่สมองเสมอ แม้แต่ในขณะที่ทำภารกิจอื่นในชีวิตประจำวัน เพราะการทำสมาธิอยู่เสมอทำให้จิตใจของเราเกิดความคุ้นเคยกับการทำงานของคลื่นสมองที่มีความถี่ช้า และพลังงานสูงต่างๆ ผู้ที่ทำสมาธิอยู่เสมอจึงมักเป็นคนที่อารมณ์เยือกเย็น สุขุม มีจิตใจกว้าง (Open Mind) พร้อมทั้งจะยอมรับความเห็นของผู้อื่น มีความคิดสร้างสรรค์ การหยั่งรู้ตนเอง และมีความตื่นตัวพร้อมที่จะทำภารกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันมากขึ้น

2. ผู้ที่ทำสมาธิอยู่เสมอจะมีสมาธิ (Concentration) ในการทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันสูงขึ้น การทำสมาธิเป็นประจำสม่ำเสมอ เป็นเสมือนกับว่าเป็นการฝึกหัดให้ผู้ทำสมาธิมีจิตใจจดจ่ออยู่กับงานที่ทำอยู่ โดยไม่ใส่ใจกับสิ่งเร้ารอบข้างหรือความคิดอื่นๆ ที่คอยเข้ามารบกวนในจิตใจ

3. มีผลงานวิจัยจำนวนมากที่แสดงให้เห็นว่าการทำสมาธิอย่างสม่ำเสมอสามารถที่จะลดความเครียด ความกดดัน ความต้องการที่จะแสดงออกอย่างรุนแรง ความเป็นปฏิปักษ์กับผู้อื่น ความหงุดหงิด รวมทั้งโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากจิตใจ (Psychosomatic Disorders) เช่น อากาศปวดศีรษะ เป็นไข้ นอนไม่หลับ ของบุคคลที่มีปัญหาในเรื่องเหล่านี้ได้เป็นอย่างดี

อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา (2533: 30 - 66) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของสมาธิไว้ดังนี้

1. ทำให้เปลี่ยนนิสัยได้ดีขึ้น คือ เปลี่ยนนิสัยที่ไม่ดี เกเร มาเป็นคนสุภาพ อ่อนโยน ยิ้มแย้มแจ่มใสได้

2. ทำให้เรียนหนังสือได้ดีขึ้น คือ ทำให้ผลการเรียนมีการพัฒนาที่ดีขึ้นอย่างน่าอัศจรรย์จากการเรียนที่ได้ลำดับสุดท้ายของห้อง มาเป็นบุคคลที่ได้ลำดับที่ 1 ของห้องได้

3. ทำให้ความจำดีขึ้น คือ จำได้ดี นึกได้เร็ว ใช้เวลาในการจำไม่มาก แต่จำได้มาก

4. ทำให้เกิดปัญญา คือ เมื่อจิตสงบไม่ฟุ้งซ่านสามารถที่จะหยุดความคิดเป็นปัญญาดังขึ้นมาได้อย่างอัศจรรย์ใจ

5. ทำให้เป็นคนว่องไว คนส่วนมากมักคิดว่าผู้ที่ฝึกสมาธิจะมีความเฉื่อยชาเชื่องช้า แต่ในความเป็นจริงกลับตรงกันข้าม ผู้ที่ฝึกสมาธิจะเป็นคนที่มีประสาทว่องไว เนื่องจากมีสติอยู่เสมอในทุกขณะ ไม่ว่าจะเป็นการลุก นั่ง ยืน หรือนอนก็ตาม

แจก ธนะสิริ (2534: 48 - 49) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของสมาธิไว้ดังนี้ คือ

1. เพื่อความสุขทันตาเห็น ขณะที่สมาธิจะทำให้เกิดความอิ่มเอิบใจ มีความสุขและสบายใจ

2. เพื่อความสมบูรณ์ของสติสัมปชัญญะ สติ คือความระลึกได้ และสัมปชัญญะ คือความรู้ตัวเองตลอดเวลา ไม่เกิดความประมาท จะคิด จะพูด จะทำกิจการใด ก็รอบคอบ ว่องไว มีความจำดี ตัดสินใจได้รวดเร็ว และตัดสินใจด้วยเหตุและผล

3. เพื่ออำนาจอันเป็นทิพย์ บางคนอาจเกิดอำนาจทิพย์ได้ เช่น หูทิพย์ ตาทิพย์ เป็นต้น

4. เพื่อกระทำอาสวะ หรือกิเลสให้ลดน้อยและหมดไป หมายถึงการห้ามนักเลสภายในจิตใจ ให้บรรเทาเบาบางหมดไปในที่สุด หมายถึงการบรรลุมรรคผลนิพพาน

มยุรี หิรัญศรี (2538: 21) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของสมาธิไว้ว่า ทำให้จิตสงบ เมื่อจิตสงบแล้วย่อมมองทุกอย่างตามความเป็นจริง พร้อมทั้งจะใช้สติปัญญาไปในทางสร้างสรรค์ การฝึกสมาธิให้กับนักเรียน จะทำให้นักเรียนปัญญาในตัวเอง ซึ่งมีประโยชน์ต่อการเรียนเป็นอย่างมาก

พระ แก้วไชยเทียน (2539: 25) กล่าวถึงประโยชน์ของสมาธิว่า มีประโยชน์มากมายในหลายๆ สถาบัน ทั้งในสถาบันการเรียนการศึกษา การทำงาน การดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งประโยชน์ที่เกิดขึ้นนั้นได้แก่ ทำให้ใจนั้นคิดแต่ในสิ่งที่ดีงาม ไม่คิดร้าย สามารถที่จะใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเรียบง่าย และมีความสุข มีความจำดีขึ้น มีสติอยู่เสมอ ไม่เป็นคนหลงลืม ไม่เครียด ลดความขัดแย้งในสังคม รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้ฝึกมีจิตใจที่ละเอียดอ่อนไม่คิดร้ายกับผู้อื่น ซึ่งเป็นผลทำให้บุคคลนั้นดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

พระราชวรมณี (2539: 834) กล่าวถึงประโยชน์ของผู้ฝึกสมาธิไว้ว่า จะทำให้เป็นผู้มีจิตใจ และบุคลิกภาพเข้มแข็ง หนักแน่น มั่นคง สงบ เยือกเย็น สุขภาพ นิ่มนวล สดชื่น ผ่องใส กระฉับกระเฉง กระจ่างเปรี้ยว เบิกบาน งามสง่า มีเมตตากรุณา มองดูรู้จักตนเอง และผู้อื่นตามความเป็นจริง (ปราศจากนิเวศ) จิตอยู่ในสภาพพร้อมต่อการรับการปลูกฝังคุณธรรมต่างๆ และส่งเสริมให้มีนิสัยที่ดี รู้จักทำให้สงบ สามารถยับยั้งความทุกข์ที่เกิดขึ้นได้ มีความมั่นคงทางอารมณ์ช่วยให้สติรู้เท่าทันพฤติกรรมทางวาจา ความรู้สึกนึกคิด และภาวะจิตที่เกิดขึ้นอีกด้วย

สรุปได้ว่า สมาธินั้น มีประโยชน์ต่อคนที่ฝึกปฏิบัติอย่างมากมาย ในด้านการงาน อาชีพ การศึกษา ตลอดจนการปฏิบัติตนให้อยู่ในชีวิตประจำวันอย่างมีสติ ลดกิเลส และความทุกข์ทั้งหลายให้น้อยลง จนสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.9 วิธีการฝึกสมาธิ

วิธีการฝึกสมาธินั้นมีด้วยกันหลายรูปแบบซึ่งไชย ณ พล ได้กล่าวถึงวิธีการทำสมาธิสำหรับเด็กไว้ดังต่อไปนี้

1. ฝึกแผ่จิตใจให้ไพศาล ซึ่งทำได้โดยการออกไปลานกลางแจ้งเพื่อสูดอากาศอันสดชื่นให้เต็มปอดมองไปรอบๆ แล้วแผ่ความปรารถนาดีไปให้ชีวิตทั้งโลก โดยน้อมใจระลึกถึงพระคุณของคุณพ่อคุณแม่ และน้อมตั้งใจว่าจะคิดดีพูดดี และกระทำดี

2. ฝึกสำรวมกริยาด้วยการถือแก้วปริ่มน้ำ คือ การนำแก้วตักน้ำให้เต็มพอดี แล้วเดินกลับไปมาโดยประคองน้ำไม่ให้หกจากแก้ว ซึ่งในขณะที่เดินให้เด็กประคองใจให้สบาย

3. ฝึกสวดมนต์ คือการฝึกให้เด็กท่องบทสวดมนต์ ไหว้พระ ซึ่งบทสวดมนต์สำหรับเด็กนั้นควรสวดเป็นภาษาไทยให้เข้าใจความหมาย

4. ฝึกนั่งสมาธิ คือ การฝึกให้เด็กนั่งขัดสมาธิ เอาเท้าขวาทับเท้าซ้าย หรือเท้าซ้ายทับเท้าขวา วางมือขวาซ้อนบนมือซ้ายหรือวางมือซ้ายซ้อนบนมือขวาตามที่เด็กถนัด ตั้งกายให้ตรง หลังตอลง จากนั้นก็ฝึกให้เด็กกำหนดลมหายใจเข้าลึกๆ แล้วหายใจออกช้าๆ ยาวๆ เมื่อหายใจเข้าให้นึกในใจว่า “ลมเข้าหนอ” เมื่อหายใจออก นึกในใจว่า “ลมออกหนอ”

สยุมพร เค โปบลีย์ (2543: 83) ได้กล่าวถึงการฝึกสมาธิว่า การฝึกสมาธินั้นจะช่วยให้เด็กสามารถควบคุมจิตใจ และอารมณ์ของตนเองให้อยู่เหนือสิ่งเร้ารอบตัวที่จะทำให้เบี่ยงเบนความสนใจของเด็กออกไปจากสิ่งที่กำลังกระทำอยู่ ดังนั้น การฝึกสมาธิเด็กให้ทำสมาธิ นั้นวิธีที่เหมาะสมที่สุดสำหรับเด็ก คือ หายใจเข้าพูดว่า “พุท” หายใจออกพูดว่า “โธ” บอกให้เด็กหายใจเข้าลึกๆ และพูดว่า “พุท” หายใจออกช้าๆ ยาวๆ และพูดคำว่า “โธ” ให้เด็กฝึกทำอย่างนี้ทุกวัน โดยการเพิ่มเวลาเรื่อยๆ จนเด็กเกิดพลังสมาธิ มีสติ และความสามารถในการควบคุมอารมณ์จิตใจสูงขึ้น ทำให้เด็กมีสมาธิในการรับรู้ และการเรียนดีขึ้นด้วย

พระมหาจุฑา โหมคำ (2545: 12) ได้กล่าวถึงการฝึกสมาธิ โดยการนั่งสมาธิ และกำหนดลมหายใจ เข้า-ออก ให้มีสติอยู่ที่ลมหายใจลึกๆ ช้าๆ หายใจเข้าก็รู้ หายใจออกก็รู้ และคำบริกรรมขณะทำสมาธิ ให้นักเรียนบริกรรมตามวิธีอานาปนสติ คือ การกำหนดลมหายใจเข้า-ออกอย่างมีสติ ในขณะที่หายใจเข้านึกถึงพระพุทธคุณว่า “พุท” ในขณะที่หายใจออกนึกถึงพระพุทธคุณว่า “โธ” ให้มีสติอยู่ในการบริกรรมลมหายใจเข้าและออกอยู่ตลอดเวลา

2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำสมาธิ

ตีตแมน (พระมหาจุฑา โหมคำ. 2545: 16; อ้างอิงจาก บรรยง บุญฤทธิ์) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการฝึกสมาธิครั้งแรกในอเมริกา โดยได้ฝึกอาสาสมัครให้ทดลองฝึกสมาธิ 12 ครั้ง ภายในเวลา 3 สัปดาห์ ในการทดลองแต่ละครั้งเขาได้แบ่งชั้นการทดลองต่างๆ ดังนี้ ชั้นแรก ฝึกเพียง 5 นาที ชั้นที่สองฝึกเพียง 10 นาที และหยุดพัก 15 นาที หรือมากกว่านี้แล้วแต่ผู้ทดลอง วัตถุประสงค์ที่นำมาเป็นสิ่งที่กำหนดในการเฟ่งสมาธิ คือ แจกกันสีน้ำเงินขนาดเล็ก จุดมุ่งหมายอันสำคัญคือการรู้จักทำให้สงบ การเฟ่งสมาธิเป็นการพิจารณาสิ่งเดียวไม่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งอื่นๆ จนปรากฏแจกกันเด่นชัดขึ้นในดวงจิต ผลการฝึกสมาธิดังกล่าวนี้เกิดประโยชน์แก่ผู้ฝึกมาก เขากล่าวว่า “ราวแจกกันกลายเป็นสิ่งวิเศษที่ก่อให้เกิดแสงสว่างขึ้นภายในดวงจิตได้ สามารถเปลี่ยนแปลงรูปได้อย่างประหลาดและในบางครั้งขณะจิตวูบไปถึงขั้นที่สงบนิ่งดูเหมือนว่าแจกกันจะแผ่รังสีแห่งแสงสว่างและความร้อนออกมาโดยรอบจิตใจเยือกเย็นเป็นสุขอย่างประหลาด”

มอฟิน (พระมหาจุฑา โหมคำ. 2545: 16; อ้างอิงจาก บรรยง บุญฤทธิ์) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกันเป็นคนแรกที่ทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับการฝึกสมาธิ และได้พิมพ์ออกเผยแพร่อย่างกว้างขวาง วิธีการฝึก คือ ใช้ลมหายใจของตนเองเป็นสิ่งที่กำหนดจิต ผู้ทดสอบจะนั่งบนเก้าอี้ในลักษณะตัวตรง เท้าทั้งสองวางไว้บนพื้นและปฏิบัติตามคำแนะนำดังนี้ “จงปล่อยลมหายใจของท่านตามธรรมชาติ เมื่อหายใจเข้าพยายามสูดอากาศให้ลึกที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ แล้วพักการ

กำหนดจุดแห่งการเคลื่อนไหวของลมหายใจของท่านลงไปในช่วงท้องอย่าให้ความคิดหรือสิ่งแวดล้อมจากภาพนอกมาถึง เอาความสนใจหรือความตั้งใจออกไปจากการหายใจของท่าน” ผลการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 28 คน ซึ่งกำหนดการทดลองสมาธิ 9 ครั้ง ครั้งละประมาณ 45 นาที ในขณะที่เริ่มแรกปรากฏว่า ผู้ฝึกส่วนใหญ่จะพบกับความรู้สึกไม่ค่อยปกติ เช่น อากาศหงุดหงิด และขุ่นมัวหมองของจิตหรือบางคนถึงกับมีอาการวิงเวียนเรื่อยไปจนกระทั่งถึงขั้นที่มีความรู้สึกสบายขึ้น ในช่วงที่จิตสงบนิ่งรู้สึกแบบหิว มีความรู้สึกคล้ายๆ กับลอยสูงจากพื้นจนความรู้สึกสงบนิ่งแทบไม่รู้ว่าตนเองอยู่ในลักษณะอาการอย่างไรเลย

ชาลี หวานน้ำ (2530: 86) ได้ศึกษาผลของการทดลองเจริญสมาธิแบบอาณาปานสติ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนที่เจริญสมาธิมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่ไม่เจริญสมาธิอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เรณู นุ่มอาษา (2533: 100) ได้ศึกษาผลของการฝึกสมาธิด้วยการเจริญสติภาวนา อ้าไฟ-เทคนิค สำหรับเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศน์ จำนวน 30 คน ครุประจำชั้นของกลุ่มตัวอย่าง 1 คน ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ใช้เวลาทดลองฝึก 5 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมาธิด้วยการเจริญสติภาวนา อ้าไฟ-เทคนิค มีคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พิเชษฐ จัปจิตต์ (2534: 98) ได้ทดลองเจริญสมาธิแบบอาณาปานสติก่อนเริ่มเรียน ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ด้านความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ด้านความเข้าใจของนักเรียนที่เจริญสมาธิก่อนเริ่มเรียนกับนักเรียนที่ไม่มีการเจริญสมาธิก่อนเริ่มเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2534: 85) ได้ใช้เครื่องมือวัดคลื่นสมองของคนที่กำลังทำสมาธิ และขณะที่กำลังใช้ความคิดสร้างสรรค์ พบว่า มักจะมีคลื่นอัลฟา เกิดขึ้นที่สมองตลอดเวลาซึ่งเป็นคลื่นที่มีความถี่ช้า เป็นภาวะของคนที่มีความสงบและมีความตื่นตัวอยู่เสมอ

มยุรี หิรัญศรี (2538: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคิดสร้างสรรค์ และการปรับตัวของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการเรียนประกอบการฝึกสมาธิ และการเพิ่มพลังงานจักรวาล และการสอนปกติโดยใช้ชุดการเรียน ผลการศึกษาพบว่า

1. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการเรียนประกอบการฝึกสมาธิ การสอนโดยใช้ชุดการเรียนประกอบการฝึกสมาธิและการเพิ่มพลังงานจักรวาล และการสอนปกติโดยใช้การเรียน มีความถนัดทางการเรียนด้านเหตุผล และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ประกอบการฝึกสมาธิ การสอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ประกอบการฝึกสมาธิและการเพิ่มพลังจักรวาล และการสอนปกติโดยใช้ชุดการเรียนรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ประกอบการฝึกสมาธิ การสอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ประกอบการฝึกสมาธิและการเพิ่มพลังงานจักรวาล และการสอนปกติโดยใช้ชุดการเรียนรู้ มีการปรับตัวแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ประกอบการฝึกสมาธิ และการเพิ่มพลังงานจักรวาล มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ประกอบการฝึกสมาธิ และนักเรียนที่ได้รับการสอนปกติโดยใช้ชุดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พระมหาวุฒิ ไหมคำ (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติกับการฝึกสมาธิแบบการเจริญสติภาวนาที่มีต่อความวิตกกังวลในการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความวิตกกังวลในการเรียนลดลง หลังจากได้รับการฝึกสมาธิ แบบอานาปานสติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความวิตกกังวลในการเรียนลดลง หลังจากได้รับการฝึกสมาธิ แบบการเจริญภาวนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติกับนักเรียนที่ได้รับการฝึกสมาธิแบบการเจริญสติภาวนา มีความวิตกกังวลในการเรียนลดลง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

พัชรี เจตน์เจริญรักษ์ (2537: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสนใจในการรับรู้ร่วมกิจกรรมในวงกลมของเด็กปฐมวัย โดยใช้เทคนิคการเตรียมเด็กให้สงบ และโดยวิธีปกติของนักเรียนชาย-หญิง อายุ 4-5 ปี จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมในวงกลมโดยใช้เทคนิคการเตรียมเด็กให้สงบ มีความสนใจในการรับรู้ร่วมกิจกรรมในวงกลมสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมในวงกลมโดยวิธีปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ชลลดาวัลย์ ตันมงคล (2538: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมในวงกลมที่มีการเตรียมความเด็กให้สงบ และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมในวงกลมวิธีปกติ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชาย-หญิง อายุ 4-5 ปี จำนวน 40 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมในวงกลมที่มีเทคนิคการเตรียมเด็กให้สงบ มีความสามารถทางสติปัญญาสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมในวงกลมวิธีปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากเอกสารงานวิจัยของเกี่ยวกับสมาธิทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า การฝึกสมาธินั้นมีประโยชน์ต่อคนที่ปฏิบัติ ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาทำให้เด็กได้ฝึกจิต เพื่อให้ควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้สงบ มีความมั่นคงทางจิตใจ ที่พร้อมทำให้สมองรับรู้ และเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ง่าย และส่งผลให้มีสติปัญญาที่มีความจำดี เมื่อนำมาฝึกกับเด็ก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้ดำเนินการศึกษาตามหัวข้อต่อไปนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ
4. แบบแผนการทดลองและวิธีการดำเนินการทดลอง
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย - หญิง ชั้นอนุบาลปีที่ 1 อายุระหว่าง 4 - 5 ปี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนราชบพิธ สำนักงานเขตพระนคร สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 2 ห้องเรียน รวม 83 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย - หญิง ชั้นอนุบาลปีที่ 1 อายุระหว่าง 4 - 5 ปี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนราชบพิธ สำนักงานเขตพระนคร สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งมีนักเรียน จำนวน 40 คน แล้วแบ่งนักเรียนเป็น 2 กลุ่มๆละ 20 คน โดยการสุ่มแล้วกำหนดเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม (Random Treatment) โดยการสุ่ม โดยแต่ละกลุ่มได้รับกิจกรรมดังนี้

1. กลุ่มทดลอง เป็นกลุ่มที่ได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์
2. กลุ่มควบคุม เป็นกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมเสริมประสบการณ์แบบปกติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ

1. แผนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ มี 2 รูปแบบ ดังนี้
 - 1.1 แผนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยฝึกสมาธิก่อนเข้ากิจกรรม จำนวน 5 สัปดาห์
 - 1.2 แผนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์แบบปกติจำนวน 5 สัปดาห์

2. แบบทดสอบวัดทักษะด้านการรับรู้ของเด็กปฐมวัย(อายุ 4-5 ปี) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ชุด คือ ชุดแบบทดสอบด้านการสังเกต จำนวน 10 ข้อ ชุดแบบทดสอบด้านการฟัง จำนวน 10 ข้อ ชุดแบบทดสอบด้านทิศทาง จำนวน 10 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. แผนการจัดกิจกรรมฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์

- 1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสมาธิ
- 1.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์
- 1.3 สร้างแผนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่ใช้การฝึกสมาธินำเข้าสู่กิจกรรม
- 1.4 นำแผนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยใช้การฝึกสมาธินำเข้าสู่กิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของแผนจัดประสบการณ์คือ

1.1.1 พระมหาจตุรงค์ พระอาจารย์สอนวิชาพุทธศาสนา
โรงเรียนวัดราชบพิตร

1.1.2 อาจารย์ธีรพร ภัคดี อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาปฐมวัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

1.1.3 อาจารย์ลำไย อัครเศรษฐ์ อาจารย์ประจำโรงเรียนวัดสุทัศน์
กรุงเทพมหานคร

1.5 นำแผนการจัดประสบการณ์ที่ใช้การฝึกสมาธินำเข้าสู่กิจกรรม ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ และไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับจุดประสงค์ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง .67 - 1.00 โดยผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะให้ปรับปรุงการใช้ภาษาให้เหมาะสม และเขียนจุดประสงค์ให้ถูกต้องกับพัฒนาการและตรงตามหน่วยการเรียนรู้

1.6 นำแผนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่ใช้การฝึกสมาธินำเข้าสู่กิจกรรมที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (try out) กับเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน เพื่อหาข้อบกพร่องแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

2. การสร้างแบบทดสอบวัดทักษะด้านการรับรู้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการรับเรียนเด็กปฐมวัย

2.2 สร้างแบบทดสอบทักษะการรับรู้ ซึ่งมีจำนวน 3 ชุด คือ แบบทดสอบด้านการสังเกต แบบทดสอบด้านการฟัง แบบทดสอบด้านทิศทาง

2.3 นำแบบทดสอบวัดทักษะด้านการรับรู้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมด้านเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน คือ

- 2.3.1 อาจารย์วรางคณา เพื่อนทอง อาจารย์โรงเรียนเทศบาล4 (สิทธิไชยอุปถัมภ์) จังหวัดสมุทรปราการ
- 2.3.2 อาจารย์สมศรี เมฆไพบูลย์วัฒนา อาจารย์ประจำโรงเรียนวัดติสสงสาราม กรุงเทพมหานคร
- 2.3.3 อาจารย์นภัส วรรณพันธ์ ผู้จัดการโรงเรียนอนุบาลสมสวัสดิ์ จังหวัดขอนแก่น

2.4 นำแบบทดสอบวัดทักษะด้านการรับรู้ที่ผ่านการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับจุดประสงค์ ซึ่งมีค่าระหว่าง .67-1.00 โดยผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะให้ปรับปรุง รูปภาพของแบบทดสอบ และภาษาที่ใช้เขียนคำสั่งให้ชัดเจนและเหมาะสมกับเด็กปฐมวัย

2.5 นำแบบทดสอบวัดทักษะด้านการรับรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้กับเด็กปฐมวัยที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน เพื่อหาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ ผลการคัดเลือกมีดังนี้

ชุดที่ 1 ด้านการสังเกต คัดเลือกข้อสอบไว้ 10 ข้อ จากข้อสอบทั้งหมด 15 ข้อ
ค่าความยากง่าย .45 - .75 ค่าอำนาจจำแนก .32 - .65 ค่าความเชื่อมั่น .86

ชุดที่ 2 ด้านการฟัง คัดเลือกข้อสอบไว้ 10 ข้อ จากข้อสอบทั้งหมด 15 ข้อ
ค่าความยากง่าย .50 - .75 ค่าอำนาจจำแนก .24 - .68 ค่าความเชื่อมั่น .73

ชุดที่ 3 ด้านทิศทาง คัดเลือกข้อสอบไว้ 10 ข้อ จากข้อสอบทั้งหมด 15 ข้อ
ค่าความยากง่าย .45 - .70 ค่าอำนาจจำแนก .27 - .51 ค่าความเชื่อมั่น .78

และแบบทดสอบทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่น .81

2.6 จัดทำเป็นแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปทดสอบทักษะการแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนและหลังการทดลอง

แบบแผนการทดลองและวิธีการดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยอาศัยแบบแผนการวิจัยแบบ Randomized Control - Group Pretest posttest Design (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538: 249) ตามตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1 แบบแผนการทดลอง

กลุ่ม	สอบก่อน (Pretest)	ทดลอง	สอบหลัง (Posttest)
ER	T ₁	X	T ₂
CR	T ₁	-	T ₂

ความหมายของสัญลักษณ์

ER แทน กลุ่มทดลอง

CR แทน กลุ่มควบคุม

T₁ แทน การทดสอบก่อนการทดลอง (pretest) โดยใช้แบบทดสอบทักษะการรับรู้

T₂ แทน การทดสอบหลังการทดลอง (posttest) โดยใช้แบบทดสอบทักษะการรับรู้

X แทน การได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์

- แทน การได้รับกิจกรรมเสริมประสบการณ์แบบปกติ

วิธีการดำเนินการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 เป็นเวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 20 นาที รวม 25 ครั้ง โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ทำการทดสอบเด็กกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบวัดทักษะการรับรู้ก่อนการทดลอง (Pretest)

2. ดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ให้กลุ่มควบคุมได้รับการจัดกิจกรรมตามปกติ และกลุ่มทดลองให้ทำสมาธิ ก่อนทำกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยประกอบไปด้วย 5 วิธี คือ

- (1) การถือแก้วปริ่มน้ำ
- (2) การเชิญเทียนแห่งปัญญา
- (3) การทำสมาธิประกอบเพลงบรรเลง
- (4) การถือไม้บล็อกวางซ้อนกัน
- (5) การถือลูกบอลวางบนท่อพลาสติก

ซึ่งแสดงให้เห็นตามตาราง 2 ดังนี้

ตาราง 2 กำหนดการจัดกิจกรรมฝึกสมาธิก่อนจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

สัปดาห์	กิจกรรมฝึกสมาธิ				
	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์
1	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)
3	(3)	(4)	(5)	(1)	(2)
4	(4)	(5)	(1)	(2)	(3)
5	(5)	(1)	(2)	(3)	(4)

3. เมื่อครบ 5 สัปดาห์แล้วทำการทดสอบวัดทักษะการรับรู้หลังการทดลอง (Posttest) กับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ด้วยแบบทดสอบฉบับเดียวกับก่อนการทดลอง

4. นำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบวัดทักษะการรับรู้ไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติเพื่อสรุปผลการวิจัยต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐานใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1.1 สถิติพื้นฐาน

1.1.1 คำนวณค่าเฉลี่ยของคะแนน (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 73)

โดยใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่ม
 $\sum X$ แทน ผลรวมคะแนนทั้งกลุ่ม
 N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

1.1.2 หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ล้วน สายยศ; และ อังกณฯ สายยศ.
2538: 79) โดยใช้สูตร

$$S = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของคะแนนนักเรียน

2. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2526: 89)

โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้อง
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 หาค่าความยาก (Difficulty) ของแบบทดสอบรายข้อ โดยใช้สัดส่วน (ล้วน สายยศ; และ อังกณฯ สายยศ. 2538: 210) โดยใช้สูตร

$$P = \frac{R}{N}$$

เมื่อ	P	แทน	ค่าความยากง่ายของแบบทดสอบรายข้อ
	R	แทน	จำนวนคนที่ทำข้อนั้นถูก
	N	แทน	จำนวนคนที่ทำข้อนั้นทั้งหมด

2.3 หาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพอยต์ไบซีเรียล (Point Biserial / Correlation) สำหรับแบบทดสอบ (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2526: 258) โดยใช้สูตร

$$r_{pbis} = \frac{M_p - M_q}{S_t} \sqrt{pq}$$

เมื่อ	r_{pbis}	แทน	ค่าอำนาจจำแนกสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพอยต์ไบซีเรียล
	M_p	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนนรวมในกลุ่มตอบถูก
	M_q	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนนรวมในกลุ่มตอบผิด
	S_t	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทั้งหมด
	p	แทน	สัดส่วนของคนตอบถูก
	q	แทน	$1 - p$ (สัดส่วนของคนตอบผิด)

2.4 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ Kuder Richardson KR-20 (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 197 - 198) โดยใช้สูตร

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum pq}{S_t^2} \right)$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน	ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
	n	แทน	จำนวนข้อของแบบทดสอบทั้งหมด
	p	แทน	สัดส่วนของนักเรียนที่ทำถูกในข้อหนึ่ง ๆ
	q	แทน	สัดส่วนของนักเรียนที่ทำผิดในข้อหนึ่ง ๆ
	S^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของแบบทดสอบทั้งหมด

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 การเปรียบเทียบคะแนนภายในกลุ่มก่อนทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้สูตร t-test สำหรับ Dependent Samples (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 104)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
	D	แทน	ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
	N	แทน	จำนวนคู่ของคะแนนหรือจำนวนนักเรียน
	$\sum D$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของผลต่างของคะแนนก่อนและหลังการทดลอง
	$\sum D^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของผลต่างของคะแนนรวมก่อนและหลังการทดลอง

3.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยใช้ t - test สำหรับ Independent Samples (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 101 - 102) ดังนี้

$$t = \frac{X_1 - X_2}{\sqrt{\frac{(n_1-1)S_1^2 + (n_2-1)S_2^2}{n_1 + n_2 - 2} \left[\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right]}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
	\bar{X}_1	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลอง
	\bar{X}_2	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มควบคุม
	n_1	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลอง
	n_2	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มควบคุม
	S_1^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มทดลอง
	S_2^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มควบคุม

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการทดลองและการแปรผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมายข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน	จำนวนเด็กนักเรียนกลุ่มทดลอง
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
\bar{X}_{Diff}	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนน
S	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
S_{Diff}	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลต่างของคะแนน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาในการแจกแจงแบบ t
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
p	แทน	ความน่าจะเป็นของค่าสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทำสมาธิ ก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์และการทำกิจกรรมเสริมประสบการณ์แบบปกติ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตาราง

ตาราง 3 การเปรียบเทียบทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยในกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทำสมาธิ ก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์

ทักษะการรับรู้	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		\bar{X}_{Diff}	S_{Diff}	t	p
	\bar{X}	S	\bar{X}	S				
1. ด้านการสังเกต	4.50	1.05	7.65	0.81	3.15	0.86	16.10**	.000
2. ด้านการฟัง	5.25	1.07	8.00	0.92	2.75	1.07	11.50**	.000
3. ด้านทิศทาง	4.75	0.97	7.55	0.69	2.80	0.95	13.16**	.000
รวม	14.50	1.67	23.20	1.58	8.70	1.89	20.54**	.000

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 3 ปรากฏว่า ทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยหลังการทำสมาธิ ก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการสังเกต ด้านการฟัง และด้าน ทิศทาง สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าการฝึกสมาธิก่อน กิจกรรมเสริมประสบการณ์ทำให้เด็กปฐมวัยมีทักษะการรับรู้สูงขึ้น

ตาราง 4 การเปรียบเทียบทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยในกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทำกิจกรรม เสริมประสบการณ์แบบปกติ

ทักษะการรับรู้	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		\bar{X}_{Diff}	S_{Diff}	t	p
	\bar{X}	S	\bar{X}	S				
1. ด้านการสังเกต	5.20	1.01	6.25	1.21	1.05	1.39	3.37**	.003
2. ด้านการฟัง	4.60	0.99	5.65	1.14	1.05	1.15	4.10**	.001
3. ด้านทิศทาง	5.15	1.09	6.45	1.43	1.30	1.56	3.73**	.001
รวม	14.95	1.47	18.35	2.70	3.40	2.60	5.84**	.000

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 ปรากฏว่า ทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยหลังการทำ กิจกรรมเสริมประสบการณ์แบบปกติโดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการสังเกต ด้านการฟัง และ ด้านทิศทาง สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าการฝึกสมาธิ ก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ทำให้เด็กปฐมวัยมีทักษะการรับรู้สูงขึ้น

ตาราง 5 การเปรียบเทียบผลต่างทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยในกลุ่มทดลองที่ทำสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ และในกลุ่มควบคุมที่ทำกิจกรรมเสริมประสบการณ์แบบปกติ

ทักษะการรับรู้	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม		t	p
	\bar{X}	S	\bar{X}	S		
1. ด้านการสังเกต	3.15	.86	1.05	1.39	5.70**	.000
2. ด้านการฟัง	2.75	1.07	1.05	1.15	4.85**	.000
3. ด้านทิศทาง	2.80	.95	1.30	1.56	3.67**	.001
รวม	8.70	1.89	3.40	2.60	7.36**	.000

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 5 ปรากฏว่า เด็กปฐมวัยที่ทำสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ กับเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมเสริมประสบการณ์แบบปกติ มีทักษะการรับรู้โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เด็กปฐมวัยที่ทำสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ กับเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมเสริมประสบการณ์แบบปกติ มีทักษะการรับรู้ ได้แก่ ด้านการสังเกต ด้านการฟัง และด้านทิศทาง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการทำสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์มีทักษะการรับรู้โดยรวมและรายด้านคือ ด้านการสังเกต ด้านการฟัง และด้านทิศทาง สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมเสริมประสบการณ์แบบปกติ

ตาราง 6 การเปลี่ยนแปลงทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทำสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์

ทักษะการรับรู้	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		การเปลี่ยนแปลง		ร้อยละของการเปลี่ยนแปลง
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
1. ด้านการสังเกต	4.50	1.05	7.65	.81	3.15	.86	70.00
2. ด้านการฟัง	5.25	1.07	8.00	.92	2.75	1.07	52.38
3. ด้านทิศทาง	4.75	.97	7.55	.69	2.80	.95	58.95
รวม	14.50	1.67	23.20	1.58	8.70	1.89	60.00

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 6 ปรากฏว่า ทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยหลังการทำสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นจากก่อนการทดลองร้อยละ 60.00 ของความสามารถพื้นฐานเดิม โดยทักษะการรับรู้ด้านการสังเกตเพิ่มขึ้นสูงเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นด้านทิศทาง และด้านการฟัง ตามลำดับ

ตาราง 7 ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทำสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์จำแนกเป็นรายบุคคล

นักเรียน คนที่	ทักษะการรับรู้	คะแนนก่อน ทดลอง	คะแนนหลัง ทดลอง	การเปลี่ยนแปลง คะแนน	ร้อยละของการ เปลี่ยนแปลง
1	1. ด้านการสังเกต	5	8	3	60.00
	2. ด้านการฟัง	4	7	3	75.00
	3. ด้านทิศทาง	4	8	4	100.00
	รวม	13	23	10	76.92
2	1. ด้านการสังเกต	5	7	2	40.00
	2. ด้านการฟัง	4	8	4	100.00
	3. ด้านทิศทาง	6	9	3	50.00
	รวม	15	24	9	60.00

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 7 ปรากฏว่า หลังการทำสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เด็กมีการเปลี่ยนแปลงทักษะการรับรู้เป็นรายบุคคล ดังนี้

นักเรียนคนที่ 1 มีการเปลี่ยนแปลงทักษะการรับรู้โดยรวมเป็นร้อยละ 76.92 ของความสามารถพื้นฐานเดิม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าการเปลี่ยนแปลงทักษะการรับรู้ในด้านทิศทางสูงเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ ด้านการฟัง และด้านการสังเกต ตามลำดับ

นักเรียนคนที่ 2 มีการเปลี่ยนแปลงทักษะการรับรู้โดยรวมเป็นร้อยละ 60.00 ของความสามารถพื้นฐานเดิม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าการเปลี่ยนแปลงการทักษะการรับรู้ในด้านการฟังสูงเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ ด้านทิศทาง และด้านการสังเกต ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเพื่อเปรียบเทียบทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ และได้รับการฝึกสมาธิแบบปกติ ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางสำหรับครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยในการพิจารณา กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาทักษะการรับรู้ให้แก่เด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสม ซึ่งมีลำดับขั้นตอนการวิจัยและผลของการวิจัย โดยสรุปดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยก่อน และหลังได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ และได้รับการฝึกสมาธิแบบปกติ

สมมุติฐานการวิจัย

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์มีทักษะการรับรู้สูงขึ้น
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมาธิแบบปกติมีทักษะการรับรู้สูงขึ้น
3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์กับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมาธิแบบปกติมีทักษะการรับรู้แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย - หญิง ชั้นอนุบาลปีที่ 1 อายุระหว่าง 4 - 5 ปี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนราชพิศ สำนักงานเขตพระนคร สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 2 ห้องเรียน รวม 83 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย - หญิง ชั้นอนุบาลปีที่ 1 อายุระหว่าง 4 - 5 ปี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนราชบพิธ สำนักงานเขตพระนคร สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งมีนักเรียนจำนวน 40 คน แล้วแบ่งนักเรียนเป็น 2 กลุ่มๆ ละ 20 คน เพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม (Random Treatment) ดังนี้

1. กลุ่มทดลอง เป็นกลุ่มที่ได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์
2. กลุ่มควบคุม เป็นกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมเสริมประสบการณ์แบบปกติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ

1. แผนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ มี 2 รูปแบบ ดังนี้
 - 1.1 แผนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยฝึกสมาธิก่อนเข้ากิจกรรม จำนวน 5 สัปดาห์
 - 1.2 แผนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์แบบปกติ จำนวน 5 สัปดาห์
2. แบบทดสอบวัดทักษะด้านการรับรู้ของเด็กปฐมวัย(อายุ 4-5 ปี) มีค่าความเชื่อมั่น .81 ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ชุด ดังนี้
 - ชุดที่ 1 ด้านการสังเกต จำนวน 10 ข้อ
 - ชุดที่ 2 ด้านการฟัง จำนวน 10 ข้อ
 - ชุดที่ 3 ด้านทิศทาง จำนวน 10 ข้อ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การทดลองครั้งนี้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 เป็นเวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 20 นาที รวม 25 ครั้ง โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ทำการทดสอบเด็กกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบวัดทักษะการรับรู้ก่อนการทดลอง (Pretest)
2. ดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ให้กลุ่มควบคุมได้รับการจัดกิจกรรมตามปกติ และกลุ่มทดลองจำนวน 20 คนให้ทำสมาธิ ก่อนทำกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยประกอบไปด้วย 5 วิธี คือ
 - (1) การถือแก้วปริ่มน้ำ
 - (2) การเชิฐเทียนแห่งปัญญา
 - (3) การทำสมาธิประกอบเพลงบรรเลง
 - (4) การถือไม้บล็อกวางซ้อนกัน
 - (5) การถือลูกบอลวางบนท่อพลาสติก

3. เมื่อครบ 5 สัปดาห์แล้วทำการทดสอบวัดทักษะการรับรู้หลังการทดลอง (Posttest) กับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ด้วยแบบทดสอบฉบับเดียวกับก่อนการทดลอง
4. นำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบวัดทักษะการรับรู้ไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติเพื่อสรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาสถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. เปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะการรับรู้ก่อนและหลังที่ได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ โดยใช้ t-test for Dependent Samples
3. เปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะการรับรู้ก่อนและหลังที่ได้รับการเสริมประสบการณ์ แบบปกติโดยใช้ t-test for Dependent Samples
4. เปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยในกลุ่มทดลองได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ กับเด็กปฐมวัยในกลุ่มควบคุมที่ได้รับการเสริมประสบการณ์แบบปกติโดยใช้ t-test for Independent Samples

สรุปผลการวิจัย

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ มีทักษะการรับรู้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเสริมประสบการณ์แบบปกติ มีทักษะการรับรู้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ กับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเสริมประสบการณ์แบบปกติ มีทักษะการรับรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเด็กปฐมวัยที่ได้รับการทำสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์มีทักษะการรับรู้มากกว่าเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมแบบปกติ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ กับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเสริมประสบการณ์แบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ มีทักษะการรับรู้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และพบว่าการรับรู้ด้าน การสังเกต ด้านการฟัง และด้านทิศทางสูงขึ้นทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ในการทำสมาธิก่อนทำกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ครูมีวิธีการดึงความสนใจของเด็กปฐมวัยให้มาจดจ่อกับสิ่งหนึ่งสิ่งใด

โดยใช้สื่อประกอบก่อนร่วมกิจกรรมการเสริมประสบการณ์ ดังนี้ คือ การเชิญเทียนแห่งปัญญา การนั่งสมาธิโดยฟังเพลงบรรเลง การเดินถือแก้วปริ่มน้ำ การถือไม้บล็อกที่วางซ้อนกัน และการถือลูกบอลวางบนท่อพลาสติก ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้โดยตรง เด็กจะเกิดสมาธิ เกิดความสนใจ มีความอดทนในการรอคอย มีความสนใจในระยะเวลาที่มากขึ้น และสามารถควบคุมตนเองได้ ส่งผลให้เด็กเกิดการรับรู้ในด้าน การสังเกต การฟัง และทิศทาง ผ่านประสบการณ์สำคัญที่ครูได้จัดเตรียมไว้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะ เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็น มีความสนใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่นาน มีช่วงความสนใจสั้น ไม่ชอบอยู่นิ่งเป็นวัยที่อยากรู้อยากเห็นในสิ่งต่างๆ ซึ่งเด็กปฐมวัยมีความสนใจหรือทำกิจกรรมที่แตกต่างกันคือ เด็กที่อายุ 3 ปีมีความสนใจ 8 นาที เด็กที่อายุ 4 ปีมีความสนใจ 12 นาที เด็กที่อายุ 5 ปีมีความสนใจ 15 นาที (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 73) จะเห็นได้ว่าเด็กปฐมวัยมีความสนใจค่อนข้างสั้น การฝึกสมาธิให้กับเด็กปฐมวัยจึงทำให้เด็กมีสมาธิ ความสนใจในสิ่งต่างๆ มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2530: 87) ที่กล่าวว่า ผู้ที่ทำสมาธิอยู่เสมอจะมีสมาธิ (Concentration) ในการทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันสูงขึ้น การทำสมาธิเป็นประจำสม่ำเสมอ เป็นเสมือนกับว่าเป็นการฝึกหัดให้ผู้ทำสมาธิมีจิตใจจดจ่ออยู่กับงานที่ทำอยู่ โดยไม่ใส่ใจกับสิ่งเร้ารอบข้างหรือความคิดอื่นๆ ที่คอยเข้ามารบกวนในจิตใจ และสอดคล้องกับ อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา (2533: 30 - 66) ที่กล่าวว่า การทำสมาธิทำให้เรียนหนังสือได้ดีขึ้น คือ ทำให้ผลการเรียนมีการพัฒนาที่ดีขึ้นอย่างน่าอัศจรรย์จากการเรียนที่ได้ลำดับสุดท้ายของห้อง มาเป็นบุคคลที่ได้ลำดับที่ 1 ของห้องได้ ทำให้ความจำดีขึ้น คือ จำได้ดี นึกได้เร็ว ใช้เวลาในการจำไม่มาก แต่จำได้มาก และสอดคล้องกับพัชรี เจตน์เจริญรักษ์ (2537: 70 - 74) ที่ศึกษาการจัดกิจกรรมวงกลมที่ใช้เทคนิคเตรียมเด็กให้สงบ ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมวงกลมที่ใช้เทคนิคเตรียมเด็กให้สงบทำให้เด็กปฐมวัยมีช่วงระยะเวลาความสนใจยาวนานขึ้น ส่งผลต่อความสนใจในการรับรู้สูงขึ้นด้วย

ดังนั้นการทำสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์จึงเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัย เพราะ การทำสมาธิก่อนทำกิจกรรมเสริมประสบการณ์ โดยใช้สื่อประกอบที่หลากหลายทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้โดยตรง เด็กจะเกิดสมาธิ เกิดความสนใจ มีความอดทนในการรอคอย มีความสนใจในระยะเวลาที่มากขึ้น และสามารถควบคุมตนเองได้ ส่งผลให้เด็กปฐมวัยเกิดการรับรู้ในด้าน การสังเกต การฟัง และทิศทาง หลังการทดลองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับกิจกรรมเสริมประสบการณ์แบบปกติ มีทักษะการรับรู้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจาก ลักษณะของการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์แบบปกติมีขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมอย่างชัดเจน เริ่มจากการนำเข้าสู่บทเรียนโดยการร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง และดำเนินกิจกรรมโดยการสนทนา พูดคุย ใช้คำถามประกอบเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน และร่วมกันสรุปเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เรียน การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมหนึ่งที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ฝึกการทำงานและการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่จัดมุ่งฝึกให้เด็กได้มีโอกาส ฟัง พูด

สังเกต คิด แก้ปัญหา ใช้เหตุผล และฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยจัดกิจกรรมด้วยวิธีต่างๆ เช่น สนทนา อภิปราย สาธิต ทดลอง เล่านิทาน เล่นบทบาทสมมติ ร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง ศึกษาเอกสารที่ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ (กรมวิชาการ. 2540: 36) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลาย เด็กจะเกิดความสนใจในการเรียนรู้ อยากรู้ อยากเห็น สนุกสนานกับการลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่ครูเตรียมไว้ให้ จึงส่งผลให้เด็กเกิดการรับรู้ในด้าน การสังเกต การฟัง และทิศทาง ผ่านประสบการณ์สำคัญที่ครูได้จัดเตรียมไว้ เพราะกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ช่วยให้เด็กได้เข้าใจเนื้อหา กิจกรรมนี้ เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน เป็นการพัฒนาทักษะทางสติปัญญาช่วยให้เด็กมีความคิดรวบยอดที่ชัดเจนเกี่ยวกับเนื้อหา และหน่วยการสอน ผ่านรูปแบบการเรียนรู้และสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย ทำให้เด็กปฐมวัยได้พัฒนาทักษะในการเรียนรู้ต่างๆ เช่น การรับรู้ การสังเกต ภาษา ซึ่งสอดคล้องกับ เบญจมาศ วิไล (2544: 20) ที่กล่าวว่า การจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน สื่อและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ โดยให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการกระทำและลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญาได้อย่างเหมาะสมตามวัยพร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับต่อไป และสอดคล้องกับกุลยา ตันติผลาชีวะ (2551: 32 - 35) ที่กล่าวว่าเด็กเรียนรู้ได้ดีจากการสัมผัส หยิบจับหรือได้จากประสบการณ์ที่เด็กได้ทำกิจกรรมและเรียนรู้จากการสัมผัส จากการสังเกตการเปลี่ยนแปลงในตัววัสดุโดยเฉพาะเด็กเล็กต้องการสัมผัสด้านต่างๆ ในการสังเกต ค้นคว้า ทดลอง ลงมือด้วยตนเองและเป็นการรวบรวมข้อมูลที่ได้รับมาเข้าด้วยกันทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ โดยเด็กได้ทำกิจกรรมโดยได้รับจากประสบการณ์ตรงเรียนรู้จากของจริงประกอบกับการใช้สื่อที่เป็นรูปธรรม และเรียนรู้จากการค้นพบด้วยตนเอง โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ การเห็น การดม การฟัง การสัมผัส การชิมรส ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็ก

ดังนั้นการทำกิจกรรมเสริมประสบการณ์จึงเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัย เพราะ การทำกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ผ่านรูปแบบกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย ทำให้เด็กเกิดความสนใจในการเรียนรู้ อยากรู้ อยากเห็น สนุกสนานกับการลงมือปฏิบัติกิจกรรม ส่งผลให้เด็กปฐมวัยเกิดทักษะการรับรู้ในด้าน การสังเกต การฟัง และทิศทาง หลังการทดลองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ กับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเสริมประสบการณ์แบบปกติ มีทักษะการรับรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์มีทักษะการเรียนรู้สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการทำกิจกรรมเสริมประสบการณ์แบบปกติ แสดงว่า การทำสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กปฐมวัยมีทักษะการรับรู้สูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจาก ในการทำสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ โดยการเชิญเทียนแห่งปัญญา การนั่งสมาธิโดยฟังเพลงบรรเลง การเดินถือแก้วปริ่มน้ำ การถือไม้บล็อกที่วางซ้อนกัน และการถือลูกบอลวางบนท่อพลาสติก กิจกรรมเหล่านี้เป็นการฝึกให้เด็ก

สนใจในสิ่งเดียวกัน ทำให้มีความอดทนในการรอคอย มีความสนใจยาวนานขึ้น และสามารถควบคุมความสมดุลในการเคลื่อนไหวประกอบอุปกรณ์ได้เป็นอย่างดี กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่เอื้อต่อการเสริมสร้างสมาธิในเด็กปฐมวัย ก่อให้เกิดสติและปัญญาตามมา อีกทั้งกิจกรรมนี้มีความเหมาะสมกับความสนใจของเด็กปฐมวัยเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ สยามพร เค. ไพบูลย์ (2543: 83) ที่กล่าวว่า การฝึกสมาธินั้นจะช่วยให้เด็กสามารถควบคุมจิตใจ และอารมณ์ของตนเองให้อยู่เหนือสิ่งเร้ารอบตัวที่จะทำให้เบี่ยงเบนความสนใจของเด็กออกไปจากสิ่งที่กำลังกระทำอยู่ และพระแก้วไชยเทียน (2539: 25) ที่กล่าวว่า สมาธิ มีประโยชน์มากมาย ทั้งการเรียนการศึกษา การทำงาน การดำรงชีวิตในประจำวัน มีความจำดีขึ้น มีสติอยู่เสมอ ไม่เป็นคนหลงลืม ซึ่งในขณะที่ทำสมาธิ จะทำให้เด็กปฐมวัยมีจิตที่ตั้งมั่น สงบนิ่ง ใจจดจ่อ มีความแน่วแน่ ไม่หวั่นไหวและสามารถควบคุมตนเองได้ดี มีสติและตั้งมั่นอยู่ในเรื่องเดียว ซึ่งสอดคล้องกับสมเด็จพระญาณสังวรฯ (2551:6) ที่กล่าวว่า สมาธิเป็นความตั้งมั่นอยู่ในเรื่องที่ต้องการให้ใจตั้งไว้เพียงเรื่องเดียว ไม่ให้จิตใจคิดฟุ้งซ่านออกไปนอกจากเรื่องที่ต้องการจะให้ใจตั้งนั้น ซึ่งเมื่อเด็กปฐมวัยเกิดความสนใจ เกิดสมาธิ มีใจจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำ เด็กก็จะเกิดการเรียนรู้ เกิดการรับรู้สิ่งต่างๆ ได้ดี ผ่านการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น สัมผัส

ดังนั้นเด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ จึงมีทักษะการรับรู้ในด้าน การสังเกต การฟัง และทิศทาง ทุกด้านเพิ่มขึ้นมากกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเสริมประสบการณ์แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย

1. เด็กมีความสนใจในกิจกรรมเป็นอย่างดี ในการทำสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เด็กจะมีความสนใจในวัตถุ สื่อที่ครูนำมาใช้ และเด็กจะเกิดความตั้งใจในการส่งวัสดุ สื่อให้กับเพื่อนคนถัดจากตน
2. ในสัปดาห์ที่ 1 ในระหว่างการทำสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เด็กจะคุยกันบ้าง แต่ในสัปดาห์ที่ 2-5 เด็กจะไม่คุยกันระหว่างทำกิจกรรม
3. เมื่อมีการเปลี่ยนกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ เด็กจะตื่นตัวกับการทำสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์

ข้อเสนอแนะการนำไปใช้

1. การทำสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ครูควรเลือกใช้วัสดุ สื่อ ให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก
2. ในการทำสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ถ้าเด็กมีจำนวนมากอาจแบ่งเป็น 2 กลุ่มได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลของการทำสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เพื่อพัฒนาทักษะด้านอื่นๆ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ระเบียบวินัย พฤติกรรมความร่วมมือ เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมอื่น เช่น การจัดกิจกรรมโดยเน้นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การจัดกิจกรรมแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน การจัดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2547). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: เอดิชั่นเพรสโปรดักส์จำกัด.
- กรมวิชาการ. (2546). *คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ทศศักราช 2546 (อายุ 3-5 ปี)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2546). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2530). *วิถีแห่งพุทธะ*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- คมขวัญ อ่อนบึงพร้าว. (2550). *การพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย โดยใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- แจก ณะศิริ. (2534). *สมาธิกับคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- ชาลิต ชูคำแพง. (2546). *การพัฒนาหลักสูตรซ่อมเสริมทักษะเบื้องต้นในการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชาลี หวานฉ่ำ. (2530). *การทดลองฝึกสมาธิที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และระดับ เหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ดารณี ศักดิ์ศิริผล. (2549). *การพัฒนารูปแบบเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ ของเด็กปฐมวัยที่มีภาวะเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาทางการเรียนรู้*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ด. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ธรรมวิสุทธิกวี, พระ. (2546). *การบริหารจิต*. กรุงเทพฯ: บริษัทเซเว่น พรินติ้ง.
- (2547). *บทอบรมสมาธิภาวนา หลักสูตรขั้นต้น*. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- ธีรภรณ์ ภัคดี. (2550). *ผลการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เรื่องน้ำ ตามโครงการพระราชดำริ ที่มีต่อการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นภัส วรรณจันทร์. (2552). *ผลของการใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ที่มีต่อการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวของเด็กปฐมวัย*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- นิชรา ชนะพาล. (2549). การรับรู้จากการเล่นที่มีต่อเด็กปฐมวัยของผู้ค้ารายย่อยใน กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นงเยาว์ คลินิกคลาย. (2543). ความสามารถด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยใช้เพลงประกอบ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บัณฑิต พิฤกษ์วัน (2531). อุปสรรคการสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา แนวบูรณาการทางการสอน. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- เบญจา แสงมลิ. (2545). การพัฒนาเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- เปลว บุริสาร. (2543). การศึกษาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พชระ แก้วไชยเทียน. (2539). ผลของเสียงดนตรีที่มีต่อการฝึกสมาธิของนักเรียนจากเทศบาลเสียงฝึกสมาธิซึ่งมีรูปแบบแตกต่างกัน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พัฒนา ชัชพงศ์. (2530). การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ในระดับปฐมวัยศึกษา. เอกสารการบรรยายชุดที่ 8 แผนกการศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พราวพรรณ เหลืองสุวรรณ. (2531). กิจกรรมและสื่อการสอนเพื่อฝึกทักษะพัฒนาการและการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิเชษฐ จัปจิตต์. (2534). การศึกษาผลการเจริญสมาธิก่อนเริ่มเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาวิทยาศาสตร์ เจตคติทางวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนแบบพุทธวิธีแสวงอริยสัจตามแนวพระเทพเวที. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.(วิทยาศาสตร์ศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ภรณ์ คุรุรัตน์. (2523). เด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด กรมประชาสงเคราะห์.
- (2540). เด็กปฐมวัยในท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลง. การศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ.
- มยุรี หิรัญศรี. (2538). การศึกษาผลของการทดสอบเพิ่มพลังจักรวาลประกอบการฝึกสมาธิที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคิดสร้างสรรค์ และการปรับตัวของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). *กิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: เอ.พี. กราฟฟิกส์ ดีไซน์.
- วารางคณา เพื่อนทอง. (2541). *ผลการจัดกิจกรรมเพาะปลูกแบบผสมผสานที่มีต่อพฤติกรรมและการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วุฒิ ไหมคำ, พระ. (2545). *การเปรียบเทียบผลของการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติกับการฝึกสมาธิแบบการเจริญภาวนาที่มีต่อความวิตกกังวลในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพระราชราษฎร์บำรุง เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา)*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- ราชวรมณี, พระ. (2529). *พุทธธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- มาลี จุฑา. (2542). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: อักษรการพิมพ์.
- เรณู นุ่มอาษา. (2533). *ผลของการฝึกสมาธิด้วยการเจริญสติภาวนาอำไพ-เทคนิค สำหรับเด็กปฐมวัย*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (ประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- วัฒนา มัคคสมัน. (2539). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ตามหลักการสอนแบบโครงการ เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยอนุบาล*. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สยามพร เค โปบลีย์. (2543). *ถ้าเด็กขาดสมาธิจะทำอย่างไร*. กรุงเทพฯ: นพบุรีการพิมพ์.
- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). *การวัดประเมินผลแนวใหม่:เด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2550). *เอกสารชุดวิชา ECED201 : การศึกษาปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สุพจน์ รัชมิสวานสร้อย. (2542). *แต่เธอผู้เป็นอนาคตของชาติ*. กรุงเทพฯ: องค์กรพุทธเยาวชน.
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2541). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หทัยทิพ และ ไชย ณ พล. (2541). *ศีล สมาธิ ปัญญา สำหรับคุณหนู*. กรุงเทพฯ: สถาบันธรรมาธิปไตย.
- หน่วยศึกษานิเทศก์. (2548). *แนวทางการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมระดับปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร.
- อดิศร จันทรสขุ. (2548). *การปลูกฝังคุณธรรมในเด็กปฐมวัยผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ของแกนนำโรงเรียนวิถีพุทธ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการบริหารและพัฒนาองค์ความรู้.

- อัญชลี ไสยวรรณ. (2548). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้
สำหรับเด็กปฐมวัย*. ปรินทิฟอนซ์ กศ.ด. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. (2533). *วิทยาศาสตร์ของการฝึกจิต*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
อุทัย เพชรช่วย. (2522). *การให้นักเรียนสอนกันเอง*. มิตรครู. กรุงเทพฯ .
- Bruner, J.S. (1969). *The Process of Education*. New York: Harvard University Press.
- Dewey, J. (1933). *How We Think*. Boston D.C.: Heath and Co.
- Dick, L. D. (1974). *A Study of Meditation in the Science of Counseling*, Dissertation
Abstracts International.
- Gardner, H. (1983). *Frames of Mind : The theory of multiple intelligences*. London : Paladin.
..... (1989). *Zero-based arts education : An introduction to arts people*. Studies in
Art Education.
- Piaget, J. (1962). *The Stages of the Intellectual Development of the Child*. Bulletin of
the Beginner Clinic.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์

แผนการจัดประสบการณ์ ระดับชั้นอนุบาล
หน่วย ครอบครัวของฉัน กิจกรรม เสริมประสบการณ์
 สัปดาห์ที่ 1 วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

กิจกรรมเสริมประสบการณ์ (กลุ่มทดลอง)	กิจกรรมเสริมประสบการณ์ (กลุ่มควบคุม)
<p>จุดประสงค์</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ร่วมสนทนากับครูและเพื่อนได้ 2. ฝึกการสังเกต 3. ฝึกการคิดอย่างมีเหตุผล 4. ฝึกการกล้าแสดงออก 5. ฝึกมารยาทในการฟังและพูด 6. เรียงลำดับขนาดใหญ่-เล็กได้ 7. จัดหมวดหมู่ตามขนาดประเภทได้ 8. รู้ถึงประโยชน์ของบ้านซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของคนในครอบครัว <p>เนื้อหา</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. แต่ละครอบครัวอาศัยอยู่ในบ้านที่มีลักษณะ สี ต่างต่างกัน 2. การเรียงลำดับขนาดใหญ่-เล็ก 3. การจัดหมวดหมู่ <p>วิธีดำเนินกิจกรรม</p> <p>การฝึกสมาธิ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กฝึกสมาธิด้วยการถือแก้วปริ่มน้ำ โดยประคองน้ำไม่ให้หกจากแก้ว 2. เด็กส่งต่อแก้วเปี่ยมน้ำให้เพื่อนคนต่อๆ ไปจนครบทุกคน แล้วส่งคืนครู <p>ดำเนินกิจกรรม</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กร่วมกันท่องคำคล้องจอง “บ้านหลังหนึ่ง” 2. สนทนาร่วมกันโดยใช้คำถาม ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - นกอาศัยอยู่ในรังแล้วคนเราจะอยู่ที่ไหน - ทำไมคนเราจึงต้องมีบ้าน 	<p>จุดประสงค์</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ร่วมสนทนากับครูและเพื่อนได้ 2. ฝึกการสังเกต 3. ฝึกการคิดอย่างมีเหตุผล 4. ฝึกการกล้าแสดงออก 5. ฝึกมารยาทในการฟังและพูด 6. เรียงลำดับขนาดใหญ่-เล็กได้ 7. จัดหมวดหมู่ตามขนาดประเภทได้ 8. รู้ถึงประโยชน์ของบ้านซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของคนในครอบครัว <p>เนื้อหา</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. แต่ละครอบครัวอาศัยอยู่ในบ้านที่มีลักษณะ สี ต่างต่างกัน 2. การเรียงลำดับขนาดใหญ่-เล็ก 3. การจัดหมวดหมู่ <p>วิธีดำเนินกิจกรรม</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กร่วมกันท่องคำคล้องจอง “บ้านหลังหนึ่ง” 2. สนทนาร่วมกันโดยใช้คำถาม ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - นกอาศัยอยู่ในรังแล้วคนเราจะอยู่ที่ไหน - ทำไมคนเราจึงต้องมีบ้าน - ถ้าไม่มีบ้านจะเป็นอย่างไร 3. แบ่งเด็กเป็น 3 กลุ่ม ให้ตัวแทนกลุ่มออกมาหยาบบ้านที่เตรียมไว้ แล้วให้ช่วยกันแสดงความคิดเห็น และให้อาสาสมัครของแต่ละกลุ่มออกมาพูดให้เพื่อนฟัง

<p>- ถ้าไม่มีบ้านจะเป็นอย่างไร</p> <p>3. แบ่งเด็กเป็น 3 กลุ่ม ให้ตัวแทนกลุ่มออกมาหยิบภาพบ้านที่เตรียมไว้ แล้วให้ช่วยกันแสดงความคิดเห็น และให้อาสาสมัครของแต่ละกลุ่มออกมาพูดให้เพื่อนฟัง</p> <p>4. สนทนาร่วมกันโดยใช้คำถามดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - เด็ก ๆ ชอบบ้านแบบไหน - บ้านที่เด็ก ๆ นำมาเรียงกันมีกี่หลัง - บ้านแต่ละหลังมีขนาด ลักษณะ สี เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร - บ้านที่อยู่ใกล้ ๆ กับบ้านของเด็ก ๆ แต่ละหลังเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร - บ้านของเด็กมีลักษณะอย่างไร <p>5. หาอาสาสมัครออกมาเรียงลำดับบ้านขนาดใหญ่-เล็ก</p> <p>6. เด็กและครูสรุปว่าแต่ละครอบครัวอาศัยอยู่ในบ้านที่มีลักษณะ สีแตกต่างกัน</p> <p><u>สื่อการเรียนรู้</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. คำคล้องจอง “บ้านหลังหนึ่ง” 2. แก้วน้ำ 3. ภาพบ้าน 3 หลัง <ul style="list-style-type: none"> - บ้านไม้ - บ้านตึก - บ้านหลังคาจาก <p><u>การประเมินผล</u></p> <p>สังเกต</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การสนทนา ตอบคำถาม 2. มารยาทในการฟัง-พูด และกล้าแสดงออก 3. การเรียงลำดับขนาดใหญ่-เล็ก 4. การจัดหมวดหมู่ตามประเภท 	<p>4. สนทนาร่วมกันโดยใช้คำถามดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - เด็ก ๆ ชอบบ้านแบบไหน - บ้านที่เด็ก ๆ นำมาเรียงกันมีกี่หลัง - บ้านแต่ละหลังมีขนาด ลักษณะ สี เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร - บ้านที่อยู่ใกล้ ๆ กับบ้านของเด็ก ๆ แต่ละหลังเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร - บ้านของเด็กมีลักษณะอย่างไร <p>5. หาอาสาสมัครออกมาเรียงลำดับบ้านขนาดใหญ่-เล็ก</p> <p>6. เด็กและครูสรุปว่าแต่ละครอบครัวอาศัยอยู่ในบ้านที่มีลักษณะ สีแตกต่างกัน</p> <p><u>สื่อการเรียนรู้</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. คำคล้องจอง “บ้านหลังหนึ่ง” 2. ภาพบ้าน 3 หลัง <ul style="list-style-type: none"> - บ้านไม้ - บ้านตึก - บ้านหลังคาจาก <p><u>การประเมินผล</u></p> <p>สังเกต</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การสนทนา ตอบคำถาม 2. มารยาทในการฟัง-พูด และกล้าแสดงออก 3. การเรียงลำดับขนาดใหญ่-เล็ก 4. การจัดหมวดหมู่ตามประเภท
--	--

<u>บันทึกหลังการจัดกิจกรรม</u>	<u>บันทึกหลังการจัดกิจกรรม</u>
-----	-----
-----	-----
-----	-----
-----	-----
-----	-----
-----	-----
-----	-----
-----	-----
-----	-----
-----	-----
-----	-----

แผนการจัดประสบการณ์ ระดับชั้นอนุบาล
หน่วย ครอบครัวของฉัน กิจกรรม เสริมประสบการณ์
 สัปดาห์ที่ 1 วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

กิจกรรมเสริมประสบการณ์ (กลุ่มทดลอง)	กิจกรรมเสริมประสบการณ์ (กลุ่มควบคุม)
<p>จุดประสงค์</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ร่วมสนทนากับครูและเพื่อนได้ 2. ฝึกการสังเกต 3. ฝึกการคิดอย่างมีเหตุผล 4. ฝึกการกล้าแสดงออก 5. มีมารยาทในการฟัง-พูดได้ 6. รู้จักรูปทรงเรขาคณิต 7. สังเกตและจำแนกความเหมือนความต่าง <p>8. รู้ถึงประโยชน์ของห้องต่างๆในบ้าน</p> <p>เนื้อหา</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. บ้านมีห้องต่างๆ เช่น ห้องครัว ห้องนอน ซึ่งใช้ประโยชน์ต่างกัน <p>2. รูปทรงเรขาคณิต</p> <p>3. สังเกตจำแนกความเหมือน-ความต่าง</p> <p>วิธีดำเนินกิจกรรม</p> <p>การฝึกสมาธิ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กถือเทียนส่งต่อให้เพื่อนเป็นวงกลม โดยระมัดระวังไม่ให้เทียนดับ 2. เมื่อส่งต่อเพื่อนครบทุกคนแล้วดับเทียนคืนครู <p>ดำเนินกิจกรรม</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กและครูร่วมกันร้องเพลง “บ้านของฉัน” 2. สนทนาพร้อมกันโดยใช้คำถามดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - บ้านของเด็ก ๆ มีใครอยู่บ้าง - แต่ละคนทำหน้าที่อะไรบ้าง 	<p>จุดประสงค์</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ร่วมสนทนากับครูและเพื่อนได้ 2. ฝึกการสังเกต 3. ฝึกการคิดอย่างมีเหตุผล 4. ฝึกการกล้าแสดงออก 5. มีมารยาทในการฟัง-พูดได้ 6. รู้จักรูปทรงเรขาคณิต 7. สังเกตและจำแนกความเหมือนความต่าง <p>8. รู้ถึงประโยชน์ของห้องต่างๆในบ้าน</p> <p>เนื้อหา</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. บ้านมีห้องต่างๆ เช่น ห้องครัว ห้องนอน ซึ่งใช้ประโยชน์ต่างกัน <p>2. รูปทรงเรขาคณิต</p> <p>3. สังเกตจำแนกความเหมือน-ความต่าง</p> <p>วิธีดำเนินกิจกรรม</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กและครูร่วมกันร้องเพลง “บ้านของฉัน” 2. สนทนาพร้อมกันโดยใช้คำถามดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - บ้านของเด็ก ๆ มีใครอยู่บ้าง - แต่ละคนทำหน้าที่อะไรบ้าง 3. แบ่งเด็กออกเป็น 4 กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มเลือกหยิบอุปกรณ์ตามจินตนาการ (ไม้กวาด ชุดเครื่องครัวพลาสติก ของเล่น หนังสือพิมพ์) แล้วปรึกษาร่วมกัน และแสดงบทบาทสมมุติในการจัดห้องต่าง ๆ

<p>3. แบ่งเด็กออกเป็น 4 กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มเลือกหยิบอุปกรณ์ตามจินตนาการ (ไม้กวาด ชุดเครื่องครัวพลาสติก ของเล่น หนังสือพิมพ์) แล้วปรึกษาร่วมกัน และแสดงบทบาทสมมุติในการจัดห้องต่าง ๆ</p> <p>4. ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมาเสนอผลงาน</p> <p>5. เด็กและครูสนทนาโดยใช้คำถาม</p> <ul style="list-style-type: none"> - อุปกรณ์แต่ละชนิดมีรูปร่างลักษณะอย่างไร เหมือนหรือต่างกันอย่างไร - เครื่องครัว ของเล่น ไม้กวาด หนังสือพิมพ์มีไว้เพื่ออะไรได้บ้าง และควรจัดไว้ที่ห้องใด - บ้านของเด็ก ๆ มีกี่ห้องห้องอะไรบ้าง - เด็ก ๆ คิดว่าห้องต่าง ๆ ใช้ทำอะไรได้บ้าง อุปกรณ์แต่ละห้องมีอะไรบ้าง - เด็ก ๆ ชอบห้องใดมากที่สุด เพราะเหตุใด <p>6. เด็กและครูร่วมกันสรุปว่าบ้านมีห้องต่าง ๆ เช่น ห้องครัว ห้องนอน ใช้ประโยชน์ต่างกัน</p> <p><u>สื่อการเรียนรู้</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เพลงบ้านของฉัน 2. ของใช้ในมุมบ้านและมุมเครื่องนอน 3. เทียนไข <p><u>การประเมินผล</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สังเกตการณ์สนทนาและตอบคำถาม 2. สังเกตการร่วมกิจกรรม 	<p>4. ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมาเสนอผลงาน</p> <p>5. เด็กและครูสนทนาโดยใช้คำถาม</p> <ul style="list-style-type: none"> - อุปกรณ์แต่ละชนิดมีรูปร่างลักษณะอย่างไร เหมือนหรือต่างกันอย่างไร - เครื่องครัว ของเล่น ไม้กวาด หนังสือพิมพ์มีไว้เพื่ออะไรได้บ้าง และควรจัดไว้ที่ห้องใด - บ้านของเด็ก ๆ มีกี่ห้องห้องอะไรบ้าง - เด็ก ๆ คิดว่าห้องต่าง ๆ ใช้ทำอะไรได้บ้าง อุปกรณ์แต่ละห้องมีอะไรบ้าง - เด็ก ๆ ชอบห้องใดมากที่สุด เพราะเหตุใด <p>6. เด็กและครูร่วมกันสรุปว่าบ้านมีห้องต่าง ๆ เช่น ห้องครัว ห้องนอน ใช้ประโยชน์ต่างกัน</p> <p><u>สื่อการเรียนรู้</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เพลงบ้านของฉัน 2. ของใช้ในมุมบ้านและมุมเครื่องนอน <p><u>การประเมินผล</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สังเกตการณ์สนทนาและตอบคำถาม 2. สังเกตการร่วมกิจกรรม
--	--

<u>บันทึกหลังการจัดกิจกรรม</u>	<u>บันทึกหลังการจัดกิจกรรม</u>
-----	-----
-----	-----
-----	-----
-----	-----
-----	-----
-----	-----
-----	-----
-----	-----
-----	-----

แผนการจัดประสบการณ์ ระดับชั้นอนุบาล
หน่วยครอบครัวของฉัน กิจกรรม เสริมประสบการณ์
 สัปดาห์ที่ 1 วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

กิจกรรมเสริมประสบการณ์ (กลุ่มทดลอง)	กิจกรรมเสริมประสบการณ์ (กลุ่มควบคุม)
<p><u>จุดประสงค์</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ร่วมสนทนากับครูและเพื่อนได้ 2. ฝึกการสังเกต 3. ฝึกการคิดอย่างมีเหตุผล 4. ฝึกการกล้าแสดงออก 5. มีมารยาทในการฟัง-พูดได้ 6. ฝึกการจัดหมวดหมู่ตามประเภท 7. ฝึกการสังเกตและจำแนกความเหมือน <p>ความต่าง</p> <p><u>เนื้อหา</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. บ้านแต่ละหลังใช้วัสดุในการก่อสร้างแตกต่างกัน 2. จัดหมวดหมู่ตามประเภท 3. สังเกตและจำแนกความเหมือนความต่าง <p><u>วิธีดำเนินกิจกรรม</u></p> <p><u>การฝึกสมาธิ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กฝึกสมาธิโดยการนั่งสมาธิฟังเพลงบรรเลง <p><u>ดำเนินกิจกรรม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กร่วมกันร้องเพลง “บ้านอยู่ไหน” 2. สนทนาโดยใช้คำถาม ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - บ้านที่เด็กๆ อยู่ทำด้วยอะไรบ้าง - เด็กๆ ชอบบ้านแบบไหน 3. ตกลงกับเด็กแล้วพาไปทัศนศึกษาบริเวณชุมชนใกล้โรงเรียนแล้วสนทนาร่วมกันโดยใช้คำถามดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - เด็ก ๆ เห็นอะไรบ้าง 	<p><u>จุดประสงค์</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ร่วมสนทนากับครูและเพื่อนได้ 2. ฝึกการสังเกต 3. ฝึกการคิดอย่างมีเหตุผล 4. ฝึกการกล้าแสดงออก 5. มีมารยาทในการฟัง-พูดได้ 6. ฝึกการจัดหมวดหมู่ตามประเภท 7. ฝึกการสังเกตและจำแนกความเหมือน <p>ความต่าง</p> <p><u>เนื้อหา</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. บ้านแต่ละหลังใช้วัสดุในการก่อสร้างแตกต่างกัน 2. จัดหมวดหมู่ตามประเภท 3. สังเกตและจำแนกความเหมือน <p>ความต่าง</p> <p><u>วิธีดำเนินกิจกรรม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กร่วมกันร้องเพลง “บ้านอยู่ไหน” 2. สนทนาโดยใช้คำถาม ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - บ้านที่เด็กๆ อยู่ทำด้วยอะไรบ้าง - เด็กๆ ชอบบ้านแบบไหน 3. ตกลงกับเด็กแล้วพาไปทัศนศึกษาบริเวณชุมชนใกล้โรงเรียนแล้วสนทนาร่วมกันโดยใช้คำถามดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - เด็ก ๆ เห็นอะไรบ้าง - บ้านที่เด็กๆ พบมีลักษณะเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร

แผนการจัดประสบการณ์ ระดับชั้นอนุบาล
หน่วย ครอบครัวยุคใหม่ กิจกรรม เสริมประสบการณ์
 สัปดาห์ที่ 1 วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

กิจกรรมเสริมประสบการณ์ (กลุ่มทดลอง)	กิจกรรมเสริมประสบการณ์ (กลุ่มควบคุม)
<p><u>จุดประสงค์</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ร่วมสนทนากับครูและเพื่อนได้ 2. ฝึกการสังเกต 3. ฝึกการคิดอย่างมีเหตุผล 4. ฝึกการกล้าแสดงออก 5. มีมารยาทในการฟัง-พูดได้ 6. ฝึกการมีสุขนิสัยในการรักษาความสะอาดรอบๆ ด้าน <p><u>เนื้อหา</u> สภาพแวดล้อมรอบบ้านควรสะอาดถูกสุข นิสัย น่ายู่</p> <p><u>วิธีดำเนินกิจกรรม</u> <u>การฝึกสมาธิ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กฝึกสมาธิโดยการถือไม้บล็อกซ้อนกันแล้วส่งต่อให้เพื่อน 2. เด็กส่งต่อไม้บล็อกไปให้เพื่อนจนครบทุกคนแล้วส่งคืนคุณครู <p><u>ดำเนินกิจกรรม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กร่วมกันท่องคำคล้องจอง โรงเรียนน่ายู่ 2. สนทนาร่วมกันโดยใช้คำถาม <ul style="list-style-type: none"> - คำคล้องจองพูดถึงอะไร - โรงเรียนของเด็ก ๆ น่ายู่หรือไม่เพราะเหตุใด <ul style="list-style-type: none"> - เวลาอยู่ที่โรงเรียนเด็กๆ ทำอะไรบ้าง 3. แบ่งเด็กๆ ออกเป็น 4 กลุ่ม แต่ละกลุ่มเลือกหยิบอุปกรณ์ ไม้กวาด ผ้าขี้ริ้ว ไม้ปัดฝุ่น กระดาษ ต้นไม้ แจกันดอกไม้ และปรีกษา 	<p><u>จุดประสงค์</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ร่วมสนทนากับครูและเพื่อนได้ 2. ฝึกการสังเกต 3. ฝึกการคิดอย่างมีเหตุผล 4. ฝึกการกล้าแสดงออก 5. มีมารยาทในการฟัง-พูดได้ 6. ฝึกการมีสุขนิสัยในการรักษาความสะอาดรอบๆ ด้าน <p><u>เนื้อหา</u> สภาพแวดล้อมรอบบ้านควรสะอาดถูกสุข นิสัย น่ายู่</p> <p><u>วิธีดำเนินกิจกรรม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กร่วมกันท่องคำคล้องจอง โรงเรียนน่ายู่ 2. สนทนาร่วมกันโดยใช้คำถาม <ul style="list-style-type: none"> - คำคล้องจองพูดถึงอะไร - โรงเรียนของเด็ก ๆ น่ายู่หรือไม่เพราะเหตุใด <ul style="list-style-type: none"> - เวลาอยู่ที่โรงเรียนเด็กๆ ทำอะไรบ้าง 3. แบ่งเด็กๆ ออกเป็น 4 กลุ่ม แต่ละกลุ่มเลือกหยิบอุปกรณ์ ไม้กวาด ผ้าขี้ริ้ว ไม้ปัดฝุ่น กระดาษ ต้นไม้ แจกันดอกไม้ และปรีกษา ร่วมกันและลงมือปฏิบัติ 4. ตัวแทนกลุ่มออกมาเสนอความคิดเห็น 5. เด็กและครูสนทนาร่วมกัน <ul style="list-style-type: none"> - เด็กแต่ละกลุ่มได้ทำอะไรบ้าง และใช้อุปกรณ์อะไร

<p>ร่วมกันและลงมือปฏิบัติ</p> <p>4. ตัวแทนกลุ่มออกมาเสนอความคิดเห็น</p> <p>5. เด็กและครูสนทนาร่วมกัน</p> <ul style="list-style-type: none"> - เด็กแต่ละกลุ่มได้ทำอะไรบ้าง และใช้ <p>อุปกรณ์อะไร</p> <ul style="list-style-type: none"> - อุปกรณ์แต่ละอย่างเหมือนกันหรือ <p>ต่างกันอย่างไร</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทำไมเราจึงต้องช่วยกันดูแลทำความสะอาดบ้านและโรงเรียน - เด็กๆ คิดว่านอกจากทำความสะอาดแล้วเราควรทำอะไรให้บ้านน่าอยู่ <p>6. เด็กและครูร่วมกันสรุปว่าสภาพแวดล้อมรอบบ้านควรรักษาให้สะอาดน่าอยู่</p> <p><u>สื่อการเรียนรู้</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. คำคล้องจอง “โรงเรียนน่าอยู่” 2. ไม้กวาด 3. ผ้าขี้ริ้ว 4. ไม้ปัดฝุ่น 5. กระดาษต้นไม้ 6. แจกันดอกไม้ 7. ไม้บล็อก <p><u>การประเมินผล</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สังเกตการสนทนาและตอบคำถาม 2. สังเกตการร่วมกิจกรรม <p><u>บันทึกหลังการจัดกิจกรรม</u></p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>	<ul style="list-style-type: none"> - อุปกรณ์แต่ละอย่างเหมือนกันหรือ <p>ต่างกันอย่างไร</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทำไมเราจึงต้องช่วยกันดูแลทำความสะอาดบ้านและโรงเรียน - เด็กๆ คิดว่านอกจากทำความสะอาดแล้วเราควรทำอะไรให้บ้านน่าอยู่ <p>6. เด็กและครูร่วมกันสรุปว่าสภาพแวดล้อมรอบบ้านควรรักษาให้สะอาดน่าอยู่</p> <p><u>สื่อการเรียนรู้</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. คำคล้องจอง “โรงเรียนน่าอยู่” 2. ไม้กวาด 3. ผ้าขี้ริ้ว 4. ไม้ปัดฝุ่น 5. กระดาษต้นไม้ 6. แจกันดอกไม้ <p><u>การประเมินผล</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สังเกตการสนทนาและตอบคำถาม 2. สังเกตการร่วมกิจกรรม <p><u>บันทึกหลังการจัดกิจกรรม</u></p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
--	--

แผนการจัดประสบการณ์ ระดับชั้นอนุบาล
หน่วย ครอบครัวของฉัน กิจกรรม เสริมประสบการณ์
 สัปดาห์ที่ 1 วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

กิจกรรมเสริมประสบการณ์ (กลุ่มทดลอง)	กิจกรรมเสริมประสบการณ์ (กลุ่มควบคุม)
<p><u>จุดประสงค์</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ร่วมสนทนากับครูและเพื่อนได้ 2. ฝึกการสังเกต 3. ฝึกการคิดอย่างมีเหตุผล 4. ฝึกการกล้าแสดงออก 5. มีมารยาทในการฟัง-พูดได้ 6. รู้จักบทบาทของสมาชิกในบ้าน <p><u>เนื้อหา</u> สมาชิกในบ้านมีพ่อแม่ ลูก</p> <p><u>วิธีดำเนินกิจกรรม</u> <u>การฝึกสมาธิ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กฝึกสมาธิโดยลูกบอลวางบนท่อพลาสติก โดยส่งต่อเพื่อนไม่ให้ลูกบอลลงมา 2. เมื่อส่งต่อเพื่อนครบทุกคนแล้วนำอุปกรณ์ส่งคืนครู <p><u>ดำเนินกิจกรรม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กและครูร่วมกันร้องเพลง “บ้านของฉัน” 2. สนทนาร่วมกันโดยใช้คำถามดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - ในบ้านมีใคร - ทุกคนในบ้านเป็นอย่างไร - บ้านของเด็ก ๆ มีความสุขหรือไม่ เพราะเหตุใด 3. แบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม เลือกหยิบอุปกรณ์ เสื่อเช็ด กางเกงขาวยาว ชุดกระโปรง กระเป๋าสะพาย รองเท้าสั้นสูง ชุดเด็ก และปรึกษาร่วมกันว่าควรทำอะไร และแสดงบทบาทสมมติ 	<p><u>จุดประสงค์</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ร่วมสนทนากับครูและเพื่อนได้ 2. ฝึกการสังเกต 3. ฝึกการคิดอย่างมีเหตุผล 4. ฝึกการกล้าแสดงออก 5. มีมารยาทในการฟัง-พูดได้ 6. รู้จักบทบาทของสมาชิกในบ้าน <p><u>เนื้อหา</u> สมาชิกในบ้านมีพ่อแม่ ลูก</p> <p><u>วิธีดำเนินกิจกรรม</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กและครูร่วมกันร้องเพลง “บ้านของฉัน” 2. สนทนาร่วมกันโดยใช้คำถามดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - ในบ้านมีใคร - ทุกคนในบ้านเป็นอย่างไร - บ้านของเด็ก ๆ มีความสุขหรือไม่ เพราะเหตุใด 3. แบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม เลือกหยิบอุปกรณ์ เสื่อเช็ด กางเกงขาวยาว ชุดกระโปรง กระเป๋าสะพาย รองเท้าสั้นสูง ชุดเด็ก และปรึกษาร่วมกันว่าควรทำอะไร และแสดงบทบาทสมมติ 4. ตัวแทนกลุ่มแสดงความคิดเห็น 5. เด็กและครูร่วมกันสนทนา <ul style="list-style-type: none"> - ในแต่ละกลุ่มแต่งตัวเหมือนกันหรือไม่ เพราะเหตุใด

ภาคผนวก ข

คู่มือแบบทดสอบวัดทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัย
ตัวอย่างแบบทดสอบทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัย

คู่มือดำเนินการทดสอบทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัย (อายุ 4-5 ปี)

ลักษณะทั่วไปของแบบทดสอบ

1. แบบทดสอบชุดนี้เป็นแบบทดสอบวัดทักษะการรับรู้ ด้านการสังเกต ด้านการฟัง ด้านทิศทาง ของเด็กปฐมวัยปีที่ 1 อายุ (4-5 ปี) ที่ได้รับการจัดกิจกรรมฝึกสมาธิก่อนกิจกรรมเสริมประสบการณ์ (ในวงกลม) โดยประเมินเป็นรายบุคคล

2. แบบทดสอบมีทั้งหมด 3 ชุด ซึ่งรวมทั้งสิ้น 20 ข้อ และเป็นการประเมินโดยให้ผู้รับการประเมินทำเครื่องหมาย ตามคำสั่งที่เห็นว่าถูกต้องที่สุด ตามคำสั่งจำแนกได้ดังต่อไปนี้

ชุดที่ 1	ด้านการสังเกต	จำนวน	10 ข้อ
ชุดที่ 2	ด้านการฟัง	จำนวน	5 ข้อ
ชุดที่ 3	ด้านทิศทาง	จำนวน	5 ข้อ

การตรวจให้คะแนน

แบบทดสอบชุดนี้ใช้สำหรับการประเมินทักษะการรับรู้ของเด็กปฐมวัย ได้มีการตรวจให้คะแนน ดังต่อไปนี้

ข้อที่ตอบได้ถูกต้อง	ให้คะแนน	1 คะแนน
ข้อที่ตอบผิด ไม่ได้ตอบ หรือตอบมากกว่า 1 ข้อ	ให้คะแนน	0 คะแนน

การกำหนดเวลาในการทดสอบ

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดสอบทักษะการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย กำหนดให้ข้อละ 1 นาที รวมระยะเวลาโดยเฉลี่ยประมาณ 20 นาที

การเตรียมตัวก่อนการทดสอบ

1. สถานที่ทดสอบควรเป็นห้องที่มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อผู้รับการทดสอบ เช่น มีแสงสว่างเพียงพอ โต๊ะเก้าอี้มีความเหมาะสมกับผู้รับการทดสอบ และไม่มีเสียงดังรบกวนจนเกินไป

2. ผู้ดำเนินการทดสอบต้องทำหน้าที่อ่านคำสั่งให้ผู้รับการทดสอบฟัง และทำ ดังนั้นต้องอ่านคู่มือในการทดสอบแต่ละตอนให้เข้าใจล่วงหน้า เพื่อให้คุ้นเคยกับสิ่งที่ต้องปฏิบัติในเวลาดำเนินการ

3. ก่อนดำเนินการทดสอบ ควรให้ผู้รับการทดสอบทำธุระส่วนตัวก่อน เช่น ดื่มน้ำ เข้าห้องน้ำ ให้เรียบร้อยเพื่อให้ผู้รับการทดสอบมีสมาธิในการทดสอบ

4. ผู้ดำเนินการทดสอบควรสร้างความคุ้นเคยกับการทดสอบ โดยการทักทายพูดคุยและ ไม่ทำให้ผู้รับการทดสอบวิตกกังวล เมื่อเห็นว่าผู้รับการทดสอบพร้อม จึงเริ่มดำเนินการทดสอบ

5. ผู้ดำเนินการทดสอบควรแนะนำการเขียนเครื่องหมายต่าง ๆ ที่มีในแบบทดสอบให้เด็กดูอย่างชัดเจนบนกระดาน และอุปกรณ์ต่าง ๆ เมื่อเห็นว่าผู้รับการทดสอบเข้าใจและพร้อมจึงเริ่มทำการทดสอบ

การดำเนินการทดสอบ

1. ผู้ดำเนินการทดสอบ เขียนชื่อ - นามสกุล ของผู้รับการทดสอบที่หน้าปกแบบทดสอบทุกคนให้เรียบร้อยก่อนดำเนินการทดสอบทุกครั้ง
2. ดำเนินการทดสอบทีละ 1 ชุด ผู้ดำเนินการทดสอบอ่านแบบทดสอบช้า ๆ ช้อละ 2 ครั้ง และสังเกตเด็กทุกคนทำแบบทดสอบ
3. เมื่อดำเนินการทดสอบเสร็จ ให้ผู้รับการทดสอบส่งแบบทดสอบ แล้วหยุดพัก เช่น ดื่มน้ำ หรือเข้าห้องน้ำ
4. ผู้ดำเนินการทดสอบเก็บรวบรวมแบบทดสอบ

แบบทดสอบวัดทักษะการรับรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

ชื่อ.....ชั้นอนุบาล 1

โรงเรียนราชบพิธ สำนักงานเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

วันที่ทำการทดสอบ.....

ผู้ดำเนินการทดสอบ.....

คะแนนที่ได้

แบบทดสอบชุดที่ 1
แบบทดสอบทักษะการรับรู้ (ด้านการสังเกต)








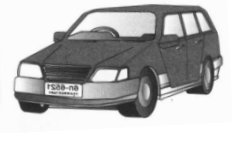
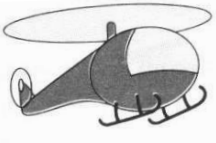
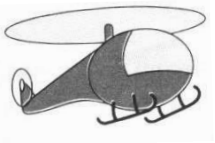
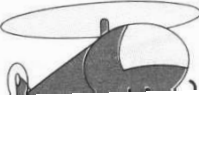
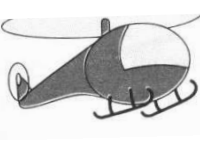




1. ภาพเงาเครื่องบิน





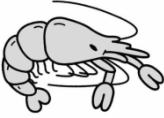
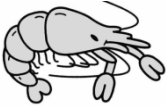
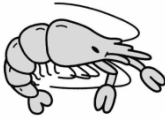
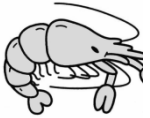




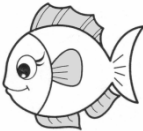
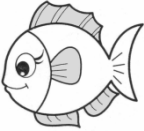
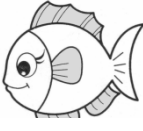
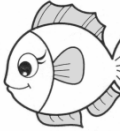


2. ภาพเงาของเสื้อกันหนาว



จงกากบาท (X) ทับภาพต่อไปนี้ที่เหมือนกันกับภาพแรก

<p>3.</p> 			
<p>4.</p> 			
<p>5.</p> 			
<p>6.</p> 			

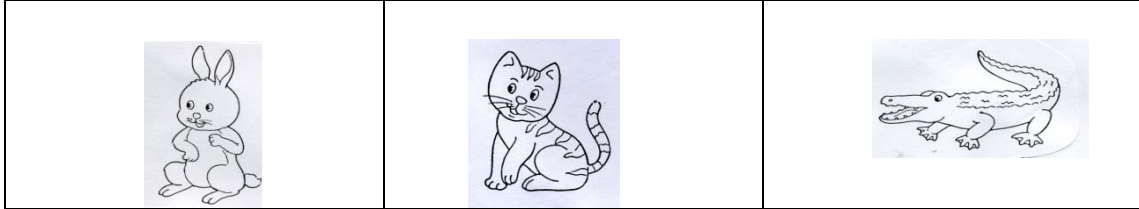
<p>7.</p> 			
<p>8.</p> 			
<p>9.</p> 			
<p>10.</p> 			

แบบทดสอบชุดที่ 2

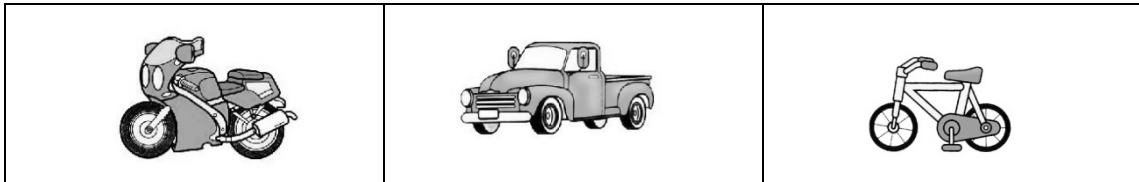
แบบทดสอบทักษะการรับรู้ (ด้านการฟัง)

คำสั่ง จงกากบาท (X) ทับภาพที่มีความสัมพันธ์กับเสียงที่ได้ยิน

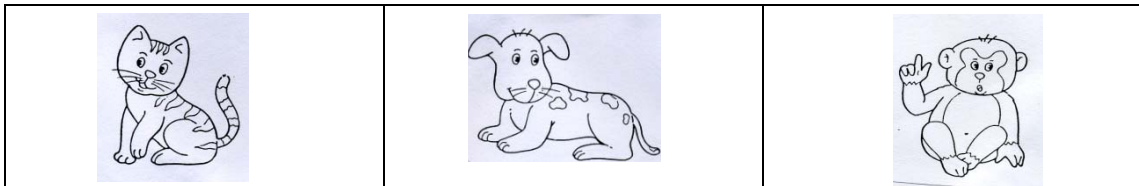
1.เสียง (แมว)



2.เสียง (รถจักรยานยนต์)



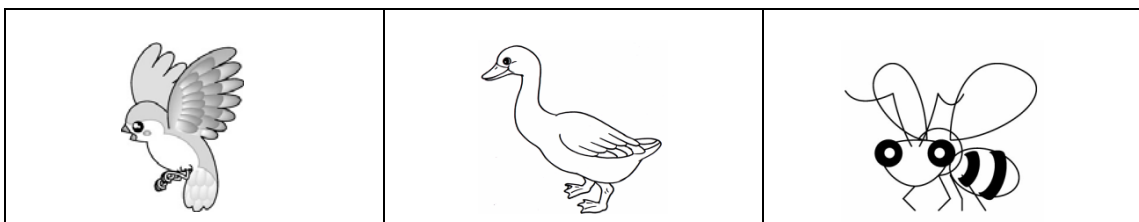
3.เสียง (สุนัข)



4.เสียง (เป็ด)



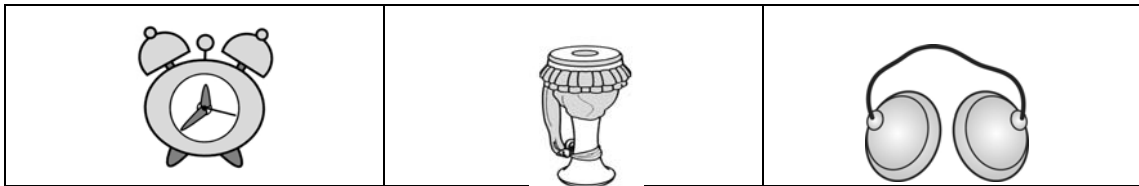
5.เสียง (นก)



6.เสียง (โทรศัพท์)



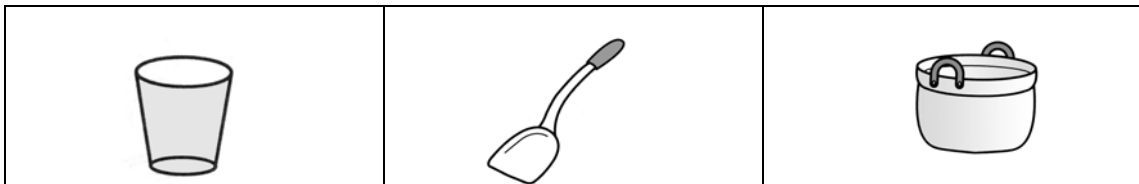
7.เสียง (กลอง)



8.เสียง (ฉิ่ง)



9.เสียง (เคาะแก้ว)



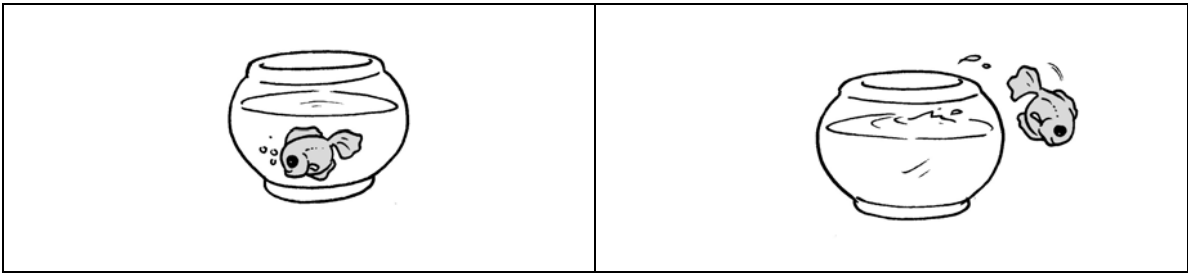
10.เสียง (กบ)



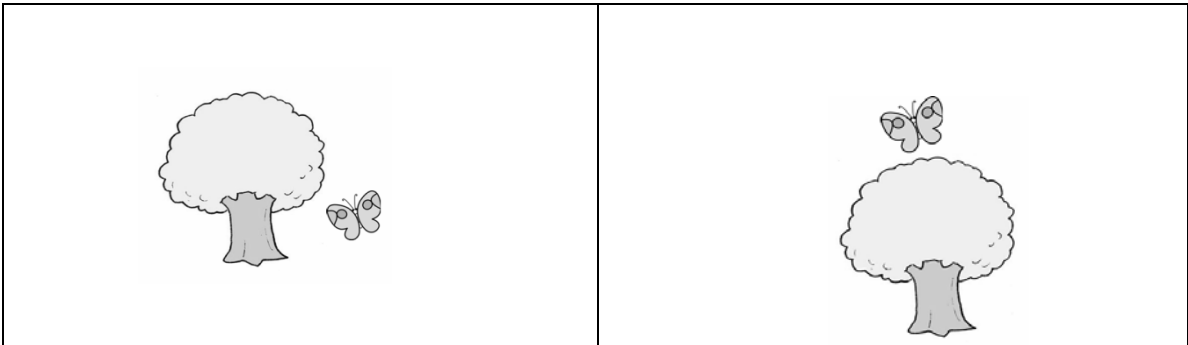
แบบทดสอบชุดที่ 3
แบบทดสอบทักษะการรับรู้ (ด้านทิศทาง)

คำสั่ง จงกากบาท (X) ทับภาพตามคำสั่ง

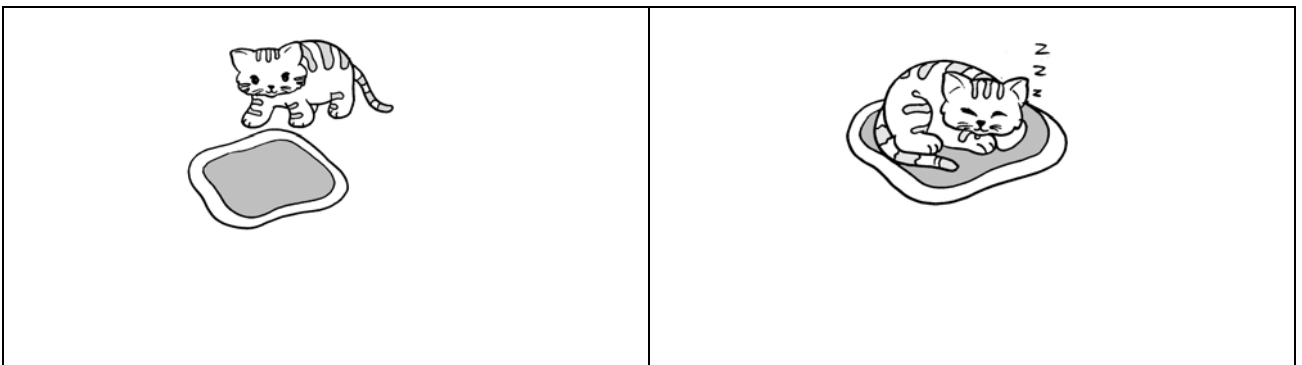
1. ภาพที่ปลาอยู่ด้านในโหลแก้ว



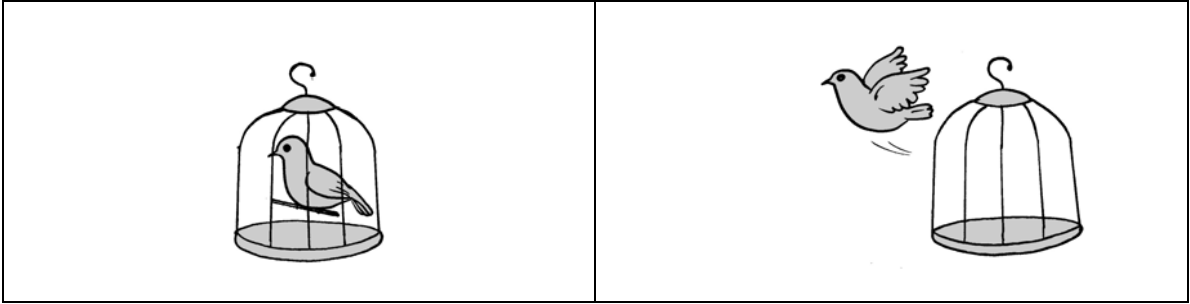
2. ภาพผีเสื้อที่บินอยู่บนต้นไม้



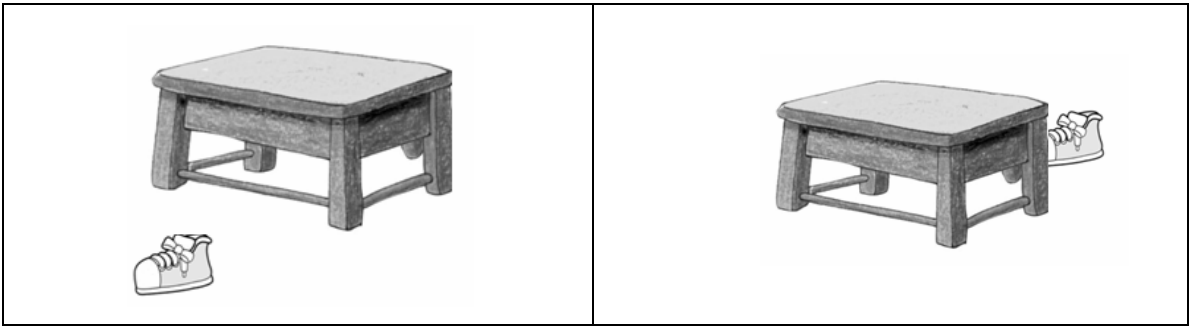
3. ภาพแมวที่อยู่ในพรม



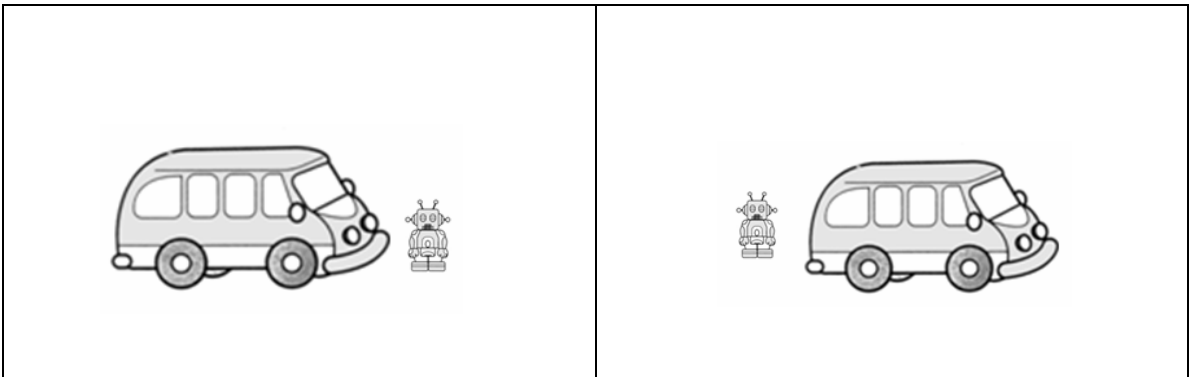
4. ภาพนกที่อยู่ในกรง



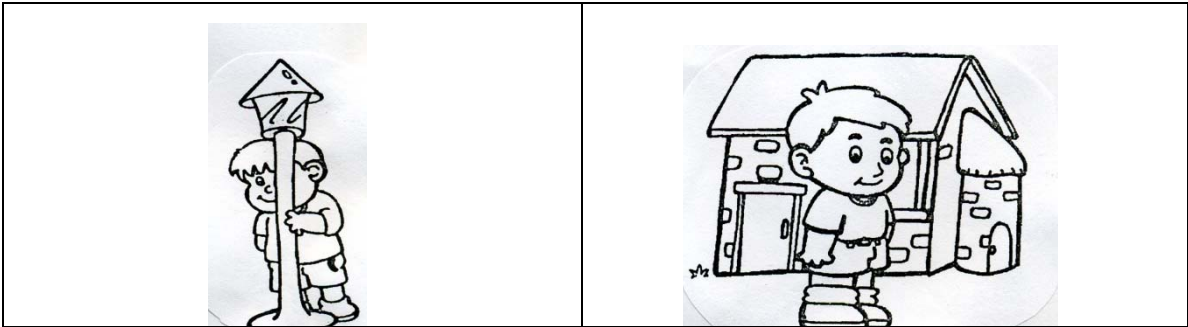
5. ภาพรองเท้าที่อยู่ด้านหลังโต๊ะ



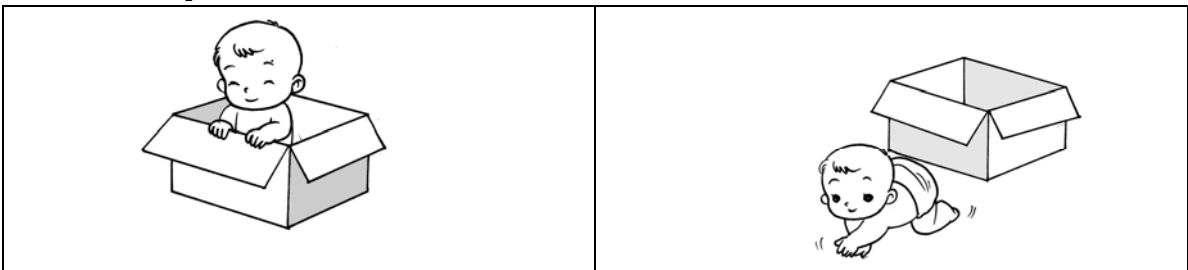
6. ภาพหุ่นยนต์ที่อยู่ด้านหน้ารถ



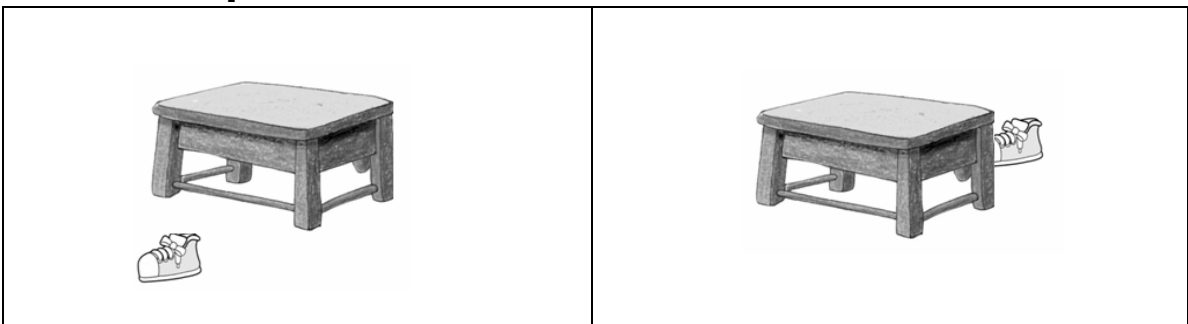
7. ภาพเด็กที่อยู่ด้านหลัง



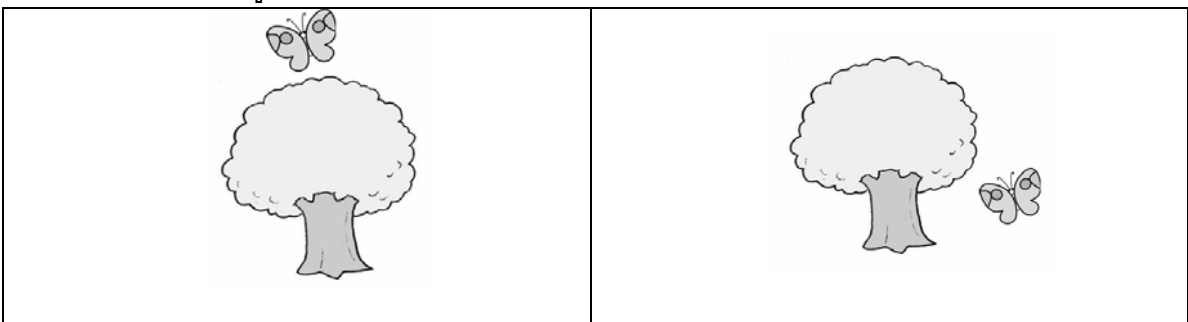
8. ภาพเด็กที่อยู่ในกล่อง



9. ภาพรองเท้าที่อยู่ด้านหน้าโต๊ะ



10. ภาพผีเสื้อที่บินอยู่ด้านล่าง



ภาคผนวก ค

ตัวอย่างภาพกิจกรรมการฝึกสมาธิ



ภาคผนวก ง

ตารางแสดงค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกรายข้อ

ตารางแสดงค่าความยากง่ายและอำนาจจำแนกรายข้อ

ข้อ	ด้านการสังเกต		ด้านการฟัง		ด้านทิศทาง			
	p	r	P	r	p	r		
1	0.60	0.65	0.65	0.24	0.60	0.36		
2	0.65	0.58	0.70	0.47	0.70	0.43		
3	0.65	0.51	0.55	0.56	0.65	0.30		
4	0.55	0.43	0.75	0.33	0.60	0.27		
5	0.70	0.32	0.55	0.30	0.65	0.58		
6	0.50	0.43	0.50	0.40	0.60	0.36		
7	0.55	0.39	0.65	0.24	0.50	0.27		
8	0.45	0.48	0.60	0.29	0.65	0.39		
9	0.65	0.39	0.50	0.27	0.55	0.29		
10	0.60	0.35	0.60	0.68	0.45	0.51		
ค่าความเชื่อมั่น		.86	ค่าความเชื่อมั่น		.73	ค่าความเชื่อมั่น		.78
ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ							.81	

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวพรรณธิดา สายตา
วัน เดือน ปีเกิด	27 พฤศจิกายน 2522
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	29 ถนนราชบพิช แขวงวัดราชบพิช เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครู คศ. 1 โรงเรียนราชบพิช สำนักงานเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2541	มัธยมศึกษาตอนปลาย จาก โรงเรียนสตรีศรีน่าน
พ.ศ.2545	ค.บ. (วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย) จาก สถาบันราชภัฏอุตรดิตถ์
พ.ศ.2553	กศ.ม. (วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ